

Handleiding Conflictbeheersing en Mediation

Inhoud

1. Conflicthantering	4
2. De 12 Kanjer-pijlers bij aanpak van conflicten	9
2.1 Eerste pijler: motor en benzinepomp	9
2.2 Tweede pijler: veel mensen bedoelen het goed, maar.....	10
2.3 Derde pijler: wees goede vrienden voor elkaar	12
2.4 Vierde pijler: gericht op de volwassenen	14
2.5 Vijfde pijler: gericht op leerkrachten - betrek ouders	16
2.6 Zesde pijler: kom je naar school om ruzie te WILLEN maken, of...?.....	17
2.7 Zevende pijler: maak geen onderscheid in daders en slachtoffers	19
2.8 Achtste pijler: wees terughoudend met straffen en belonen	20
2.9 Negende pijler: houd rekening met depressieve gevoelens bij kinderen	26
2.10 Tiende pijler: de Nederlandse Grondwet is uiteindelijk maatgevend.	27
2.11 Elfde pijler: onderscheid in twee 'gedragswerelden'	29
2.12 Twaalfde pijler: cognitieve dissonantie	32
2.13 Noodrem	34
3. Meidenvenijn	37
3.1 Meidenvenijn: eenvoudige aanpak	39
3.2 Meidenvenijn: ontwarring van een Gordiaanse knoop.....	42
3.2.2 Fase 2	45
3.2.3 Fase 3	45
3.2.4 Fase 4	45
3.2.5 Fase 5	46
3.2.6 Tenslotte	47
4. Mediation	49
4.1.1 Stap 1: Signaleer	50
4.1.2 Stap 2: Luister en stel vragen	51
4.1.3 Stap 3: Allebei vertellen wat je graag wil	51
4.1.4 Stap 4: Alles is goed	52
4.1.5 Stap 5: Regel het verder	52
5.1 Een voorbeeldcasus	55
5.1.1 Stap 1: Opening	55
5.1.2 Stap 2: Wat zijn de feiten?	55
5.1.3 Stap 3: Wat zijn de wensen?	56
5.1.4 Stap 4: Wat nu? Wat is een goed plan?	56
5.1.5 Stap 5: Wat is het beste plan, om mee te beginnen.	57

5.2 Basisregels bij mediation	58
6. Wat gebeurt er precies als je ruzie hebt?	59
7. Hoe word ik bemiddelaar?	65
7.1 Voorbereiding voor bemiddeling	65
7.1.1 Stap 1. Opening	66
7.1.2 Stap 2. Wat zijn de feiten?	67
7.1.3 Stap 3. Wat is nodig?	67
7.1.4 Stap 4. Het vinden van een goede oplossing.....	68
7.1.5 Stap 5. Bekijk deverzonden ideeën en probeer toteen besluit tekomen	69
7.1.6 Stap 6. Het opschrijven van de afspraken en het afsluiten van de bemiddeling.....	69
7.2 Samenvattend.....	70
8. Algemene opmerkingen.....	71
8.1 Voorkom conflicten, zodat straffen niet nodig is	71
8.2 Straf op een goede manier	73
8.3 Vuistregels	73
8.4 Afzondering.....	74
8.5 Schade herstellen.....	74
8.6 Lachen, naspelen	74
9. Bijlage	75
9.1 Bijlage 1 Emotioneel inbakeren met behulp van “de Puppy-training”	75
9.2 Bijlage 2 Gezag.....	79
9.3 Bijlage 3 Hoe geef je kritiek in de Kanjertraining?	81
9.4 Bijlag 4 Versterkers/beloningen.....	87
9.5 Bijlage 5 Voorkom conflicten, zodat straffen niet nodig is.....	87

1. Conflicthantering

Een rugzak vol Kanjertips

Wat kunt u als opvoeder en/of leerkracht doen om kinderen te ondersteunen

Inleiding:

Een kind maakt van alles mee. Gelukkig komt het – als een kind zich mentaal gezond ontwikkelt – bij de meeste kinderen op de pootjes terecht.

Maar het kan ook zijn dat een kind worstelt met zichzelf en zijn omgeving. De kans is dan groot dat een kind grensoverschrijdend gedrag vertoont. Het wordt te stil, te angstig, te clownesk, te boos of gedraagt zich vervelend en naar.

Kinderen kunnen dan wat ondersteuning gebruiken. Hierover gaan de Kanjertips. Een rugzak vol voor de opvoeder, ouder of professional.

In het begin zijn de Kanjertips die worden gegeven leesbaar en voor u direct toepasbaar.

Maar deze rugzak bevat ook Kanjertips die wat minder eenvoudig zijn te verteren.

Desondanks veel leesplezier.

Algemeen uitgangspunt: bedoelingen zijn goed (alle leeftijden)

Ga ervan uit dat de meeste kinderen in uw groep het goed bedoelen, maar dat het er vervelend uit komt.' Kinderen (en volwassenen) zijn snel bij te sturen als u vragen stelt in de zin van:

Hoe wil jij dat mensen over je denken. Gedraag je daar dan naar.

Als jij schreeuwt dan denken mensen over jou: "dat is een schreeuwlelijk. Als je niet wilt dat mensen op die manier over je denken, stop dan met schreeuwen"

Als jij veel liegt, dan denken mensen over jou: jij bent een leugenaar. Als je niet wilt dat mensen zo over je denken, stop dan met liegen.

Als jij steelt, dan denken mensen over jou: je bent een dief. Als je niet wilt dat mensen zo over je denken, stop dan met stelen.

Als jij niets wilt doen, dan denken mensen: die is lui of onverschillig. Als je niet wilt dat mensen zo over je denken, help dan eens mee.

Als je niet wilt dat...

Algemeen uitgangspunt Vraag door naar de bedoeling (alle leeftijden)

Wat is precies jouw bedoeling.

Wil je dat ik boos op je word? Wil je dat de ander bang voor je is? Wat wil je precies bereiken?

Bijna alle kinderen willen 'gewoon' hun zin krijgen. Het is niet hun bedoeling anderen met hun verlangen dwars te zitten. Door te wijzen op het verschil tussen het 'verlangen een ander niet dwars te willen zitten' en domweg de eigen zin te willen doordrijven, komen veel kinderen tot bezinning. (Niet allemaal!)

Algemeen uitgangspunt (individueel: tot en met 6 jaar)

Vraag aan het kind of het sterk wil zijn. "Wat is het sterkst bij jou:

Jij of je hand

Jij of je voet

Jij of je mond.

Als jij de baas bent over je hand, voet en mond, zorg er dan voor dat die stoppen met slaan, schoppen en lelijke dingen zeggen. Wees baas over je handen, voeten en je mond!"

Algemeen uitgangspunt m.b.t. verslavingen (individueel pubers)

Wie of wat is de baas over jou?

Jij of het glas bier?

Jij of het wijntje?

Jij of de drugs?

Jij of de games?

Jij of...

Wees eigen baas. Raak niet verslaafd.

Concrete tip bij boosheid 1 (individueel: tot en met 6 jaar)

Als jouw hand steeds slaat, hou het dan onder de kraan, totdat alle boosheid uit je hand is verdwenen.

Concrete tip bij boosheid 2 (individueel: tot en met 6 jaar)

Schud de boosheid uit jouw handen. Ga daarbij stevig staan. Soms gaat een kind daarbij zuchten of huilen. Dat is goed. De spanning komt dan los en verdwijnt.

Concrete tip bij boosheid 3 (individueel: tot en met 6 jaar)

Als je nare dingen zegt,
spoel dan met schoon water je mond, totdat alle nare
woordjes zijn verdwenen.

N.B. Zie het als een ritueel om het kind bewust te laten worden van vervelend taalgebruik.

Er zijn mensen die hierin overdrijven en hun kind de mond laten spoelen met water en zeep als straf. Dat is hier niet de bedoeling. En als u deze tip toepast vanuit gevoelens van irritatie en ergernis naar het kind. Dan zal uw aanpak averechts werken.

Concrete tip bij boosheid 4 (klassikaal: tot en met 6 jaar)

“Wat doet iedereen naar tegen elkaar.

Weet je wat we doen? We ademen alle boze luchtjes diep in,
dan doen we de ramen open en blazen we alle boze luchtjes naar buiten.
Daarna doen we de ramen weer gauw dicht.”

Concrete tip bij boosheid 5 (klassikaal: alle leeftijden)

“Jongens, zo gaat het niet verder. Laten we opnieuw beginnen. Allemaal naar buiten. Even lekker rennen, daarna beginnen we de dag opnieuw.”

Concrete tip 6 bij gevoelens waar het kind last van heeft

Laat u wegduwen door het kind bij aanpak van angsten, nare gevoelens en boosheid

Laat het kind eerst benoemen waar het last van heeft en vervolgens dit wegduwen door u weg te duwen. Maak het het kind niet gemakkelijk, maar zorg wel dat het lukt. Gepaste weerstand bieden dus. Moedig het kind ook met woorden aan. Geef erna een compliment en vraag na bij het kind.

Opblazen van ballonnen bij aanpak van angsten, nare gevoelens en boosheid (individueel: van 6 tot en met 16 jaar, uit te voeren door Kanjercoördinator. Vooraf overleg met de ouders van het kind, zodat zij begrijpen wat u doet en uw aanpak ondersteunen).

1. Koop stevige gekleurde ballonnen. En zeg tegen het kind:

“Blaas al jouw (angstige/boze gevoelens) in een ballon. Je blijft ballonnen opblazen totdat al jouw nare gevoelens in de ballonnen zijn geblazen. Daarna gaan we spelen met de ballonnen die door jou zijn opgeblazen. We tikken ze naar elkaar over. In die ballonnen zitten dus al jouw angst (boosheid...). Rustig tikken u en het kind de ballonnen in de lucht over een weer naar elkaar toe. Letterlijk luchtig houden. U probeert te raden in welke ballon het meest vervelende gevoel zit.

Vervolgens... “Wat zullen we doen met de ballonnen? Weet je wat een goed plan is?

Jij springt boven op elke ballon. Wie is de baas, jij of dat wat in de ballon zit? Spring boven op je angst (boosheid ...).

Heeft u stevige ballonnen gekocht, dan is het nog een hele toer om de ballonnen stuk te trappen. Het kind moet zich behoorlijk fysiek inspannen om alles kapot te trappen. Dat gaat met harde knallen gepaard. Een prachtige afsluiting op die manier.

N.B.1 Veel autistische kinderen kunnen niet tegen het geknal van een ballon.

N.B.2 Sommige kinderen kunnen geen ballon opblazen.

N.B.3 Gaat u – of een van de ouders - achteraf cynisch beredeneren of deze aanpak niet te eenvoudig is, dan keren de angsten en nare gevoelens bij het kind direct terug. U gaat dan voorbij aan de symbolische kracht van deze oplossing.

Bovendien: angsten en boze gevoelens zijn meestal niet reëel en verdienen daarom een irreële aanpak.

Laat een kind een tekening maken van de situatie die angstige, nare of boze gevoelens oproepen (vanaf 8 jaar tot en met 16 jaar, uit te voeren door Kanjercoördinator. Vooraf overleg met de ouders van het kind, zodat die begrijpen wat u doet en uw aanpak ondersteunen).

Tekent een angstig kind een mensfiguur dan is het belangrijk dat de ogen van de mensfiguur worden getekend en dat wordt nagevraagd of het kind iemand kent met zulke ogen. Tekent een kind rode ogen dan is de kans groot dat het kind naar spook filmpjes op YouTube kijkt zoals 'bloody Mary'. Het is dan van belang te laten zien dat het fakeopnames zijn. Bekijk samen met de leerling de filmpjes. En laat de filmovergangen zien. Zo krijgt het kind controle terug over de schrik aanjagende beelden.

Tekent een kind andere ogen dan is de kans groot dat het een persoon betreft waar het kind bang voor is. Zo tekent een kind een mensfiguur met witte ogen. Bij navraag vertelt het kind dat haar juf bij het aankijken haar ogen sluit (sommige mensen doen dat). Het kind is bang voor deze juf.

Boze kinderen tekenen regelmatig een duiveltje met een drietand, of kleuren veel met zwart en rood en/of agressieve situaties.

Besprek met de angstige en boze kinderen waar het kind deze kleuren, vormen, figuren, ogen en situaties tegenkomt. Het is de bedoeling en van belang dat het kind zijn of haar verhaal bij u kwijt kan en dat u het kind wilt begrijpen.

Eindig het gesprek met het kind door de tekening te verscheuren en weg te spoelen in de w.c. Wel in kleine snippers scheuren, anders verstopt de w.c.

(U kunt er ook voor kiezen de tekening te verbranden. Dat past goed bij duiveltjes.)

N.B. Gaat u – of een van de ouders - achteraf cynisch beredeneren of deze aanpak zinvol is, en niet te eenvoudig, dan komen de angsten en nare gevoelens bij het kind direct terug. U gaat dan voorbij aan de symbolische kracht van deze oplossing. Bovendien: angsten en boze gevoelens zijn meestal niet reëel en verdienen soms een irreële aanpak.

Kleine witte petjes. (Bestemd voor individuele kinderen tot en met 6 jaar. Vooraf overleg met de ouders van het kind, zodat die begrijpen wat u doet en de aanpak ondersteunen.)

Geef té bange en/of té boze kinderen een klein wit petje. "Hou dit witte petje bij je. Als je die bij je hebt, zul je merken dat je minder bang of boos bent."

N.B. Gaat u achteraf cynisch beredeneren of deze aanpak zinvol is, en niet te eenvoudig, dan komen de angsten, nare gevoelens en vervelend gedrag bij het kind direct terug. U gaat dan voorbij aan de symbolische kracht van deze oplossing.

Het herinnert het kind aan het feit dat het is te vertrouwen en eigen baas/autonoom is ook over nare gedachten.

Kanjert van de dag (tot en met 6 jaar, daarna afhankelijk van de klas)

Geef een kind heimelijk een wit petje. Die dag laat deze leerling zien hoe 'een kanjer' zich gedraagt. Aan het eind van de dag moeten de kinderen raden wie het kleine witte petje had.

N.B. Hebben de kinderen in de gaten dat het kind met het witte petje zich fatsoenlijk gedraagt, dan kunnen meerderen zich positief gedragen en zo de klas misleiden en het moeilijker maken voor de klasgenoten om te raden wie die dag de 'witte pet' in zijn bezit had. Op die manier is het een positieve vorm van "Wie is de mol."

Onmacht of onwil (inleidende toelichting)

Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/beperking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een 'streng' onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen. Anders gezegd: het kan zijn dat een kind het

moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Maar desondanks probeert het kind er iets van te maken.

Zo zijn er kinderen met onvermogen zoals autisme, ADHD, rare gezinsomstandigheden of andersoortige beperkingen... die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Heeft een kind daarentegen de opvatting dat het zich niet **wil** gedragen en met niemand rekening **wil** houden, dan moet de school grens stellend durven en kunnen zijn.

Kanjertraining hanteert als vuistregel bij onwil: Er is geen excuus voor wangedrag.

De ouders worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te **willen** misdragen.

Deze wilskeuze van het kind wordt gezien als feit door de school. Met een kind dat zich wil misdragen heeft het immers geen zin te zoeken naar oplossingen als zich problemen voordoen. Ouders moeten worden doordrongen van de ernst van de uitspraak van hun kind. Veel ouders zullen zich willen verbergen achter verondersteld of aangetoond onvermogen van hun kind, of schuiven het af op omstandigheden zoals: "U begrijpt ons kind niet. Zou u ons kind begrijpen, dan zou ons kind dit niet zeggen!"

Zou u zulks accepteren dan gaat u voorbij aan de mensen die ondanks tegenslag en beperkingen er iets van maken, vertrouwen in zichzelf houden en een positieve bijdrage leveren aan onze samenleving.

U doet – als we het over kinderen hebben - de kinderen te kort die een beperking hebben en alles op alles zetten om er iets van te maken. U zegt dan feitelijk dat kinderen met een beperking a-sociaal zijn;

Protesteert u niet als ouders de wilsuitspraken van hun kind verdedigen, dan bent u het kennelijk met de ouders eens dat hun kind het verlangen mag ontwikkelen om u dwars te **willen** zitten en niet samen met u hoeft te zoeken naar een oplossing als zich problemen voor doen.

**U kunt bij kinderen snel ontdekken of er sprake is van onmacht of onwil.
Doe als volgt (bij kinderen tot en met 7 jaar):**

Vraag aan het kind de witte pet op te zetten (of geef een klein wit petje dat het kind bij zich moet houden). Geconcretiseerd: “De witte pet betekent dat je andere kinderen niet slaat als je boos bent. Als je denkt: ik kan mij niet langer beheersen. Ik moet iets naars zeggen of iets naars doen, dan zet je eerst je witte petje af (of geef je het kleine witte petje aan mij).”

Het blijkt dat veel kinderen zich op die manier lang kunnen beheersen in hun emoties. En als ze dat niet meer kunnen eerst hun witte pet afzetten, of het kleine petje uit hun zak halen, om vervolgens boos te worden.

In dit laatste zit een wilskeuze. U staat erop dat deze keuze niet mag worden gemaakt op school door een kind. U bespreekt dit met ouders (zie voorgaande) en past vervolgens de emotionele inbakeringstraining toe (ook wel: puppytraining genoemd. (Zie bijlage 1.)

2. De 12 Kanjer-pijlers bij aanpak van conflicten

Uitgangspunt: conflicten horen erbij. Verschil van mening eveneens. Blijf rustig en zoek oplossingen.

Eerste pijler	:	Motor en benzinepomp.
Tweede pijler	:	Veel mensen bedoelen het goed, maar... (De geest is gewillig, maar het vlees is zwak.)
Derde pijler	:	Wees goede vrienden voor elkaar.
Vierde pijler	:	Oefen pedagogisch gezag uit. Op een fatsoenlijke manier.
Vijfde pijler	:	Betrek ouders.
Zesde pijler	:	Kom je naar school om ruzie te WILLEN maken, of...?
Zevende pijler	:	Maak geen onderscheid in daders en slachtoffers.
Achtste pijler	:	Wees terughoudend met straffen en belonen.
Negende pijler	:	Hou rekening met depressieve gevoelens bij kinderen.
Tiende pijler	:	De Nederlandse grondwet is uiteindelijk maatgevend.
Elfde pijler	:	De Kanjertraining maakt onderscheid in twee 'gedragswerelden'.
Twaalfde pijler	:	Cognitieve dissonantie.

2.1 Eerste pijler: motor en benzinepomp

De oefening 'motor en benzinepomp' is als bijlage 1 is toegevoegd.

Kernen van deze oefening voor leerlingen zijn:

- doe niet mee met narigheid
- wees eigen baas, laat je niet bepalen door negatieve mensen, en wees sterk over jezelf
- richt je op positieve situaties en vriendschappen
- je bent een held als je "Nee" durft te zeggen tegen jouw vrienden
- word je bewust dat negatieve mensen jou irritatie, angst en meeloopgedrag nodig hebben om door te gaan. Om die reden zijn negatieve mensen van jou afhankelijk. En zolang jij angstig bent, geïrriteerd of mee loopt, hou je het in stand en verword je tot een 'puppet on a string' in de handen van degene waar jij last van hebt.

Kernen van deze oefening voor de leerkracht zelf

Besef dat u uw aandacht kunt richten aan meestal één ding. Waar geeft u uw aandacht aan. Aan welke zaken geeft u 'benzine'? Wat houdt u zelf met uw aandacht in stand?

- verleg uw focus naar kinderen die goed bezig zijn
- verleg uw focus naar positieve ouders
- verleg uw focus naar de goede sfeer in de klas
- wees trots op de kinderen in uw klas
- blijf uit ergernis/irritatie; angst/onmacht; en roddel/cynisme
- zoek oplossingen waarmee u de situatie en elkaar recht doet
- laat in uw gedrag zien wat u bedoelt.

Kernen van deze oefening voor ouders

U wilt het kwaad bestrijden in deze wereld?

- beheers uzelf
- gebruik geen drugs
- kijk niet naar rare filmpjes
- bezoek geen rare sites
- laat u niet bang maken
- waarom doet u mee, waarom zoekt u het op
- doe niet zo puberaal

- zoek geen ruzie
- hou rekening met anderen
- hou van uw levenspartner, van uw kinderen, van de mensen om u heen.
- geef aan uw kinderen een positief voorbeeld. Laat zien in uw gedrag wat u bedoelt.
(kinderen luisteren immers niet naar wat iemand zegt, maar kijken vooral en nemen uw voorbeeldgedrag over.)

Tja...

Bij een kanjerinterventie, waarbij de ouders van alle kinderen aanwezig zijn, mag één van de kinderen zich als een pias gedragen. Een leerling wil dit reuze graag doen. In de klas staat hij bekend als een druktemaker met idioot gedrag. Hij ziet zijn kans schoon om te laten zien wat hij nog meer in huis heeft aan gekkigheid. Veel ouders 'hebben zo hun gedachten' over deze jongen.

De klasgenoten moeten zich focussen op het maken van een tekening, het lezen van een boek en het afmaken van werk. De ouders worden geacht zichzelf in de hand te kunnen houden. Zouden ze reageren op de pias, dan zal die niet stoppen met zijn gedrag. Op deze manier worden alle aanwezigen medeverantwoordelijk gehouden voor het idiote gedrag van de pias. (Zie verder de beschrijving van de oefening motor en benzinepomp.)

Als iedereen stil is, mag de jongen 'uit zijn dak gaan'. Hij springt op een stoel, doet zijn broek naar beneden en steekt zijn billen naar achteren. Alle kinderen, inclusief ouders liggen in een deuk om deze act. De jongen dreigt nu helemaal 'los' te gaan.

Hoe zal de Kanjertrainer reageren denkt u?

- De Kanjertrainer legt de oefening stil. En zegt tegen de jongen: "Jij hebt het uitstekend gedaan. Je bent iedereen de baas. Ze geven jou allemaal benzine. Bijna niemand krijgt het voor elkaar om geen energie aan jouw gedrag te geven."
- De Kanjertrainer richt zich vervolgens op de ouders. "Beste ouders, u en uw kinderen liggen in een deuk om het gedrag van deze jongen. Maar zodra u de hoek om bent, zullen de meesten van u hier schande over spreken. U spreekt schande over een situatie die uzelf in stand houdt door er gierend van de lach op te reageren. Deze jongen denkt nu: ik ben leuk. Dit moet ik vaker doen.
- Tegen de jongen zegt de trainer: "Onthoud een ding goed in jouw leven. Iedereen moet vreselijk lachen om jouw gedrag. Maar tegelijkertijd denkt iedereen: die jongen is gek. Beheers daarom jezelf en laat je niet opjutten door mensen die om je lachen als je idioot doet. Want dat ben je niet. Je lijkt me zonder die gekkigheid een veel leukere jongen."

2.2 Tweede pijler: veel mensen bedoelen het goed, maar...

(De geest is gewillig, maar het vlees is zwak)

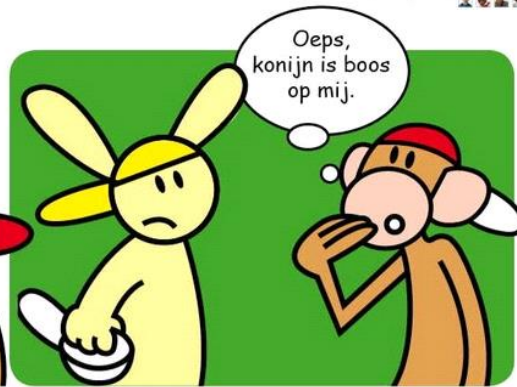
Veel mensen bedoelen het goed, maar 'het' komt er regelmatig verkeerd uit (N.B. er bestaan ook karakters **die het niet goed bedoelen** en het daarom ook niet goed **willen** doen. Zie het voorgaande). De Kanjertraining hanteert het uitgangspunt dat de meeste mensen het verlangen hebben het goede te doen. De meeste mensen willen immers een goede vader of moeder zijn; een goede broer of zus; een goede zoon of dochter; een goede buurman of buurvrouw; een goede vriend of vriendin; een goede collega... Kortom: de meeste mensen willen gezien worden als een goed persoon.

Om die reden wordt kinderen geleerd 'er iets van te zeggen' als een klasgenoot vervelend gedrag vertoont. Dat 'er iets van zeggen' is geen opvoeden tot weerbaarheid of iets dergelijks, maar een manier waarmee kinderen wordt bijgebracht te helpen, zonder betweterig te zijn. 'Ik help jou, door er iets van te zeggen, want ik weet dat jij het goed bedoelt.' De Kanjertraining is in die zin geen 'weerbaarheidstraining', maar een training waarin kinderen wordt geleerd elkaar de hand te reiken. Voor kleuters is dit uitgangspunt in het navolgende plaatje uitgebeeld.

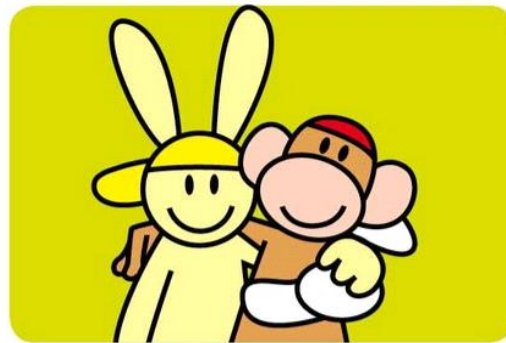
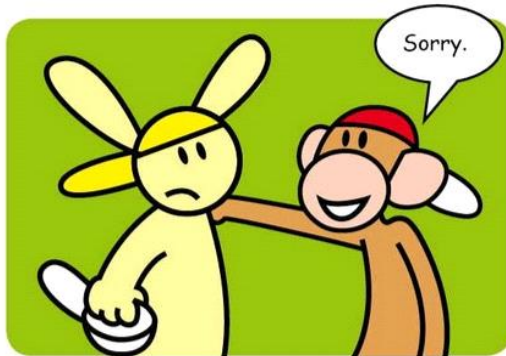

Konijn zegt wat hij naar vindt.

Aapje wil aardig doen tegen konijn.

Aapje en konijn zijn weer vrienden.

Toelichting "Aapje wou eens lollig zijn en kneep in de oren van het konijn."

Konijn is niet bang of niet-weerbaar. Konijn is 'gewoon' een vriendelijk kind dat er vanuit gaat dat aapje te vertrouwen wil zijn. Konijn begrijpt dat aapje weer eens te ver gaat. Aapje gaat te ver omdat het veel voorbeelden ziet van mensen die idiote streken uithalen en rare opmerkingen maken die zichzelf als grappig zien. En als aapje ook idioot doet, dan heeft hij de lachers in de klas op de hand en denkt aapje: ik ben lollig. Aapje wil een te waarderen persoon zijn en gaat dus door met zijn/haar grensoverschrijdend gedrag.

Konijn helpt aapje door er iets van te zeggen. Aapje komt tot bezinning (de klep van de rode pet wordt wit). Hij snapt dat hij te ver is gegaan en maakt het goed met konijn.

2.3 Derde pijler: wees goede vrienden voor elkaar

Goede vriendschap: Je helpt elkaar, je vertrouwt elkaar, je doet graag dingen samen, je bent niet bang voor elkaar en je haalt bij elkaar het beste naar boven.

Slechte vriendschap: je gebruikt elkaar, je wantrouwt elkaar, je doet dingen samen uit berekening/uit sensatiezucht, je bent bang voor elkaar, en je haalt bij elkaar het slechtste naar boven.

De Kanjertraining sluit aan op het idee: wees goede vrienden voor elkaar.

Het een en ander betekent dat je als goede vriend jouw vriend bijstaat bij van alles en nog wat, en dat zoiets wederzijds is. Er moet namelijk - naar het idee van de Kanjertraining - op de een of andere manier een balans zijn in geven en nemen. Vriendschap betekent onder andere dat je probeert te voorkomen dat jouw vriend streken uit haalt, of beslissingen neemt die onverstandig zijn. Als we het hebben over pesterijen, dan betekent dit dat jij jouw vriend tegen houdt als hij pestgedrag vertoont. Vrienden zijn immers niet bang voor elkaar, vrienden hebben het goed met elkaar voor. Doet jouw vriend vervelend en je staat erbij, dan geef je door jouw aanwezigheid morele steun aan het wangedrag van je vriend. "Je geeft benzine!" Ben je een goede vriend dan verwachten leerkrachten - die de Kanjertraining hebben gevolgd - dat jij je vriend tegenhoudt. Blijft jouw vriend doorgaan met ruzie zoeken, ondanks jouw tegenwerpingen, dan trek je jouw vriend erbij weg of je loopt er bij weg. Daarmee laat je zien dat je enerzijds een betrokken vriend bent op een positieve manier, en dat je jouw vriend niet steunt in het uithalen van narigheid. (Het is precies dit gegeven dat in tal van pesterijen terugkomt namelijk: slechte vrienden corrigeren elkaar niet.

Kinderen die pesten hebben vooral moeite met het meevoelen wat een ander voelt, zogenaamde affectieve empathie.

Kinderen die gepest worden, ervaren minder cognitieve empathie: begrijpen wat een ander voelt.

Daarnaast toont onderzoek aan dat kinderen die pesten of gepest worden niet voor iedereen evenveel empathie hebben.

Ze ervaren minder empathie voor kinderen die betrokken zijn bij pestgedrag dan voor kinderen die niet pesten of gepest worden. **Pesters ontkennen menselijke eigenschappen bij vrienden, zoals betrouwbaarheid en bescheidenheid.** Kinderen die gepest worden ontkennen juist menselijke eigenschappen bij anderen die zij niet zien als vrienden.

Bron: Radboud Universiteit Nijmegen: promotieonderzoek van Tirza van Noorden 2016

Hieronder de aanpak voor kleuters, weergegeven in een striptekening

Toelichting

Vlerkje doet vervelend. Zijn vriend aapje staat erbij. Aapje heeft een rode pet met een witte klep. Dat wil zeggen dat aapje leuk is op een goede manier en het niet fijn vindt dat vlerkje - die geen witte klep heeft - zo vervelend doet tegen konijn. Konijn is niet bang. Die heeft een witte pet in de hand. Konijn is vriendelijk en weet dat Vlerkje wel vaker nare dingen zegt, die hij eigenlijk niet meent. Daarom zegt konijn er wat van. Maar Vlerkje luistert niet. Aapje vindt het nu vervelend worden. Als hij erbij blijft staan dan krijgt konijn het idee dat aapje met vlerkje mee doet. Aapje wil niet meedoen met vlerkje. Daarom spreekt aapje vlerkje aan en zegt: "Nu moet je stoppen, het is niet leuk wat je doet." Maar vlerkje gaat door. Aapje pakt vlerkje nu beet en trekt hem bij konijn vandaan. Vlerkje laat zich corrigeren door aapje. Zijn petje krijgt een witte klep. Daarmee wordt symbolisch weergegeven dat vlerkje tot bezinning komt.

Toevoeging. De Kanjertraining kiest er nadrukkelijk voor om vrienden elkaar te laten corrigeren en niet 'de omstanders'. Het moeilijke in de Kanjeraanpak is het feit kinderen die pesten hun eigen vrienden niet zien als betrouwbaar. En zich om die reden niet laten corrigeren door hun eigen vrienden. Hier ligt dus een enorm leerpunt! De Kanjertraining maakt desondanks de keuze om van het normale uit te gaan. Goede vrienden zien elkaar als betrouwbaar, en laten zich door hun vrienden corrigeren. Omstanders verergeren regelmatig de situatie door 'er benzine' aan te geven. Voorbeeld: twee leerlingen hebben ruzie op het schoolplein. Uit alle hoeken komen leerlingen op de ruzie af rennen en moedigen de vechtersbazen aan: "Vechten...vechten!" Filmpjes worden gemaakt en op social media gedeeld. "Yeah, vet cool!" De Kanjertraining kiest daarom voor de stelling: "Doe niet mee, dan ben je een held... Doe je niet mee met slechte vrienden, dan ben je helemaal een held: je verdient een lintje!" Kortom: stop met het kwaad te bestrijden, maar stel jezelf de vraag hoe het komt dat jijzelf 'er benzine' aan geeft. Bel 112, haal er een leerkracht bij. Zoek andere vrienden.

Er zijn sociale vaardigheidsprogramma's die kinderen leren in te grijpen als zij in de positie zijn van omstander. In de optiek van de Kanjertraining is dit een onverstandige aanpak om verschillende redenen:

- De meeste mensen zullen als omstander nooit ingrijpen, hoeveel training u er ook tegenaan gooit. Het bouwt alleen maar schuldgevoelens op bij dit type omstander.

- De Kanjertrainers komen in klassen waarin kinderen is geleerd ‘als omstander’ in te grijpen zodra er iets gebeurt dat niet behoorlijk is. Het effect is – naar het idee van de Kanjertraining – niet positief. Er ontstaat een soort ‘gedachtenpolitie’ in de klas. Zodra er iets gebeurt wat buiten de groepsnorm valt, staat er gelijktijdig een aantal kinderen op en grijpt in. Waarom is dit geen goede ontwikkeling naar het idee van de Kanjertraining? Gezag moet ingrijpen (= leerkracht, ouder, openbaar gezag) en niet een groep kinderen, een groep geloofsgenoten of andersoortige groepen, die het erg met elkaar eens zijn en hebben geleerd dat zij de afwijking tot de orde moeten en mogen roepen. Zoiets voelt aan als een opmaat voor een sekte, een kalifaat of een andere benauwende samenlevingsvorm, waarin de verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag bepaald wordt door groepsleden die worden aangestuurd door een of andere leider. (Zie bijlage 5: ‘de koning’.)
- Een omstander die ingrijpt loopt zelf een groot risico de agressie over zich heen te krijgen.

2.4 Vierde pijler: gericht op de volwassenen

Oefen pedagogisch gezag uit. Op een fatsoenlijke manier.

Het thema gezag (zie ook bijlage 2) is in Nederland in en West-Europa een gevoelig punt.

De Kanjertraining is van mening dat een samenleving niet zonder duidelijk dienend en fatsoenlijk gezag kan. Daarnaast blijkt uit onderzoek (augustus 2016) – zoals door de Kanjertraining uitgevoerd - een duidelijke samenhang tussen het uitoefenen van gezag door de leerkracht **en het positieve effect** bij leerlingen op plezier op school; zich sociaal aanvaard voelen; de relatie met de leerkracht; en het welbevinden.

Hieronder weergegeven.

	Plezier op school	Sociaal aanvaard voelen	Relatie met de leerkracht	Welbevinden
Gezag treedt op	,373**	,288**	,454**	,451**

Eveneens blijkt uit onderzoek (augustus 2016) - zoals door de Kanjertraining uitgevoerd - een samenhang tussen het uitoefenen van gezag **en de afname** bij leerlingen van negatieve intenties (= ik wil treiteren); ongelukkig/sombere gevoelens; en onrust verstorend gedrag.

	Negatieve intenties	Ongelukkig somber	Onrustig verstorend
Gezag treedt op	-,143**	-,268**	-,144**

Of zoals de Belgische psychoanalyticus Paul Verhaeghe zegt: “Waar autoriteit verdwijnt, geldt het recht van de sterkste. In Nederland is autoriteit ingeruild voor ‘moet kunnen’ ” en “De gedachte dat een maatschappij zonder autoriteit kan, is een dwaling van formaat” (Filosofie Magazine september 2015).

Als zich een conflict voordoet, dan zal – als er sprake is van machtsgelijkheid - uiteindelijk het recht van de sterkste gelden binnen de groep. Daarom moet er gezag zijn, dat weet in te grijpen. In het gezin zijn dat de ouders; in het onderwijs zijn dat de leerkrachten; in de openbare ruimte is dat de politie. Dit gezag kan de onderlinge verhoudingen niet laten bepalen door de grootste schreeuwer in het gezin, de klas of op straat. Aan kinderen worden deze principes uitgelegd met behulp van de volgende poster.

Toelichting

Konijn, aap en vlerk zijn leerlingen in een klas. In principe zijn ze in macht aan elkaar gelijk. Maar aap en vlerk hebben de neiging om samen te werken in het uithalen van vervelende streken. Gezamenlijk zijn ze sterker. Door samen te werken ontstaat er machtsongelijkheid in de groep. Samen vallen ze konijn lastig. Konijn zegt er iets van. Immers hem is geleerd dat de kinderen in zijn klas het goed bedoelen, maar dat het er weleens vervelend uit komt. Zo weet konijn van zichzelf dat hij te snel kan miepen en piepen als hij het witte petje van vertrouwen los laat.

Vlerkje en aap hebben geleerd elkaar tegen te houden als een van beiden vervelend doet. Maar dat zijn ze nu even vergeten. Bij het eerste plaatje vallen ze konijn lastig en luisteren niet naar konijn als die zegt er last van te hebben. Ze gaan met hun gedrag door. Gelukkig heeft konijn geleerd in de Kanjerlessen dat je met sommige mensen slecht garen kunt spinnen en dat je daarbij weg moet blijven. Konijn loopt daarom naar een klasgenoot die helpt rustig te blijven. We noemen deze klasgenoot 'het maatje'. Elke leerling moet een maatje (of buddy) hebben in de klas. Van tevoren regelt de leerkracht wie maatje of buddy is voor elkaar.

In nagenoeg alle gevallen zijn de problemen dan opgelost.

Maar het kan gebeuren dat vlerkje en aapje vervelend blijven doen en konijn met zijn maatje/buddy lastig blijven vallen. In dat geval zit er niets anders op dan de hulp van de juf/de meester in te roepen. Die vertegenwoordigt het gezag en moet ingrijpen.

Waarom deze aanpak op deze manier?

U mag ervan uitgaan dat de leerkracht zal ingrijpen als zich een situatie voordoet zoals bij plaatje 1 is geschetst.

Waarom grijpt de leerkracht daar niet in? Antwoord: omdat kinderen die willen pesten, heel goed weten dat 'het gezag' dit niet zal tolereren. Daarom vindt zulks altijd plaats achter de rug van de juf/de meester. (Op basisscholen is in ongeveer 75% van de gevallen pestgedrag niet bekend bij volwassenen; en in ongeveer 90% bij het voortgezet onderwijs.)

Voor de momenten dat 'het gezag' niet in de gaten heeft wat er aan de hand is, moeten leerlingen

geleerd hebben het zelf op te lossen.

Veel ouders daarentegen eisen een ingrijpen door de leerkracht bij plaatje 1 en tolereren niet dat hun kind wordt gepest, en vinden het niet nodig dat hun kind leert het zelf op te lossen. “Ons kind misdraagt zich immers niet. Waarom zou ons kind iets moeten leren? Pak die nare kinderen aan!” De leerkrachten krijgen vervolgens tal van verwijten. De school moet daarom duidelijk maken dat 95% van hetgeen in de klas gebeurt niet wordt gezien door de leerkracht. Daarom heeft de leerkracht uiteindelijk informatie nodig van de leerlingen zelf en van de ouders om erachter te komen wat zich achter de rug van de leerkracht afspeelt. Om die reden is het verstandig goed samen te werken met ouders (zie verder onderstaand thema: betrek ouders).

In een enkel geval - als er sprake is van grote angsten bij de ouders voor pesterijen - moet de inbakerings- c.q. puppytraining worden toegepast (zie bijlage 1).

2.5 Vijfde pijler: gericht op leerkrachten - betrek ouders

Werk als school aan de ontwikkeling van het onderling vertrouwen. Zorg ervoor dat ouders elkaar en elkaars kinderen kennen en ermee in gesprek gaan. Gebleken is dat er meer problemen zijn in de klas als ouders elkaars kinderen niet kennen. (Zie ook bijlage 4: Startweek)

Nodig daarom alle ouders uit, zet de tafels uit de klas op de gang. Zet de stoelen in een binnen- en buitenkring en laat de ouders een minuut of vijf met hun eigen kind spreken. Vervolgens blijven de ouders zitten en gaan de kinderen in de kanjerkring 5 plekjes verder en spreken daar met een andere ouder. Deze opdracht herhaalt u een 3-tal keer. Aan het eind laat u kinderen aan de eigen ouders vertellen met wie ze allemaal hebben gesproken. Doe dit elk jaar opnieuw als introductie aan het begin van het jaar. Op deze manier leren ouders geleidelijk elkaars kinderen te kennen en in hun ontwikkeling te volgen. Op deze manier blijven de ouders ook met elkaar in verbinding. Veel emotionele stoom gaat op deze eenvoudige manier van ketels af kunnen wij u vertellen.

Dan pleiten wij ervoor dat u de Kanjerlessen op de agenda zet. Alle lessen zijn zo geschreven dat u de ouders erbij kunt betrekken. Zo betreft u de ouders daadwerkelijk bij het pedagogisch klimaat van de school. Veel leerkrachten zijn bang voor de aanwezigheid van ouders in de klas, maar wij kunnen u geruststellen. De ouders blijken vooral gefocused te zijn op hun eigen kind en hebben – tenzij u rare fratsen uithaalt – geen oog voor u. Relax!!

Als u de Kanjertraining op de agenda zet, dan zullen er uiteindelijk nooit meer dan 3 of 4 ouders komen. Het is niet noodzakelijk dat veel ouders komen. Het gaat om het feit dat u ouders de gelegenheid geeft aanwezig te zijn. Of ze wel of niet komen is de verantwoordelijkheid van de ouders. Op die manier kunnen ouders nooit met verhalen komen dat ze niet goed zijn geïnformeerd over de sfeer in de klas. Of dat ze verrast zijn over uw opmerkingen over het gedrag van hun kind in de klas.

Of... nodig ouders individueel uit in de klas om iets over zichzelf te vertellen; en laat kinderen vragen stellen (mol, vlinder-vragen).

Of... organiseer een beroependag, waarbij ouders vertellen over hun dagelijkse werkzaamheden als verpleegkundige, visagiste, onderzoeker, vrachtwagenchauffeur...

Of... organiseer een excusie met de klas naar het bedrijf van een ouder.

Kortom... wees creatief. Ouders willen wel.

Maar... er bestaan ook verwarde ouders. Ouders met een borderlinestoornis, ouders die chronisch depressief zijn of anderzins psychiatrisch. Ouders met een narcistische inslag. Ouders die regelmatig op ‘zakenreis zijn in de lik’, ouders met gebrekkig impulscontrole, verslaafde ouders, ouders met huwelijksproblemen, geldproblemen, angststoornissen, innerlijke remmingen...

Kortom, niet elke ouder (of zelfs groep ouders) is in balans.

Daarom is het enerzijds verstandig ouders uit te nodigen op school, maar anderzijds is het verstandig

duidelijke voorwaarden te stellen aan ouders, namelijk:

1. U spreekt met respect over andermans kind en opvoeding.

Toelichting: doet een ouder dat niet, dan is de kans groot dat deze ouder veel ruzie veroorzaakt. Omdat de meeste scholen meer met moeders hebben te maken dan met vaders, is de kans groot dat er meidenvenijn ontstaat tussen verschillende moeders. Met als inzet: wie is de beste moeder en voedt het beste op. Wiens kind is het meest populair, het slimst... (we raden u aan het kanjerboek 'Conflictbeheersing op school' te lezen, daarin worden veel lezenswaardige voorbeelden aangereikt).

2. U beheerst als ouders uw emoties en hebt niet het recht om op basis van moeder- of vaderschap alle grenzen van fatsoen te overschrijden.

Voorbeeld: Ouders zijn aanwezig in de klas. De leerkracht geeft aan de leerlingen de opdracht iets aardigs over elkaar te zeggen. Eén van de aanwezige moeders springt overeind en roept: "Ik verbied - als moeder - dat mijn dochter iets aardigs zegt over die bitch!" Waarop de moeder van de vermeende bitch overeind vliegt en met de handen in de zij verhaal komt halen: "Wat is er precies mis met mijn dochter dat daar niets aardigs over kan worden gezegd?"

Vechtende ouders in school zijn geen vertoning. Leerkrachten moeten zorgen voor de veiligheid van kinderen en duidelijk grens stellend zijn bij ouders die vinden dat ze mogen bedreigen, intimideren, schreeuwen... met jonge kinderen als publiek.

3. Doen zich problemen voor rond uw kind, dan zoekt u oplossingen die goed zijn voor uw kind, maar ook goed zijn voor het andere kind, de klasgenoten, de leerkrachten, de school, de buurt... School gaat dus niet mee in het zoeken van oplossingen die goed zijn voor uzelf en uw eigen kind, maar geen rekening houden met, of ten koste gaan van de belangen en gevoelens van anderen.

4. Geef zelf een fatsoenlijk voorbeeld. Durf te denken: niet alles wat kan is wenselijk.

2.6 Zesde pijler: kom je naar school om ruzie te WILLEN maken, of...?

Twee of meer ruziënde kinderen staan voor de leerkracht... Veel leerkrachten hebben de neiging om zowel aan de een als aan de ander te vragen wat er aan de hand is. Vervolgens is de kans groot dat er zeeën van tijd gaat zitten in het uitpluizen van de mogelijke aanleidingen en het vinden van rechtvaardige oplossingen. Klasgenoten houden er niet van dat leerkrachten na de pauze de ruzies die zich hebben voorgedaan in de pauze, uitgebreid bespreken in de klas. Zuchtend horen de kinderen die 'gewoon' aan het werk willen dit aan en denken: daar gaan we weer. Kinderen hebben geen respect voor ruziemakers (pesters en gepesten), die keer op keer de aandacht op zich weten te vestigen.

Situatie 1, Algemeen toepasbaar.

Stel daarom deze vraag aan de ruziënde leerlingen afzonderlijk:

"Zou jij het fijn vinden als de ruzie tussen jullie zou stoppen. Ja of nee?"

Geven de ruziënde leerlingen afzonderlijk van elkaar het antwoord dat ze willen stoppen, laat de leerlingen dan even apart zitten om het met elkaar te bespreken. (Bij jonge kinderen is het zo dat als beiden willen stoppen met de ruzie, dat meestal voldoende is om elkaar direct een hand te laten geven of een knuffel.) Bij niet kleuters gaat u verder met uw lesprogramma. (U laat zich dus niet afremmen in uw lesgeven door ruziemakers!) Na een minuut of vijf vraagt u aan de ruziënde leerlingen of het een en ander is bijgelegd. Meestal is het antwoord bevestigend. Laat jongens elkaar een hand geven/klopje op de schouder/high five en elkaar aankijken! Laat meisjes elkaar een knuffel geven.

N.B. geven meisjes elkaar geen knuffel, dan is het **niet** opgelost. Hetzelfde geldt voor jongens als ze niet ruimhartig elkaar een high five geven en elkaar recht in de ogen kijken. Als een van de jongens weg kijkt, dan is het **niet** over.

Situatie 2. Na schooltijd verder praten (= Vervolg op situatie 1.)

De leerlingen geven aan dat ze het willen oplossen, maar het lukt niet binnen de door u gegeven tijd. U geeft nu aan dat ze na schooltijd hierover verder kunnen praten.

Na schooltijd houdt u deze leerlingen terzijde. NIET VERGETEN! In de eigen tijd blijken kinderen zeer

oplossingsgericht te zijn. Afsluiting: laat jongens elkaar een hand geven/klopje op de schouder/high five **en elkaar recht in de ogen kijken**. Laat meisjes elkaar een knuffel geven.

N.B. geven meisjes elkaar geen knuffel, dan is het niet opgelost. Slaat u het geven van een knuffel over, dan is de kans zeer groot dat de ruzie blijft zeuren tussen de meiden. De knuffel moet oprecht zijn. Is dat niet zo, dan is de ruzie tussen de meiden niet voorbij. Als uzelf moeite heeft met het laten geven van een knuffel door meisjes aan elkaar, dan kunt u ervoor kiezen de opdracht te geven dat ze een mooie tekening voor elkaar maken, een mooi gedicht, of iets anders waaruit blijkt dat de ruzie definitief is opgelost. De 'goedmaker' moet in het openbaar, in aanwezigheid van alle klasgenoten, worden gegeven. Hetzelfde geldt voor de jongens als ze elkaar niet recht in de ogen aankijken en elkaar niet welgemeend een hand geven.

Situatie 3. Een van de leerlingen wil de ruzie niet oplossen.

Op uw vraag of de betreffende leerlingen de ruzie willen bijleggen, geeft een van de leerlingen aan de ruzie te willen voortzetten.

U geeft nu aan dat u met deze leerlingen na schooltijd hierover verder zult praten.

Na schooltijd houdt u deze leerlingen terzijde. NIET VERGETEN! In de eigen tijd blijken kinderen zeer oplossingsgericht te zijn. Afsluiting: laat jongens elkaar een hand geven/klopje op de schouder/high five. Laat meisjes elkaar een knuffel geven. N.B. geven meisjes elkaar geen knuffel, dan is het niet opgelost. Jongens moeten elkaar aankijken en elkaar een hand geven (of high five).

Situatie 4. De ruzie lost zich ook niet op na schooltijd, omdat de leerlingen de ruzie niet willen bijleggen.

U komt er na schooltijd niet uit omdat een van de leerlingen de ruzie niet wil oplossen. De kans is groot dat zich twee situaties voordoen.

In de ene situatie blijkt een leerling dusdanig gedrag te hebben getoond jegens een klasgenoot, dat deze laatste niet meer bereid is om de ruzie op te lossen.

Concreet voorbeeld. De moeder van de leerling die het niet meer goed wil maken is ernstig ziek. Het blijkt dat deze leerling opmerkingen naar zijn hoofd geslingerd heeft gekregen zoals: "Jij bent een kankerkind van een kankermoeder. Ik hoop dat jouw moeder dood gaat. Dat is goed voor jou."

Dit zijn zulke kwetsende opmerkingen, dat het begrijpelijk is dat deze leerling een ruzie niet meer wil bijleggen. **Hoe is zo iets op te lossen denkt u?**

De ouders van de leerling die zulke kwetsende opmerkingen maakt, direct vragen naar school te komen. Kern van uw tekst als leerkracht moet zijn:

"Dit soort opmerkingen worden hoe dan ook niet getolereerd op onze school. U neemt uw kind nu mee naar huis en bespreekt met uw kind dat het zulke opmerkingen niet kan maken en waarom dat niet kan. (Of waarom bepaald gedrag absoluut niet kan). U denkt na hoe uw kind de relatie met de gekwetste leerling kan herstellen. Uw kind komt de klas niet meer in totdat er een oplossing is gevonden die aanvaardbaar is. Morgenochtend, voor de school begint, bespreken we verder wat verstandig is te doen. De moeder die ziek is en haar man worden hierbij betrokken. De oplossing die wordt gevonden moet ook voldoende zijn in hun ogen."

In een enkel geval is het verstandig het een en ander door te bespreken met het bestuur van de school en met de vertrouwensinspecteur teneinde na te gaan welke maatregelen de school eventueel kan nemen. Dit zijn stappen die een leerkracht nooit op eigen houtje kan nemen, maar altijd in overleg moet doen met directie en collegae. In dit soort gevallen wordt de Kanjertraining eveneens regelmatig betrokken.

Vervolgens wordt contact opgenomen met de ouders van het gekwetste kind. Aangegeven wordt welke actie de school direct heeft ondernomen enerzijds. Anderzijds wordt besproken hoe de relatie kan worden hersteld tussen hun kind en het kwetsende kind. Daarbij moet de school goed in de gaten

houden dat slachtofferschap geen vrijbrief is om wraak te nemen.

Uitgangspunt van de school is: “We doen elkaar recht en zoeken oplossingen waarmee de kinderen (en de betreffende ouders) in de toekomst met elkaar verder kunnen.”

In de andere situatie wil een van de ruziemakers het ‘gewoon’ niet goed maken. “Ik haat hem (of haar) gewoon. Ik ga het niet goed maken.”

Ook in dit geval de ouders van de leerling die wil haten direct uitnodigen.

Kern van uw tekst wordt nu:

“Uw kind heeft ruzie met een andere leerling en WIL het niet oplossen. We kunnen op school begrijpen dat er ruzies en misverstanden zijn tussen leerlingen onderling. Dat is vervelend, maar daar is uit te komen. Maar uw kind geeft aan een klasgenoot ‘gewoon te haten’. Er is geen duidelijke reden voor, en uw kind wil ook geen oplossing. U neemt nu uw kind mee naar huis en bespreekt deze gedragshouding met uw kind. Uw kind komt niet eerder de klas in nadat het is gestopt met het haten van een klasgenoot. Morgenochtend voor de lessen beginnen spreken we verder met u en uw kind.”

In een enkel geval is het verstandig het een en ander door te bespreken met het bestuur van de school en met de vertrouwensinspecteur teneinde na te gaan welke maatregelen de school eventueel kan nemen. Dit zijn stappen die een leerkracht nooit kan nemen, maar altijd in overleg moet doen met directie en collegae. In dit soort gevallen wordt de Kanjertraining regelmatig betrokken door onderwijsgeven.

2.7 Zevende pijler: maak geen onderscheid in daders en slachtoffers

Laten we beginnen vast te stellen dat daders bestaan en slachtoffers eveneens. In zulke gevallen is er wat de Kanjertraining betreft geen enkele discussie. Iemand die bijvoorbeeld een roofoverval pleegt, moet zondermeer als dader worden aangemerkt en niet als slachtoffer van bijvoorbeeld deze maatschappij, waarmee zijn of haar doen en laten worden weggemoffeld. Degene die wordt beroofd moet niet worden gezien als iemand die dat heeft uitgelokt, maar is slachtoffer. De Kanjertraining doet nadrukkelijk niet aan “blaming the victim”.

Maar... er zijn tal van grijze gebieden waarover je kunt zeggen: “Beetje dom doe je wel. Ik wil niet zeggen dat je erom vraagt, maar als je op die manier mensen aanspreekt, moet je niet raar staan te kijken dat je een keer flink te grazen wordt genomen.”

En... in de meeste gevallen is het niet duidelijk wie nu precies dader of slachtoffer is. Sommige slachtoffers begonnen als dader, maar hebben zich vergist in de kracht van hun tegenstander, waardoor zij het onderspit delfden.

Beperken wij ons tot schoolse situaties dan zal iedere leerkracht bevestigen dat het wemelt van de misverstanden tussen kinderen. Het is dan beter die misverstanden te bespreken met de kinderen, dan de weg in te slaan van “Jij bent slachtoffer van jouw klasgenoot en daarom heb jij het recht om...” In het voorgaande is dit besproken bij het thema ‘onmacht of onwil’. Het is opvallend dat juist de kinderen met een externaliserend karakter slachtofferschap claimen en op basis van verondersteld slachtofferschap zich het recht toe-eigenen om klasgenoten verbaal of fysiek te lijf te gaan. Om die reden is regelmatig de indeling dader versus slachtoffer een onzuivere. Ook omdat een mens vaak de neiging heeft ‘in eigen voordeel of eigen belang’ te denken. En eigen gedrag goed te praten en gedrag van de ander te veroordelen.

Teneinde de discussie te vermijden over wie slachtoffer is of dader, maakt de Kanjertraining een ander onderscheid dat in de praktijk zinniger is namelijk:

Is er een conflict? Doe elkaar recht. Zoek oplossingen die in de toekomst haalbaar en houdbaar zijn. Beheers jezelf en overleg met elkaar.

-Plaatst een leerling zichzelf in de positie van slachtoffer en geeft het niet aan waar het last van heeft, dan geeft dat ook een bepaalde macht. ‘Zie je wel’ en een wijzende vinger horen daarbij. Op zo’n manier ontslaat het kind zichzelf van de verantwoordelijkheid aan te geven wat wenselijk gedrag is.

- Wil de leerling alleen maar de eigen zin doordrijven zonder rekening te houden met anderen? De leerling wil een ander een lesje leren, of wil ruzie maken omdat hij of zij een andere leerling haat! Dan moet het gezag (= leerkracht, ouder of openbaar gezag) grensstellend zijn, en desgewenst bepalen wat er moet gebeuren.

N.B. Op dit laatste punt gaat het wat de Kanjertraining betreft regelmatig mis in het onderwijs. Als gezaghebbenden (directie, bestuur) ingrijpen, dan blijkt in veel gevallen de primaire reactie: “Met een goed gesprek komen we er wel uit!” Dat zo iets niet werkt bij mensen die ruzie **willen** maken, alleen maar hun eigen zin **willen** doordrijven, of wraak **willen** nemen ‘op basis van zelf toegedicht slachtofferschap’, dringt moeizaam door. De ruggengraat van de leerkracht wordt op die manier door ‘het gezag’ gebroken. Ronduit zorgwekkend. Een gezaghebbende behoort het lef te hebben een streep te trekken: “Tot hier en niet verder!” Op die manier neemt – naar het oordeel van de Kanjertraining - de werkdruk die op leerkrachten ligt enorm af. Durf duidelijk te zijn in wat wel en niet kan. Zie verder bijlage 2: Gezag.

2.8 Achtste pijler: wees terughoudend met straffen en belonen

Toelichting

Als we het hebben over straffen en belonen dan ziet de Kanjertraining als grootste beloning voor het kind het blij gezicht van de leerkracht en als grootste straf het betrokken gezicht van de leerkracht. In de meeste gevallen is dat meer dan genoeg. En in zekere zin moeten kinderen het daarmee doen.

De Kanjertraining staat ambivalent ten opzichte van straffen en belonen.

Er bestaan systemen van straffen en belonen, zoals het uitdelen van gele en rode kaarten, of het schrijven van strafregels. En er zullen ongetwijfeld ook persoonlijke systemen bestaan van straffen en belonen, die de leerkracht al doende zelf heeft uitgevonden. “Als jij niet luistert... dan...”

De Kanjertraining heeft hierbij een ongemakkelijk gevoel. Straf- en beloningssystemen geven enerzijds duidelijkheid, maar anderzijds krijgen de Kanjertrainers regelmatig te horen van ouders, kinderen (en ook leerkrachten), dat er gaten vallen in het systeem van straffen en belonen, die door de kinderen als onrechtvaardig worden ervaren. “Ik kreeg een gele kaart, maar er waren meer kinderen die een gele kaart moesten krijgen. Sommige kinderen krijgen nooit een gele kaart.” Of: “De ene leerkracht deelt nooit gele en rode kaarten uit en de andere juf heel vaak.” Bovendien neemt het wantrouwen vaak toe als er erg wordt ingezet op belonen en straffen en komen de relaties tussen de leerkracht en de leerlingen onder druk te staan. Tenslotte werken straffen contraproductief bij kinderen die in wantrouwen opgroeien, omdat hun status wordt verhoogd door straf, waardoor straf een beloning is geworden.

Waarom straffen en belonen?

Kinderen met grensoverschrijdend gedrag (externaliserend van aard) zijn niet of nauwelijks gevoelig voor straf. (Wel ontwikkelt zich een gevoel van slachtofferschap bij dit type kind: “Zie je wel: ze moeten mij weer hebben! Waarom ik altijd! Ik word gediscrimineerd. Ik word niet gerespecteerd. U hebt een hekel aan mij...” En bij beloning wordt kinderen feitelijk geleerd pas initiatief te tonen als daar ‘iets’ tegenover staat. Op die manier wordt gedrag van kinderen berekenend en opportunistisch. Dat gezegd hebbende, willen we u niet het overzicht onthouden van versterkers zoals u dat aantreft in bijlage 4 en hoe te straffen in bijlage 5).

Vraag aan u als volwassene: Hoe gaat u met uw kennissen, vrienden en geliefden om? Bent u met hen ook de hele dag bezig met straffen en belonen? Zet u uw levenspartner bijvoorbeeld op een strafstoeltje in de gang?”

2.8.1 Wat dan wel?

In het voorgaande is al veel aangegeven wat een leerkracht zondermeer kan toepassen op het individuele kind alsmede op een groep leerlingen, de ouders en de leerkracht zelf.

Wat dan meer 1

Een leerling is onrustig in de klas en/of 'heeft zijn dag niet'.

Leerkracht reageert door te zeggen: "Ga even de klas uit, en als je denkt: ik kan me weer concentreren, dan kom je weer terug." Voordeel hiervan: leerling ervaart geen straf en wordt serieus genomen. Deze corrigerende opdracht wordt gegeven vanuit vertrouwen. De leerkracht vertrouwt erop dat de leerling geen 'vermakelijke dingen' gaat ondernemen op de gang, maar de tijd gebruikt om even tot zichzelf te komen.

Wat dan meer 2

Leerlingen met een gebrekkige impulscontrole kan worden aangeleerd dat zij - als zij dreigen te 'ontploffen' – uit zichzelf even naar de gang of een rustige ruimte rennen om af te koelen en tot zichzelf te komen. Ook hier is geen sprake van straf of beloning.

☰ 10/17 van H2
Kanjer trainingen

Mitchel heeft geleerd dat hij de klas uit moet rennen als hij boos word.
Hij gaat dan naar een rustige plek, waar hij boos kan zijn. Niemand heeft er last van.
Als hij is uitgeraasd, kon hij terugkomen in de klas.

KT Trainer demo 012810
(Beeld 145 van 173)

Wat dan meer 3

U kunt een kind uitnodigen om gewenst gedrag te laten zien. Benoem dat gedrag dan concreet, vraag of het gaat lukken en spreek een periode af bijvoorbeeld tot aan de pauze. Als het kind subtiel negatieve signalen uitzendt, grijp dan in (dit wil ik niet hebben). Rond af door een hand te geven. Doe je best, als het een keertje misgaat, is niet erg.

Wat dan meer TOELICHTING. De mens is een sociaal wezen. Dit is een van de redenen waarom kinderen zo moeilijk zijn los te weken uit verkeerde vriendengroepen. Mensen kunnen niet tegen eenzaamheid. Maar hier zit een fors punt van zorg, dat we hier willen aankaarten. De leerkracht kan deze drang naar sociale aanvaarding zowel positief als negatief gebruiken.

Voorbeeld van negatieve groepsdruk op een leerling:

Een 'populaire' leerkracht heeft geen waardering voor klassieke muziek. Om die reden spreekt hij in de

klas uit niet te willen luisteren naar de viool van een meisje dat hier een spreekbeurt over heeft. “Een viool is kattengejammer!” Het meisje (getalenteerd) legde haar viool weg en heeft nooit meer gespeeld. Zij bezweek voor de groepsdruk. Zij werd sociaal gestraft voor het feit dat zij de viool een mooi instrument vond. Rappers in de klas werden zeer gewaardeerd door dezelfde leerkracht.

Een goede leerkracht is zich bewust van de effecten van sociale groepsdruk, en is zich bewust van eigen narcisme en/of sociale faalangsten. De leerkracht reageert daarom niet vanuit, cynisme, ergernis/irritatie, angst/onmacht. De leerkracht is cultureel ontwikkeld, heeft iets te vertellen en kan goed uitleggen. Er is wederzijds respect tussen de kinderen onderling; tussen de klas en de leerkracht; tussen de leerkracht en de ouders. Bovendien is de sociale positie van de leerkracht in het team sterk. (Een goede leerkracht in een zwak team, heeft de groepsdruk van zwakke leerkrachten tegenover zich, en wordt omlaaggehaald of tegen gewerkt.)

Wat dan meer 4

Geef inzicht. (Zie ook bijlage 3 het leren omgaan met kritiek)

Een leerling fluit onder de les. De leerkracht vraagt hiermee te stoppen. (De leerkracht is niet cynisch, geïrriteerd, onmachtig enz. zoals eerder beschreven). De leerling kijkt olijk om zich heen en is van plan door te gaan.

Wat nu...?

De leerkracht weet uit ervaring dat de meerderheid van de leerlingen van mening zal zijn dat fluiten onder de les storend is. Zeker als het als doel heeft de boel op stellen te zetten.

De leerling krijgt echter bijval van een tweede leerling en een derde leerling. Die beginnen mee te fluiten.

Wat nu...?

De leerkracht weet ook hier uit ervaring dat er altijd kinderen zijn die een eerste aanzet geven en dat benzinegevers hierop direct aansluiten. Deze kinderen willen niet persé vervelend doen, maar zijn uit op een geintje. En zijn, als je er snel bij bent te corrigeren.

De leerkracht reageert daarom razendsnel en zegt tegen de benzinegevers: “Waar zijn jullie mee bezig. Stop hiermee. Jullie geven benzine!” (DE LEERKRACHT GAAT HIEROVER GEEN VERDERE TOELICHTING GEVEN AAN DE BENZINEGEVERS) En tegen de fluiters: “Nu is het mooi geweest, stoppen... Nu!”

De benzinegevers stoppen. Ze voelen zich betrappt. De fluiters kijken echter olijk om zich heen en fluit door.

Wat nu?

De leerkracht wordt nu duidelijk naar deze leerling: “Ik vind dit buitengewoon storend van je.” En tegen de klas: “Jongens, steek je vinger op wie - net als ik – dit vervelend gedrag vindt.”

Alle kinderen - behalve de jongen en de twee benzinegevers – steken hun vinger omhoog.

De drie worden geconfronteerd met ‘de macht van het fatsoen’ zoals de Kanjertraining dat noemt.

Waarom is deze confrontatie met groepsdruk positief te noemen? En die van het meisje dat viool wilde spelen negatief? Het positieve zit hierin, dat de fluitende leerling het idee heeft populair te zijn omdat hij direct bijval krijgt van benzinegevers. In werkelijkheid vinden de meeste kinderen zijn/haar gedrag irritant. Op deze manier kan deze leerling(e) tot bezinning komen. Het vioolspelende meisje daarentegen werd weggezet. (N.B. Haar levensles wordt zich niet weg te laten zetten door negatieve mensen.)

Wat dan meer 5

Geef inzicht. (Zie bijlage 3, leren omgaan met kritiek.)

De Kanjertraining heeft een aanpak ontwikkeld waarmee kinderen wordt geleerd met elkaar in gesprek te gaan over elkaars gedrag. Zo bevestigen de meeste kinderen elkaar in positieve zin: “Ga zo door.” Het is belangrijk dat kinderen elkaar bevestigen in het feit dat ze het goed doen. Echter... een aantal kinderen krijgt tips voor verbetering van gedrag.

In de onderbouw komen de tips in grote lijn op het volgende neer:

- **Ga zo door.**

Met dit eenvoudige zinnetje kan de leerkracht samenvatten dat het kind gezellig doet in de klas, blij is, vrolijk, behulpzaam, vriendelijk, netjes...

- Het zou fijn zijn als je van andere kinderen afblijft.

Met deze kernachtige zin kan de leerkracht aangeven dat het kind niet moet slaan, schoppen, duwen, knijpen, spugen, trekken...

- Het zou fijn zijn als je geen nare dingen meer zegt.

Met deze kernachtige zin kan de leerkracht aangeven dat het kind niet moet schelden, bedreigen, uitdagen, manipuleren...

Hieronder in beeld weergegeven zoals het vanaf groep 1 tot en met groep 4 kan worden uitgevoerd.

De jongen die op de schoot van de juf zit krijgt veel tips. Die zijn niet te onthouden door deze leerling. Door de tips samen te vatten in "Je blijft van andere kinderen af!" is het voor de kinderen in de klas, de jongen zelf en zijn ouders - die hierbij betrokken moeten worden - begrijpelijk onder woorden gebracht.

In groep 5

Voor leerlingen van groep 5 kunt u het pettenkwadrant gebruiken. Het kind legt voor zichzelf een blokje neer in het pettenkwadrant. Als het kind dit wil, mag het aan de klas uitleggen waarom het blokje daar is neergelegd. Deze leerling mag vragen aan niet meer dan een 3-tal klasgenoten of die vinden of het blokje op de goede plek is gelegd. Kinderen die willen reageren, steken eerst hun hand op. Uit de kinderen die hun hand hebben opgestoken kiest de leerling er drie uit. Vaak kiest het kind vriendjes of vriendinnetjes uit. Zo kan de klas wennen aan de aanpak van het pettenkwadrant zoals die in groep 6, 7 en 8 (en in het V.O. worden toegepast. Zie verder bijlage 3.)

In groep 6, 7 en 8 (en in het V.O.)

Pettenkwadrant

Deze krachtige werkvorm is voor de bovenbouw, groep 6-7-8 en het VO bedoeld. Het is bedoeld voor kinderen/ jongeren die willen weten hoe ze worden ervaren door hun klasgenoten. In de (digitale) handleidingen staat het pettenkwadrant precies beschreven.

- Breng ouders op de hoogte tijdens een informatieavond. Stuur ouders de digitale informatiebrief (die u wel moet aanpassen aan de populatie ouders zoals u die kent). De informatie voor ouders kunt u vinden in het KanVAS bij Materialen. Leg het pettenkwadrant uit. Vertel als leerkracht in het kwadrant over de eigen levensloop en nodig een ouder uit dit zelfde te doen. Vraag ouders een blokje neer te leggen voor het eigen kind en dit met elkaar te bespreken in tweetallen, daarna plenair.
- In het geval ouders niet willen dat hun kind meedoet, leg dan rustig uit wat de bedoeling is. Indien ouders van mening blijven dat hun kind te gevoelig is om deel te nemen aan het pettenkwadrant, – of in tegenstelling tot de andere kinderen wél is opgevoed – geef dan aan, dat hun kind niet te horen zal krijgen hoe het wordt ervaren door klasgenoten. Ook als deze

leerling zelf aangeeft dit te willen. Punt van aandacht is dat deze ouders vervolgens niet kunnen eisen van de school dat alle klasgenoten worden aangepakt, waarbij geen enkele kritiek op hun kind is gewenst. Een soort heiligverklaring a priori van het eigen kind.

- Leg het pettenkwadrant rond februari groep 6 PO uit bij thema 12 Van kritiek kun je leren. Nodig iedere week één kind uit en kies in het begin de kinderen waarvan je verwacht dat ze door veel anderen als te-vertrouwen worden ervaren. Zo wordt een stevig fundament gelegd in de klas. Later komen de kinderen aan bod die mogelijk veel tips krijgen voor verbetering van het sociale gedrag.
- Blijf het pettenkwadrant wekelijks doen t/m groep 8 PO en in het VO. Kinderen/ jongeren blijken in ontwikkeling te zijn en blijven!
- Schrijf de tips op en bewaar ze goed. Maak een foto van het pettenkwadrant bij ieder individueel kind.
- Sluit af door een kind te laten kiezen tussen Optillen en Zon met stralen, zodat het kind goed naar huis gaat. Maak ook hiervan een foto.
- Indien het voor een kind tegenvalt en het veel tips krijgt, stel dan de volgende vragen:
- Wil je weten waar jouw klasgenoten het blokje neerleggen als je naar de tips luistert?
- Wat wil je liever: blokjes in het vak van vertrouwen of erbuiten?
- En als je gaat veranderen, doe je dat dan voor jezelf of voor anderen?
- Herhaal de oefening en maak ook hiervan een foto.
- Geef aan dat je het kind gaat helpen.
- Vraag aan klasgenoten of zij denken dat het dit kind gaat lukken om te veranderen
- Na een aantal weken kunt u de oefening herhalen om te kijken of er iets is veranderd; vaak vraagt het kind hier zelf om.
- Bel dezelfde dag de ouders van het kind dat het pettenkwadrant heeft gedaan. Advies is om de foto's (pettenkwadrant met blokjes, optillen/zonnetje) met toestemming van het kind naar ouders te sturen. De informatie betekent veel voor ouders: bijna altijd zijn ze er blij mee. Soms roept het vragen op. Spreek dan snel af. Het komt voor dat ouders van een bescheiden en/of angstig kind in de weerstand komen als hun kind tips krijgt. De kans is groot dat zij hun kind vooral zien als slachtoffer van slecht opgevoede klasgenoten. Toon begrip voor hun zorgen, maar geef aan dat hun kind ook iets te leren heeft.

2.9 Negende pijler: houd rekening met depressieve gevoelens bij kinderen

We verwijzen hierbij naar de inleiding van bijlage 3.

Veel grensoverschrijdend gedrag van kinderen is te verklaren vanuit existentiële levensvragen zoals: Ben ik wel een goed kind. Mag ik er wel zijn? Houden mijn ouders werkelijk van mij? Komt het wel goed met mij? Ben ik mijn ouders niet tot last?

Veel kindermijmeringen wijzen in die richting zoals:

- Hoe verdrietig zullen mijn ouders zijn als mij iets overkomt?
- Hoeveel mensen zullen mij missen?
- Hoeveel hebben mijn ouders voor mij over?
- Hoe verdrietig zullen mijn klasgenoten zijn als...
- ...

Een aantal kinderen (schatting is zo'n 15%) worstelt met dit soort vragen. Omdat de meeste opvoeders het eng vinden om te bedenken dat hun eigen kind niet zo blij is met het leven, praten kinderen er niet of nauwelijks over. Maar in hun gedrag is het in grote lijnen terug te zien.

Gedrag: Stilletjes, teruggetrokken ...

Gedachte: ik geef het op. Ik heb geen toegevoegde waarde.

Gedrag: clownesk

Gedachte: laat ik proberen het een en ander op te leuken met grappen en gekkigheid.

Gedrag: agressief

Gedachte: ik zal er zijn, en de eerste de beste die mij dwars zit, stamp ik in elkaar. Niet ik moet dood, maar jij.

Toevoeging vanuit de Kanjertraining.

Omdat kinderen niet of nauwelijks praten over existentiële vragen waarmee ze worstelen, kan de gedachte ontstaan bij individuele kinderen dat zij de enige zijn die deze gedachten en gevoelens hebben. Het geeft diepe gevoelens van eenzaamheid enerzijds en anderzijds kan het aansluiten op negatief narcisme. Narcisme is – algemeen geformuleerd - te duiden als ego-gericht en aandacht opeisend. Het zijn mensen die meeslepend en glorieus willen leven en daarin manipulatief zijn. Negatief narcisme – zoals de Kanjertraining dat hanteert - is eveneens ego-gericht en aandacht opeisend maar dan in de zin van: niemand kent de meeslependheid en grootsheid van mijn lijden. Er is in de literatuur weinig bekend over negatief narcisme. Maar het is in de ogen van de Kanjertraining een onverwacht belangrijk thema. En verdient nader onderzoek. Brigitte Kaandorp heeft in deze richting een lied gemaakt met de titel: "Ik heb een heel zwaar leven... Echt waar, heel zwaar!" <https://www.youtube.com/watch?v=AVYGm6l48u8>

In trainingssessies zoals die worden gegeven door professionele Kanjertrainers in particuliere praktijken (zie www.kanjerttraining.nl) wordt de vraag "is het goed dat jij er bent op deze wereld?" uitdrukkelijk gesteld. **De ouders van de kinderen worden hierbij nadrukkelijk betrokken.** Veel kinderen blijken aan hun bestaansrecht te twijfelen. "Huh, jij ook? Maar jij bent zo'n leuk meisje, en jij zo'n vlotte jongen..." Door deze vraag te normaliseren, worden gevoelens van diepe eenzaamheid doorbroken en wordt de ontwikkeling van negatief narcisme voorkomen. "Zo bijzonder zijn jouw gedachten en gevoelens niet. De gedachten en gevoelens waarmee jij worstelt, komen veel vaker voor dan je denkt, en horen kennelijk bij het leven."

Kortom: neem existentiële vraagstellingen serieus en normaliseer ze voor kinderen. Daarmee wordt voorkomen dat kinderen in hun gevoelsleven vereenzamen en/of zich speciaal gaan voelen.

Een vraag voor u. **“Waarom is het goed dat u er bent?”** (Zie verder bijlage 3.)

Als u het eng vindt om uzelf dit soort vragen te stellen, dan zullen kinderen nooit met diepe levensvragen op u afstappen, omdat ze weten dat u daar niet tegen kunt.

N.B. nadrukkelijk stellen we hier dat depressieve gevoelens door de Kanjertraining als ‘normaal’ worden gezien, omdat het (gelukkig!) in de meeste gevallen gaat over existentiële vraagstukken, waarmee uiteindelijk elk mens vroeg of laat worstelt.

We hebben het nadrukkelijk niet over vormen van chronische depressiviteit dat moet worden behandeld door een psychiater.

2.10 Tiende pijler: de Nederlandse Grondwet is uiteindelijk maatgevend.

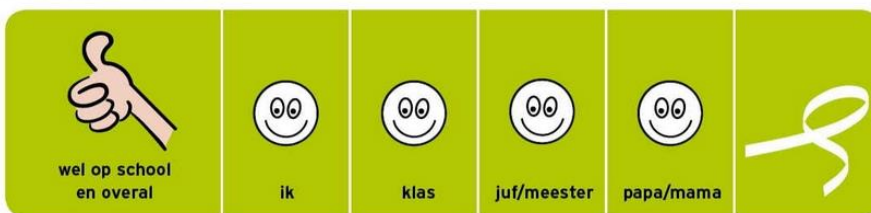
(Zie ook bijlage 2 gezag)

We leven in een vrij land. Op basis waarvan corrigeren we elkaar? En wie heeft dat recht? Kinderen op basisscholen weten u te vertellen: “Ik leef in en vrij land en bepaal zelf wat ik wil!”

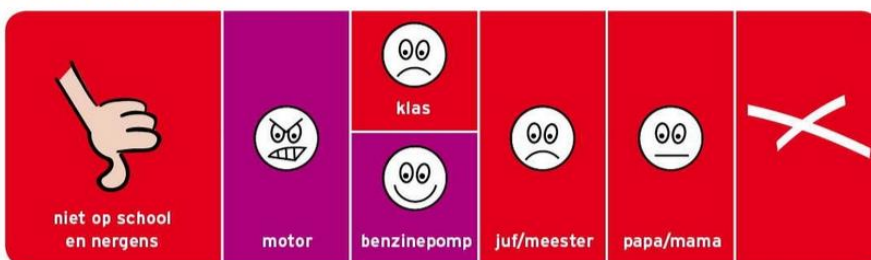
De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat de Nederlandse grondwet en de wetten die daaraan zijn getoetst, maatgevend zijn. In onze multiculturele samenleving is dat een belangrijk uitgangspunt. Het kan niet zo zijn dat een individu of een groep zich niet **wil** houden aan de Nederlandse wetgeving.

De Kanjertraining legt op een eenvoudige manier aan kinderen uit wat de basis is van de sociale omgang met elkaar in Nederland. En doet dat aan de hand van een smileyposter, zoals hieronder weergegeven.

Dit doen we wel:

Dit doen we niet:

De smileyposter hangt duidelijk zichtbaar in de ruimte of is geprojecteerd op het digibord. Deze poster is de basis voor school-/BSO-/TSO beleid. U kunt hem op verschillende manieren inzetten. Het is geschikt voor kleuters t/m groep 8. U kunt hem met kinderen bespreken aan het begin van het schooljaar, of met ouders in een intakegesprek.

Betekenis groene smileys:

1. Doe waar je blij van wordt en niet ziek.
2. Let op je klasgenoten. Voelen die zich prettig bij jouw gedrag?
3. Let op jouw juf en meester. Voelen die zich prettig bij jouw gedrag?
4. Let op jouw vader en moeder. Voelen die zich prettig bij jouw gedrag?
5. De krul aan het eind staat voor de waarden en normen die je hebt meegekregen.

Zo kunnen kinderen, ouders en leerkrachten worden herinnerd aan de waarden en normen die zijzelf uitdragen. “Lijkt jouw gedrag een beetje op hetgeen je naar buiten toe etaleert?”

Nog duidelijker: “Ben jij opgevoed met het idee dat je mag liegen, bedriegen, bedreigen, stelen of nog erger?”

Betekenis rode smileys

1. Doe niet als een vervelend lopend motortje
2. Jouw vrienden/vriendinnen vinden het fantastisch wat jij doet, de rest van de klas denkt: daargaan we weer.
3. Juf en meester kijken niet blij
4. Papa en mama kijken niet blij als ze zien hoe jij doet
5. Jouw gedrag lijkt niet op de normen en waarden die je hebt meegekregen van huis uit.

Vraag aan de kinderen aan het begin van een jaar of na een vakantie: ‘hoe willen jullie met elkaar omgaan? Willen jullie zo met elkaar omgaan of zo?’ (Wijs groene en vervolgens rode smileys aan.) Op die manier vraagt u naar het ‘gedragsverlangen’ van het kind.

U legt kinderen deze keuzes voor

Keuze 1 “Wil je dat het goed gaat met jezelf en ook met je klasgenoten: je wilt iemand zijn die is te vertrouwen”, dan ga je aan deze kant van de klas staan.”

Keuze 2 “Wil je dat het goed gaat met jezelf, maar het boeit je niet of het goed gaat met je klasgenoten, je wilt iemand zijn die niet is te vertrouwen, dan ga je aan die kant van de klas staan.”

Vervolgens bekrachtigt u de kinderen die keuze 1 maken door te zeggen: “Ik ben blij dat jullie hier staan. Op deze manier richt u bewust uw aandacht op de meerderheid die een goede sfeer in de klas wil nastreven. U geeft bewust ‘benzine’ aan de groep die kiest voor vertrouwen.

Het kan voorkomen dat kinderen keuze 2 maken. U reageert dan verbaasd: “Heb je de opdracht wel begrepen? Kun je misschien uitleggen waarom je die keuze maakt?”

In de meeste gevallen blijkt er sprake van een misverstand, of wil een leerling aandacht trekken. Een enkele keer blijkt een kind van mening te zijn nergens rekening mee te willen houden.

N.B. Het is verstandig deze leerling op een rustig moment apart te houden en navraag te doen. De Kanjertraining neemt de keuze van leerlingen zeer serieus. Als een leerling blijft volharden in de overtuiging niet te vertrouwen te willen zijn, omdat het zich wil misdragen en de eigen zin wil doordrijven, dan moet dit met de ouders van deze leerling worden besproken. (Zie ook bij het voorgaande thema onmacht of onwil).

U gaat verder met de kinderen die keuze 1 hebben gemaakt als volgt:

‘Kijk eens om je heen, alle klasgenoten staan hier, dat betekent dus dat ze graag goed willen doen. Dat betekent ook, dat als je last van iemand hebt, je er rustig iets van kan zeggen. Je kan zeggen: “Ik vind dit vervelend, wil je ermee stoppen.” (U kunt nu een link leggen naar de eerste stappen van de pestposter zoals in het voorgaande uitgelegd bij de 2^e pijler: mensen bedoelen het goed, maar het komt er vaak verkeerd uit.) “Je hoeft niet te gaan huilen, bang te worden, ruzie te maken of te vechten, je kan rustig vragen of de ander wil stoppen.”

Vervolgens vraagt u: “Jullie willen te vertrouwen zijn, maar lukt dat altijd? Bij wie gaat weleens mis?

Wie heeft weleens iets onaardigs gezegd, gemeen gedaan, stiekem een koekje gepakt...

Als je weleens iets hebt gedaan wat niet helemaal eerlijk was, dan stap je nu over naar die kant van de klas” (= plek keuze 2).

De meeste kinderen zullen overstappen naar keuze 2.

U vat samen voor de kinderen: “We willen allemaal te vertrouwen zijn, maar het gaat wel eens mis.

We spreken af dat we elkaar helpen door er op een vriendelijke manier iets van te zeggen als het mis gaat.”

Positief of negatief attribueren (de ander positieve of negatieve intenties toedichten) heeft een grote invloed op de groepsdynamiek. Een eenvoudige oefening als bovenstaande maakt kinderen/collega’s bewust van elkaars positieve verlangen. Deze kijk - de keuze om te kijken en handelen vanuit vertrouwen versus wantrouwen - is een belangrijke voorspeller van gedrag en de sfeer in een groep.

Dit gedrag verwachten we van kinderen, van leerkrachten, van directie en ouders. Dit doen we wel/dit doen we niet.

Ten overvloede

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat conflicten zijn op te lossen als mensen te vertrouwen willen zijn. Veel conflicten ontstaan uit misverstanden en verkeerde aannames. Een misverstand kan zijn dat je denkt een afspraak met iemand te hebben gemaakt terwijl die persoon niet meer heeft gezegd dan: "Ik wil bij je langskomen," maar daarvoor nog geen concrete afspraak heeft gemaakt. Nu in jouw ogen de afspraak niet is nagekomen, ben je van mening dat de ander je afwijst. Een aanname is bijvoorbeeld het idee dat je ontzettend grappig bent en leuke opmerkingen maakt. Je hebt niet in de gaten hoe beledigend je bent. En als iemand er iets van zegt, dan ben je van mening dat die ander niet tegen een grapje kan en dus een zuurpruim is. In plaats van te stoppen ga je door. Een zeer vervelende aanname is het idee dat niemand is te vertrouwen. Op die manier treed jij mensen tegemoet. Vol wantrouwen. En inderdaad. Mensen moeten niets van je hebben. Ze ervaren je als een naar persoon en als een zeur.

2.11 Elfde pijler: onderscheid in twee 'gedragswerelden'

De Kanjertraining maakt een duidelijk onderscheid in de wereld van vertrouwen enerzijds en de wereld van wantrouwen anderzijds. In het voorgaande kwam dit tussen de regels door verschillende keren ter sprake.

U trof het aan bij:

- de indeling van de groene en rode smileys;
- de bespreking van depressiviteit bij kinderen;
- het thema straffen en belonen (en daarin aanvullend bij het onderdeel kritiek geven);
- het thema zoek niet naar daders en slachtoffers maar zoek oplossingen;
- het thema betrek ouders;
- het thema wees goede vrienden voor elkaar;
- het thema veel mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis.

Ook in de bijlagen met de titels: 'Emotionele inbakering', 'Gezag' en 'Kritiek' komt deze tegenstelling nadrukkelijk aan de orde.

Kortom: het thema vertrouwen versus wantrouwen loopt als een dikke rode draad door de opbouw van de Kanjertraining heen.

In het navolgende zo kort mogelijk voor u samengevat. (Voor 'leerlingen' kunt u ook lezen Nederlanders, Europeanen, groepsgenoten, familieleden...)

De Kanjertraining maakt een verschil in mensen die reageren vanuit vertrouwen en wantrouwen. We lichten u dit toe aan de hand van uw goede huwelijk/relatie. Gaat het goed met uw levenspartner, dan bent u blij. Gaat het slecht met uw partner, dan raakt het u. Ook in uw relatie zullen zich problemen voordoen. U weet die samen op te lossen. U vindt oplossingen die in de toekomst houdbaar zijn. Op die manier blijft uw relatie in evenwicht en op een positieve manier in stand. U overlegt met elkaar; het is geven en nemen; u durft aan te geven hoe bij u de vlag ervoor staat. Samen vindt u oplossingen waarvan u niet wist dat die bestonden. U doet elkaar recht, u doet de situatie recht. U hoeft uw eigenheid niet in te leveren 'voor de lieve vrede wil'. Sterker nog: u komt beiden tot ontplooiing. Uw directe omgeving is blij dat u op deze manier uw onderlinge spanningen weet op te lossen, en spreken daar met waardering over.

Maar... het kan gebeuren dat het wantrouwen toeslaat.

Uw partner blijkt onbetrouwbaar te zijn (of uzelf maakt er een potje van). Het vertrouwen valt weg.

Ruzie, strijd. U gaat uit elkaar (scheidingspercentage in 2013 is 38.1%. Bron CBS 2014)

Heeft u kinderen in uw relatie, dan wordt u geconfronteerd met de vraag hoe de zeggenschap over uw kinderen moet worden geregeld; hoe hoog de alimentatie moet worden; wat er met het huis moet gebeuren; hoe de verhouding met gemeenschappelijke vrienden zich zal ontwikkelen...

U stapt naar een mediator of advocaat... En voor u het weet zit u in een proces van "winnen of verliezen." En als u emotioneel geraakt bent door het gedrag van uw ex, dan is het niet uitgesloten dat u zich goed voelt als het slecht gaat met uw ex.

De kans is groot dat u zich in uw gedrag laat bepalen door gevoelens van

- ergernis en irritatie;
- angst/onmacht
- onzekerheid
- depressie

Het kan zijn dat u zich cynisch of onverschillig ontwikkelt.

Uw leven vult zich met wantrouwen. U voelt zich in uw woede – uw ego is immers gekrenkt - of in uw onmacht slachtoffer van alles en iedereen. U bent deel geworden van ‘de wereld van wantrouwen.’ Mensen zien u als wraakzuchtig, een zeur, een zuurpruim, een chagrijn...

De Kanjertraining kiest voor ‘de wereld van vertrouwen’ en baseert daarop de uitgangspunten van fatsoenlijk gedrag. Die als volgt onder woorden zijn te brengen.

U zoekt oplossingen die uw opponent, uzelf en de situatie recht doen.

U weet dat u zich in uw reageren niet moet laten leiden door gevoelens van ergernis, angst, cynisme, onverschilligheid. Uw zelfbeheersing is groot. U weet die te bewaren, ook als u veel tegenstand ontmoet. U weet dat u op die manier uiteindelijk aan het langste eind trekt.

U beseft dat:

- het geluk van de Ander uw geluk is;
- het verdriet van de Ander u raakt;
- de Ander uw bestaansrecht is.

Toelichting op het laatste punt (de Ander is uw bestaansrecht). In het voorgaande is u de ongemakkelijke vraag gesteld: wat is uw bestaansrecht. Waarom is het goed dat u er bent?

Veel mensen weten hier geen antwoord op. Om die reden is het verstandig de vraag te veranderen naar: “**Voor wie** is het goed dat u er bent.” U zult merken dat de ‘waarom-vraag’ als het ware om een verblijfsvergunning voor uw leven vraagt. We moeten wel iets aan u hebben. En als we niets aan u hebben, dan hebben we dus niets aan u. Het zijn precies deze twee vragen die het verschil maken tussen fatsoen/vertrouwen en onfatsoen/wantrouwen.

Om het nog duidelijker te maken: in Griekenland steeg het aantal zelfmoorden naarmate er meer bedrijven failliet raakten. De ondernemers dachten: ik doe er niet meer toe. Ik ben mislukt. Daarnaast is het bekend dat gevoelens van eenzaamheid doodsoorzaak nummer één zijn.

Daarom: Het is goed dat u er bent. Aanvaard uzelf en aanvaard de Ander. De Ander is immers uw bestaansrecht. Als u dit wilt beseffen, dan gaat u heel anders met uzelf en met het leven in de breedste zin van het woord om. Geef als leerkracht dit voorbeeld en adviseer ouders hetzelfde te doen.

2.12 Twaalfde pijler: cognitieve dissonantie

Cognitieve dissonantie is een psychologische term voor de onaangename spanning die ontstaat bij het kennisnemen van feiten of opvattingen die strijdig zijn met een eigen overtuiging of mening, of bij gedrag dat strijdig is met de eigen overtuiging, waarden en normen. Het gaat met andere woorden om de waarneming van onverenigbaarheid tussen twee cognities, waarbij het woord cognitie kan slaan op kennis, houding, emotie, geloof of gedrag. Volgens de theorie voelen mensen een sterke drang om die dissonanties te verkleinen door hun opvattingen of gedrag aan te passen of te rationaliseren. Het tegenovergestelde van cognitieve dissonantie is cognitieve consonantie.

Ervaren onvrede leidt ertoe dat men een of meer meningen of attitudes onbewust herzielt om ze meer met elkaar in overeenstemming te brengen, consonant te maken.

De theorie van de cognitieve dissonantie is ontwikkeld door Leon Festinger en werd voor het eerst gepubliceerd in 1957.

Hoe treft u dat aan bij uzelf, bij ouders, bij kinderen en in de maatschappij.

Voorbeeld 1.

Uw zelfbeeld als leerkracht is: Ik ben een goede en betrokken leerkracht.

De feiten zijn dat er veel kritiek is op uw functioneren en dat u uw handen vol heeft aan de kinderen in de klas en hun ouders.

De feiten lijken haaks te staan op uw idee dat u een goede en betrokken leerkracht bent.

Hoe lost u deze tegenstelling op?

Gaat u beseffen dat u waarschijnlijk niet geschikt bent als leerkracht?

Nee, dat doet u niet. U bedenkt dat ouders van het padje af zijn, kinderen niet zijn opgevoed en dat de eisen vanuit de overheid te hoog zijn gesteld en dat de lesmethode niet deugt.

Conclusie: u bent een goede en betrokken leerkracht. Niemand zou het beter doen in uw situatie. Uw gevoelens, gedachten zijn weer tot rust gekomen.

Voorbeeld 2.

U vindt zichzelf een liefdevolle betrokken ouder, die goed opvoedt en u hebt een lief kind.

Vanuit de school komt het bericht dat uw kind zich grensoverschrijdend gedraagt.

Er zijn zelfs ouders die beginnen te klagen over het gedrag van uw kind en maken opmerkingen over uw opvoeding.

Gaat u de kritiek serieus nemen?

Nee, dat doet u niet.

U bedenkt dat het mis gaat met uw kind op school omdat de leerkrachten slecht lesgeven en geen oog hebben voor de werkelijke behoefte van uw kind. Uw kind zou zich absoluut niet misdragen bij een goede leerkracht. En de ouders die kritiek hebben, overdrijven. Als hun kind zo misbegrepen zou worden, dan zouden deze ouders heel anders piepen.

Conclusie: u bent een liefdevolle betrokken ouder, die goed opvoedt. Niemand zou het beter doen in uw situatie met zo'n lief kind dat wordt verknald door zulke slechte leerkrachten.

We kunnen u tal van voorbeelden geven waarin de feiten haaks staan op de overtuiging. Maar hoe groot de feiten ook mogen zijn het maakt niets uit. Mensen veranderen hun opvattingen niet.

Moraal van het verhaal?

Het heeft geen zin om mensen van inzicht te doen veranderen. Er worden altijd argumenten bedacht om de eigen overtuiging te handhaven, ook al wijzen de feiten in een totaal andere richting.

Wat betekent dit voor onderwijsgeevenden?

Dat betekent dat het een hele kunst is om ouders inzicht te geven in het gedrag van hun kind als hun kind zich zorgwekkend ontwikkelt op school.

Teneinde te voorkomen dat u als leerkracht met ouders in een 'egelstelling' terecht komt, waarin de feiten ronduit worden ontkend, heeft de Kanjertraining een specifieke aanpak ontwikkeld.

De kern van de aanpak is dat de ouders controle hebben in het gesprek en leidend zijn. De leerkracht is volgend. In de praktijk is de opzet in grote lijnen als volgt:

Leerkracht maakt zich zorgen over de gedragsontwikkeling van een kind. Deze zorg wordt zichtbaar gemaakt aan de hand van gedragsvragenlijsten. Deze vragenlijsten zijn ontwikkeld door de Kanjertraining. En zijn gratis te gebruiken voor de scholen die met de Kanjertraining werken.

1. Leerkracht nodigt de ouders uit met de tekst: "Ik maak mij zorgen om de gedragsontwikkeling van uw kind en ben nieuwsgierig naar uw ervaringen met uw kind. Misschien zie ik iets over het hoofd... Misschien ervaart u hetzelfde als ik en kunnen we op elkaar afstemmen." De leerkracht vertelt dus niet wat er aan de hand is.
2. Als de ouder(s) op school komen, vraagt de leerkracht aan de ouders een 12-tal vragen over hun kind in te vullen. Het betreft vragen die afgeleid zijn van de LICOR-lijst - zoals die aan het eind van de vorige eeuw op veel scholen werd gebruikt - aangevuld met vragen over pesterijen.
3. De antwoorden van de ouders op deze vragen worden vervolgens vergeleken met de antwoorden van de leerkracht op dezelfde vragen.
4. Gekeken wordt naar vergelijkingen. Waar zijn zowel de leerkracht als de ouders het met elkaar eens. Op deze wijze wordt voorkomen dat de leerkracht en de ouders met elkaar in een tegenstelling terecht komen van "Wellus" versus "Nietus".
5. Het item dat zowel door ouders als door de leerkracht als meest pregnant probleem naar voren komt, wordt vervolgens aangeklikt. U komt nu in het scherm van het Kanjeradviesstelsel. Dat stelsel helpt u als leerkracht om samen met de ouders op 3 verschillende manieren naar een gedragsprobleem te kijken.
 1. Wat zijn de oorzaken;
 2. Wat zijn de symptomen;
 3. Wat is verstandig om te doen.

6. De ouders hebben in alle gevallen de muisknop in hun handen. Zowel bij het beantwoorden van de 12-tal vragen, alsmede bij het aanklikken van het belangrijkste item, en ook bij het bespreken van de **oorzaken**, symptomen en een verstandig **advies**.
7. In de meeste gevallen worden met de ouders alleen de oorzaken en het advies besproken. De symptomen komen zelden aan de orde tenzij er vragen zijn over hoe het gedrag er precies uit ziet bij hun kind.
8. Alle adviezen bij een bepaald gedrag worden doorgenomen, maar er worden niet meer dan een 3-tal items aangeklikt. Immers, niet het vele is goed, maar het goede is veel.
9. U print het advies uit. Zowel de ouders als u gaan ermee aan de slag. U op school en de ouders thuis. U kunt besluiten de ouders na verloop van tijd weer naar school te vragen om op dezelfde manier na te gaan hoe het kind zich ondertussen ontwikkelt.
10. Als dit allemaal niet helpt, dan hebt u als leerkracht de grens bereikt van hetgeen van een school kan worden gevraagd op het gebied van gedrag. Uiteindelijk bent u leerkracht en geen psychotherapeut of iets dergelijks.
Het is aan te raden te verwijzen naar een Kanjertrainingspraktijkbureau in uw regio. U kunt de adressen daarvan vinden op onze website www.kanjertaining.nl. De ervaring leert dat - - als een kanjertrainingspraktijkbureau er niet uit komt – de problematiek erg groot is. Er is dan sprake van een psychiatrische ontwikkeling, multiprobleemachtige situaties en zo meer... Een kanjertrainingspraktijk blijkt een goede tussenpositie in te nemen tussen zorgwekkend opvallend gedrag waar nog iets mee gedaan kan worden in samenwerking met de school en zeer ernstig gestoord gedrag waar strikte begeleiding nodig is in de thuissituatie.
11. Tenslotte, de uitleg van het KanVAS zoals hier beschreven wordt in algemene zin gegeven tijdens de trainingsbijeenkomsten zoals georganiseerd door de Stichting Kanjertraining voor leerkrachten. Bovendien worden er vanaf het schooljaar 2016/2017 speciale bijeenkomsten georganiseerd voor leerkrachten die zich willen verdiepen in de mogelijkheden van het Kanjer Volg en Advies Systeem (KanVAS).

2.13 Noodrem

In het voorgaande hebt u verschillende mogelijkheden kunnen lezen over de omgang met conflicten zoals die zich voordoen in de klas.

In het navolgende bespreken we specifieke conflicten zoals de aanpak van **meidenvenijn** en geven we u voorbeelden van **mediationstechnieken** zoals u die kunt gebruiken op uw school.

De eerlijkheid gebiedt ons te zeggen dat de Kanjertraining geen grote affiniteit heeft met het gebruik van mediationstechnieken op school. Het nodigt uit tot veel geklets. De kern van de Kanjertraining zijn de wilsbesluiten van de grote en kleine mens. Wil je fatsoenlijk met elkaar omgaan, ja of nee. Als grote en kleine mensen fatsoenlijk met elkaar om willen gaan, dan blijken de problemen zeer snel op te lossen en hoeft er verder niet veel tijd aan besteed te worden.

Fatsoenlijk wordt omschreven door de Kanjertraining als: doe elkaar recht; gun elkaar het licht in de ogen; besef dat het geluk van de Ander jouw geluk is en het verdriet van de ander eveneens. Leef vanuit vertrouwen: op de een of andere manier komt het altijd op zijn pootjes terecht. Laat je niet bepalen door cynisme, irritatie/ergernis, angst/onmacht, gemakzucht en luiheid. In het voorgaande is het een en ander genoegzaam toegelicht.

Maar wat als al het voorgaande allemaal niet werkt? En een kind gaat helemaal uit zijn dak in de klas?

Dan hebben we nog een noodrem. Van deze noodrem mag u 1 keer in de 10 jaar gebruik maken. Het gaat als volgt: een leerling misdraagt zich en krijgt steun van benzinegevers. (Zie het voorgaande.) Dan moet u erop vertrouwen – dat als u rustig blijft en correct – dat 80% van de kinderen u steunt.

U doet nu het volgende:

“Wie dit net zo vervelend vindt als ik en op een normale manier les wil krijgen, loopt met mij mee. Wie dit leuk vindt, blijft in de klas achter.”

U vertrekt met de goedwillende kinderen uit de klas. Deze kinderen verwent u. Ze mogen uit het zicht van de kinderen die in de klas zijn achtergebleven buiten spelen, computeren, naar de gymzaal... (of iets wat bij de leeftijd van de leerlingen past).

U kunt dit niet alleen oplossen en moet dat ook niet willen. U wordt namelijk geconfronteerd met een schoolprobleem. Het schoolprobleem is dat een aantal kinderen van mening is alles naar eigen hand te mogen en te kunnen zetten. Daarom moet u steun en bijstand vragen aan een collega/iemand van het management. **N.B. We gaan er wel van uit dat u zich hebt weten te beheersen en niet vanuit irritatie, onmacht en cynisme hebt gereageerd naar de leerlingen toe.**

Tweede stap: Na 10 minuten gaat uzelf terug naar de klas. Daar zitten de grappenmakers/dwarsliggers bij elkaar. U spreekt de benzinegevers afzonderlijk aan: “Wat is precies jouw bedoeling. Wil je hiermee doorgaan of wil je hiermee stoppen?”

De meesten zullen aangeven door te willen gaan, maar een enkeling geeft aan te willen stoppen. Deze leerling gaat met u mee. De anderen laat u in hun sop gaarkoken.

Niet preken... **Niet** de aanstichter aanspreken.

Derde stap: Na 10 minuten gaat u weer terug naar de klas. U spreekt opnieuw de benzinegevers afzonderlijk aan. “Wat is precies jouw bedoeling. Wil je hiermee doorgaan, of wil je hiermee stoppen?” Een enkeling besluit te stoppen en gaat met u mee. De anderen laat u in hun sop gaarkoken.

Toelichting

Wat u doet is de macht van de aanstichter slopen. In de eerste stap heeft een deel van de kinderen aangegeven het gedrag van de aanstichter niet prettig te vinden en is direct met u meegegaan. De aanstichter kan nu niet meer het idee hebben de goedkeuring van alle kinderen te hebben. Maar omdat er veel benzine wordt gegeven door ‘vrienden’, kan de aanstichter geen stap terugzetten. Dat zou eerverlies zijn. Daarom probeert u in de stappen 2 en 3 de ‘vrienden’ los te weken van de aanstichter. Spreekt u de aanstichter aan op zijn of haar gedrag dan wordt met u de strijd aangegaan, want eerverlies moet worden voorkomen. Niet doen dus.

De vierde stap (u bent dus 3 keer naar de klas teruggegaan).

U spreekt weer de benzinegevers aan en herhaalt voor de laatste keer uw vraag: “Wil je hiermee stoppen of ga je hiermee door?”

Er zijn nu twee mogelijkheden. De benzinegevers stoppen of doen dat niet.

A. De benzinegevers stoppen.

De situatie is dan als volgt:

De aanstichter heeft van u geen enkele aandacht gekregen. De klas is weggelopen bij het gedrag van hem/haar. De vrienden zijn losgeweekt.

Nu staat de aanstichter alleen. Er is geen eer meer te verdedigen: de machtsstrijd is verloren. Sneu eigenlijk. Daarom zal deze leerling ‘never nooit meer’ oppositioneel gedrag vertonen in uw klas.

U kunt zich nu richten op ‘de aanstichter’ en zeggen: “Zo nooit meer doen... Kom maar mee met mij, dan gaan we verder met de les!” Op deze wijze tast u de eer van deze leerling niet aan, leert het uw gezag te aanvaarden en ziet dat er geen werkelijke vrienden zijn. (Hetgeen weer past in de vaststelling dat pesters hun vrienden niet betrouwbaar vinden.)

Op dit punt hebben leerkrachten de neiging om het oppositionele kind ernstig te bestraffen, toe te spreken, te vermanen... Niet doen. Wel is het verstandig om met de ouders van deze leerling apart een gesprek aan te vragen en uw zorg te delen. U doet dat aan de hand van het KanVAS, zoals in het voorgaande beschreven.

B. de benzinegevers stoppen niet.

De aanstichter wordt feitelijk opgejut, ook al ziet het er ogenschijnlijk anders uit. De benzinegevers zullen zich verschuilen achter het gedrag van de aanstichter met teksten zoals: "Maar als ik het nou leuk vind wat er gebeurt, dan mag ik dat toch vinden?"...

U reageert door te vragen: "Jullie zijn vrienden van elkaar, klopt dat?"

De benzinegevers zullen zeggen: "Ja wij zijn vrienden van ... (de aanstichter)"

U stelt nu: "Dan zijn jullie nare vrienden. Door het leuk te vinden wat hier gebeurt kan (de aanstichter) niet stoppen. Die voelt zich gesteund door jullie. De aanstichter zal veel op de kop krijgen en jullie zullen eronder vandaan komen door te zeggen: "Wij deden niets, wij stonden er alleen maar bij! Maar zo is het niet in werkelijkheid. Jullie zijn slechte vrienden. Als je goede vrienden bent van elkaar, dan zou je zeggen: stop er nu maar mee, het is mooi genoeg geweest. Maar dat doen jullie niet!"

U belt nu ter plekke de ouders van de leerlingen die nog aanwezig zijn in de klas.

Met deze ouders hebt u een indringend gesprek. Ouders die niet willen snappen dat hun kind grensoverschrijdend gedrag vertoont de kanjertraining noemt deze ouders de: **"Ons kind stond er alleen maar bij"-ouders**, moeten ter plekke hun kind mee naar huis nemen. Met een dag schorsing om na te denken over het feit dat hun kind benzine geeft aan vervelend gedrag van een klasgenoot. De ouder van de aanstichter wordt door de Kanjertraining getypeerd als de **"waarom moet u ons kind weer hebben, ons kind doet het niet alleen"-ouder**, moet eveneens ter plekke het eigen kind mee naar huis nemen. Deze ouder heeft overigens in zekere zin gelijk, maar moet met het eigen kind bespreken dat het zich laat opjatten door klasgenoten die benzine geven. Om hierover na te denken is een dag schorsing op zijn plaats.

Dossiervorming

Schorsing is het dossier. Veel leerkrachten hebben het idee dat er eerst een uitgebreid dossier moet worden opgebouwd voordat er maatregelen genomen kunnen worden. In werkelijkheid kunt u - als de situatie daarom vraagt - gepaste maatregelen nemen. Het kan nodig zijn leerlingen te schorsen. Zie hiervoor ook de mogelijkheden die de onderwijsinspectie aanreikt op

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/schorsen-en-verwijderen/basisonderwijs-schorsen-en-verwijderen> en op <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/schorsen-en-verwijderen/vraag-en-antwoord/mag-een-basisschool-mijn-kind-schorsen-of-verwijderen>

N.B. in deze noodrem ziet u tal van Kanjeruitgangspunten terug namelijk:

De leerkracht gedraagt zich fatsoenlijk en is betrouwbaar. En laat zich niet op de kast jagen door leerlingen die de boel op stelten **willen** zetten. Feitelijk vindt er een machtsstrijd plaats tussen de wereld van vertrouwen enerzijds en de wereld van wantrouwen anderzijds. Zodra de leerkracht reageert vanuit gevoelens van onmacht, irritatie, cynisme, wordt zijn gedrag als negatief herkend door de leerlingen, en is de leerkracht zijn moreel gezag kwijt.

Verder vindt u de uitgangspunten terug zoals beschreven bij:

- de oefening motor en benzinepomp;
- maak geen indeling in daders en slachtoffers;
- betrek ouders bij de levenskeuzen die hun kinderen maken (dat zich uit in hun gedrag);
- leerkracht weet zich gesteund door collegae en het gezag (=management);
- leerlingen krijgen het inzicht dat 'het gezag van het fatsoen' het hoogst denkbare gezag is en uitstijgt boven 'het gezag van de dikke nek en de grote bek.'

3. Meidenvenijn

In het onderstaande een inleidend voorbeeld. Waarbij u zichzelf kunt afvragen: “Wat heeft dit nu met meidenvenijn te maken?” Precies om die reden is het voorbeeld gegeven. Het gaat in dit geval om een hulpvraag van een moeder. N.B. in ons kanjerboek ‘Conflictbeheersing’ worden tal van dergelijke voorbeelden gegeven die uiteindelijk allemaal samenvallen met ruzies waarin de kans groot is dat de moeders een spilfunctie vervullen. (Niet boos worden op de berichtgever dat hier het woord ‘moeder’ staat en niet het woord ‘vader’.) Als een vader is betrokken, dan is dat meestal in tweede instantie. De meeste mannen laten zich pas betrekken bij problemen op school als hun vrouw niet meer weet hoe het opgelost moet worden. “Zeg man, doe jij er eens wat aan!” In eerste instantie is de kans groot dat vader op de achtergrond een sussende reactie heeft: “Gaat wel over... Laat even gaan... Het gaat helemaal om niks... Maak je niet zo druk... Laat je niet op de kast jagen... Waar gaat het eigenlijk precies over...”

Maar als vader uiteindelijk beslist om er korte metten mee te maken, dan is het hoog opgelopen. Hij is het gezeur over die ruzies meer dan zat en heeft maar een idee in zijn hoofd: ‘het moet afgelopen zijn!’ Op zulke momenten kan het fors escaleren.

N.B. De ruzies tussen de ouders vallen samen met de ruzies van hun kinderen. Het is een beetje een kip en ei verhaal. Zijn de kinderen loyaal aan hun ouders, of zijn de ouders loyaal aan hun kinderen.

Wanhopige moeder.

Graag wilde ik wat aan u voorleggen en daarin advies. Al enige tijd hebben wij last van de ouders van een klasgenootje van onze zoon. Vader heeft mij al een keer bedreigd aan het schoolplein, moeder heeft al een keer hier aan de deur gestaan met veel bombarie. We hebben toen de politie gebeld. Moeder heeft mijn werkgever gebeld met nare roddels over mij. Gelukkig kon ik aantonen dat het roddels waren. Maar het was op dat moment niet prettig om mijn werk te doen.

Hun zoon, gedraagt zich vervelend naar onze zoon. Uiteindelijk hebben we dat op school hoog op gespeeld. Hierdoor is alles wat er nu speelt aan het rollen gegaan. Nu komt hun zoon, ik denk als een soort verdediging, thuis met verhalen die niet kloppen. Zo zou ik hem mishandeld hebben in de brandgang achter ons huis. (We delen namelijk dezelfde brandgang.) Dit is niet waar en heb dit ook, met getuigen, aan ouders uitgelegd. Ook zouden mijn oudste kinderen hun zoon hebben geïntimideerd. Echter dit kon ook niet kloppen omdat mijn zoons er op dat moment helemaal niet waren. De ene studeert in Utrecht en de ander werkt tot ’s avonds laat. Zo verzint hun zoon meer verhalen, die onwaar zijn of volledig uit het verband zijn gerukt. Laatste voorbeeld, onze zoon zou na schooltijd bij een vriendje spelen. Als laatste uur hadden ze gym. Onderweg van werk naar huis kom ik langs de gymzaal dus ik besloot daar te wachten om de schooltas en gymtas op te halen zodat hij die niet mee hoefde te nemen. Vervolgens krijg ik die moeder op mijn dak. Zij is van mening dat ik haar zoon bij de gymzaal heb staan intimideren. Heel eerlijk, ik heb haar zoon niet eens gezien. Hij mij kennelijk wel. Lastiger werd het toen we de politie moesten bellen omdat deze moeder onze zoon heeft uitgescholden voor achterlijke debiel, idioot, speciaal onderwijs kind, enz. Overigens riep ze dat niet alleen over onze zoon maar ook over andere jongens in de klas. Ook gaf ze aan dat haar zoon van zich af mocht bijten bij kinderen die speciaal onderwijs nodig hebben, maar helaas op het regulier onderwijs zitten. “Al die randdebielen vragen extra aandacht van de leerkracht. Daar heeft mijn zoon last van, en daarom heeft hij het volste recht om deze achterlijke kinderen van school te pesten.”

Voor alle duidelijkheid. Onze zoon heeft geen speciaal onderwijs nodig. Hij krijgt EMDR vanwege een ernstig trauma. Daarnaast, maar dat gebeurt buiten de klas, krijgt hij extra begeleiding voor zijn dyslexie en dyscalculie.

Waarom ik nu mail. Omdat ik weet dat de Kanjertraining duidelijk aan geeft wat wel en niet kan op en rond de school.

Vandaag liep ik langs mijn huis om mijn zoon te roepen dat hij naar huis moest komen. Daar was deze moeder ook, samen met haar dochtertje die ook op dezelfde school zit. Ik heb moeder genegeerd. Zij pakte haar dochter op en begon me de huid vol te schelden. "Vuile heks, stomme heks, en andere heksen." Ik bleef haar negeren en pakte mijn mobiel om mijn zoon te bellen, want ik zag hem nergens. Vervolgens riep ze, nog steeds met haar dochter op haar arm, "Ga je nu de politie bellen, achterbakse heks!" Ik ben haar blijven negeren, heb mijn zoon verteld dat hij over een kwartier thuis moest zijn en ben naar binnen gegaan. Verschillende buurtkinderen stonden hierbij.

Na een kwartier kwam mijn zoon thuis. De buurtkinderen zeiden: "Nou, die moeder is ook raar! Ze loopt ons steeds achterna met dat meisje aan de hand. En als we blijven staan, blijft ze ook staan. Dan kijkt ze ons strak aan. En als we verder lopen, dan volgt ze ons."

Mijn vraag is: wat moet ik hier nu mee? Alles is bij school bekend. Maar voor zover ik weet, doet de school er niets mee. Omdat het buiten schooltijd gebeurt, is dat misschien ook lastig. Echter, kijkend naar het gedrag van deze ouders en hun zoon, herken ik wel een patroon. Het lijkt me niet normaal allemaal. En hoe gaat deze dochter zich ontwikkelen als ze ziet dat haar moeder iedereen uitscheldt? Ik vind dat kinderen gewoon buiten moeten kunnen spelen zonder een moeder die ze volgt. Ik ga deze ouders er niet op aanspreken, want dan gaat het alleen meer verder escaleren. De schooldirectie heeft tegen ons gezegd dat wij niet op eigen initiatief actie moeten ondernemen, maar het bij de school moeten aangeven. De school neemt dan het voortouw. Dat doen we, maar de school doet er vervolgens niets mee. Wat mag ik van school verwachten, ook gezien de Kanjer afspraken.

Reactie Kanjertrainer

Uit uw verhaal maak ik op dat u zichzelf probeert te beheersen en te maken hebt met een moeder die er werk van lijkt te maken uw leven zuur te maken.

Wat u niet vertelt is het feit dat u een paar weken geleden naar alle ouders van de school en naar mensen uit het dorp een e-mail hebt gestuurd waarin u uw beklag doet over de manier waarop zij opvoedt en hoe haar zoon zich gedraagt. Tja, nu is deze moeder woest op u.

Wat is wijsheid in deze? Het is uitermate onverstandig om op basis van emoties te reageren. Deze moeder probeert u nu bewust keer op keer op de kast te jagen. Daarin slaagt ze behoorlijk. Zij is daarin u de baas. Omdat u met uw e-mail van destijds frontaal de aanval inzette, is de kans groot dat het een en ander volledig zal escaleren. Geen enkele ouder pikt het als in het openbaar commentaar wordt gegeven over het eigen kind en de opvoeding. Op die manier zitten we midden in 'meidenvenijn', maar dan tussen moeders. U als moeders komen er niet meer uit. De ervaring leert – en die voorspelling doe ik bij deze – dat 'de mannen' het vroeg of laat over nemen en met elkaar op de vuist gaan. De man van deze moeder staat al boos voor uw deur.

Er liggen drie oplossingen voor u open. En dat is:

- biedt oprecht uw verontschuldigingen aan. Desgewenst wil ik bemiddelen als de school dat toestaat. Maar deze oplossing heeft alleen kans van slagen als niet alleen u en uw man, maar ook de moeder waarover u spreekt en haar man werkelijk een oplossing willen waarmee u elkaar recht doet;*
- verhuis. Een andere school zoeken heeft in dit geval geen zin;*
- beheers uzelf, blijf u beheersen, laat u niet op de kast jagen. Zorg ervoor dat u, uw man en uw eigen kinderen geen aanleiding geven voor een ruzie die kan uitlopen op een forse vechtpartij.*

Ik zou u adviseren in overleg met de school voor de eerste optie te kiezen. In alle andere gevallen zal

het vroeg of laat verder uit de hand lopen.

Omdat hetgeen u schetst behoorlijk ernstig is, en een zeer slecht verloop in zich draagt, stuur ik een afschrift van deze mail naar de directie van de school. Het lijkt mij bovendien zeer wenselijk dat de wijkagent hiervan op de hoogte wordt gesteld. Ik zal de school hierop attent maken.

3.1 Meidenvenijn: eenvoudige aanpak

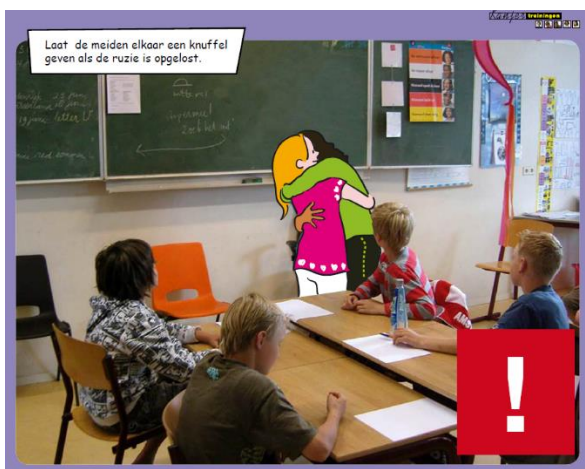
De situatie is niet uit de hand gelopen. Er is geen (nog geen) ruzie tussen de ouders onderling.

De navolgende foto's vallen samen met meidenvenijn. Als er sprake is van ruzie tussen meiden, dan hanteert de Kanjertraining de volgende vuistregel:

Geef geen podium aan ruzies tussen meiden in de klas.

Dat betekent dat meiden die ruzie met elkaar hebben, buiten de klas hun onmin bespreken.

In het openbaar geven de meiden elkaar een knuffel als de ruzie is opgelost. De hele klas ziet dat er niets meer aan de hand is tussen de meiden.

Het kan zijn dat de emoties tussen de meiden hoog zijn opgelopen. Maar de ouders van de meiden hebben geen (nog geen) ruzie met elkaar. Nu kan ervoor worden gekozen om een neutrale klasgenoot mee te vragen te bemiddelen. We kunnen hier heel ingewikkeld over doen, maar onze ervaring is dat er in elke klas een leerling zit die goed kan bemiddelen. We noemen deze middelaar een mediator.

Voorbeeld 2

Jullie hebben ruzie met elkaar maar kunnen het niet samen oplossen? Is er een leerling in de klas die kan helpen als mediator? Welke leerling wordt door jullie allebei vertrouwd?

De twee meiden gaan met de mediator apart op de gang. Als het is opgelost, dan komen de meiden in de klas terug. Ze vertellen wat de oplossing is en geven elkaar in het openbaar een knuffel. Klaar.

Als er weer iets is tussen jullie, dan bespreken we dat niet meer onder schooltijd, maar na schooltijd.

Laat de meiden elkaar een knuffel geven als de ruzie is opgelost.

Het kan zijn dat de emoties hoog zijn opgelopen. Gelukkig hebben de ouders van de meiden geen (nog geen) ruzie met elkaar. Maar de heftigheid van de ruzie is zo groot dat u de inschatting maakt dat de meiden het zelf niet meer kunnen oplossen, ook niet met een klasgenoot als mediator. U doet nu een beroep op de intern begeleider om de ruzie met de meiden te bespreken. Omdat het een fors conflict betreft, worden de ouders van de meiden hierover ingelicht. De afspraken die de meiden met elkaar maken om verdere escalatie te voorkomen, worden vastgelegd door de intern begeleider en met de ouders besproken.

Voorbeeld 3

Jullie hebben ruzie met elkaar maar kunnen het niet samen oplossen? De intern begeleider neemt jullie mee buiten de klas. De twee meiden gaan met de I.B.'er de klas uit. Als het is opgelost, dan komen de meiden in de klas terug. Ze vertellen wat de oplossing is, dat ze hun handtekening hebben gezet onder de gemaakte afspraken en geven elkaar in het openbaar een knuffel.

Klaar. Als er weer iets is tussen jullie, dan bespreken we dat niet meer onder schooltijd, maar na schooltijd. Jouw ouders krijgen een kopie van de gemaakte afspraken.

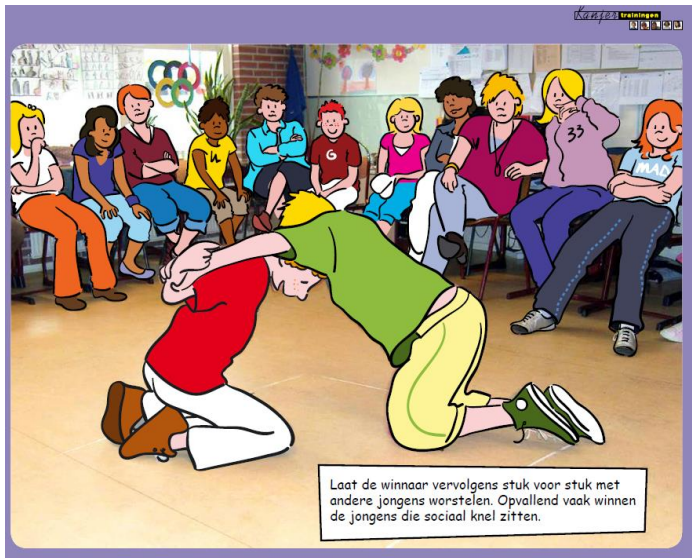

Bij jongens volgt u dezelfde lijn als bij de meisjes, met dit verschil dat de jongens elkaar geen knuffel geven maar een hand. Belangrijk bij jongens is dat ze elkaar recht in de ogen kijken. Beide partijen moeten de handdruk oprecht geven enerzijds en aanvaarden anderzijds. Als het daar aan schort, dan is de ruzie tussen de jongens niet over. Is de ruzie heftig geweest tussen de jongens, dan is het raadzaam op een gepast moment de jongens met elkaar te laten stoeien. De beste vorm is deze: markeer een klein vierkant op de grond (70cm x 70 cm) en laat de jongens elkaar uit het vierkant duwen. Zolang een van de jongens nog contact heeft met het vierkant of er boven hangt, is hij er niet uit.

N.B. Jongens willen op de een of andere manier 'ergens' kampioen in zijn. U maakt jongens daarom heel blij als het u lukt ze allemaal 'ergens' kampioen in te laten zijn. De een is kampioen adem in houden, de ander is kampioen lage noten zingen, of hoge noten, kampioen tafels opzeggen, kampioen tekenen, rekenen, ...

Op het fysieke vlak kunt u leerlingen elkaar uit het vierkantje laten duwen. U kunt er ook voor kiezen de leerlingen met elkaar handje te laten drukken. Meisjes zijn hierin enigszins afwachtend, maar vinden zulke opdrachten ook heel leuk.

3.2 Meidenvenijn: ontwarring van een Gordiaanse knoop.

De leerkracht van groep 8 vraagt steun aan de Kanjertraining en geeft toelichting bij een vijftal meiden.

De Kanjertrainer reageert door de vraag te stellen of ouders zich er intensief mee bemoeien.

Dat blijkt zo te zijn. Daarna schrijft de Kanjertrainer een aanpak voor als een recept.

De Kanjertrainer heeft als vuistregel dat bij langdurige ruzies tussen meiden (en terugkerende ruzies tussen dezelfde jongens) de kans heel groot is dat er 'gedoe' is tussen ouders onderling. Het eindigt met een verslag van de leerkracht over de afloop.

N.B. Het gedoe dat zich afspeelt tussen ouders is uitgebreid beschreven in het kanjerboek met de titel conflictbeheersing op school.

Leerkracht uit groep 8 vraagt steun en geeft toelichting bij een vijftal meiden:

"Er is sprake van het verstoppen van kleding, schoenen, tassen en telefoons. In de afgelopen maanden zijn er gesprekken geweest met leerlingen en ouders zonder het gewenste resultaat. Namen van dezelfde meiden komen steeds naar voren. De leerlingen zeggen dat dit gaande is vanaf groep 6. Ze zitten nu in groep 8."

Toelichting:

Meisje L In de groep zit een Marokkaans meisje dat al vanaf 4 jaar opvallend gedrag vertoont, hetgeen zeker van invloed is op huidige groep. In mei 2011 is de diagnose PDD-NOS gesteld. Haar IQ is zeer laag. Schooladvies BBL. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat zij bij dagelijkse situaties geen inzicht heeft in emoties van anderen, maar ook niet in die van haar zelf en haar gedrag. Op school krijgt zij dagelijks extra begeleiding van mij. Daarnaast gaat zij 2 x per week op school naar de Kanjercoördinator. Het accent ligt op haar gedrag. Met rollenspel zijn haar vaardigheden aangeleerd. Deze collega geeft aan dat zij zich niet geliefd voelt in de groep. Dat komt ook uit het sociogram van de Kanjertraining naar voren. Qua gedrag heeft ze weinig bijgeleerd. Haar verbaal begrip is laag gemiddeld. Verbaal redeneren is onvoldoende. Concrete uitleg zoals: dit wel en dat niet, is nodig in combinatie met visuele ondersteuning. Ze ziet de consequenties van haar gedrag niet. Het gezin bestaat uit 5 kinderen. Zij is de vierde in de rij, haar broertje zit in groep 4. Haar oudste broer is autistisch. Haar ouders zijn gescheiden (vechtscheiding). Van een villa naar inwonen bij een tante. Al met al geen stabiele situatie.

Er zijn veel gesprekken met moeder en zij wil het beste voor haar dochter en denkt met school mee. De

leerlingen van groep 8 houden al jaren rekening met haar. Ze is zeer onvoorspelbaar in haar gedrag en leerlingen zijn bang voor haar. Ze kan zeer agressief zijn als zij zich onveilig voelt.

Meisje M. is hoogbegaafd en heeft weinig aansluiting met de andere leerlingen. Ze vindt ze kinderachtig. Ze past er niet tussen. Doorziet oorzaak en gevolg. Wil graag anderen beschermen. Met meisje N met wie ze dacht bevriend te zijn is nu haar 'vijand'. Ze geeft aan dat ze vanaf groep 6 gezien heeft hoe pesterig meisje N kan doen. Maar ze heeft er niets over gezegd om zelf niet het volgende slachtoffer te zijn. Ze is boos en wantrouwend ook naar mij en de directie. Ouders praten op een volwassen manier met haar. Voor de directeur van de school heeft ze een bijnaam bedacht.

Meisje N, is een meisje dat thuis iets anders vertelt dan op school gebeurt. Moeder is snel in paniek, in tranen en lijkt opvoedingsverlegen. Naar aanleiding van slechte resultaten bij de entree toets was er een gesprek met moeder en dochter. De leerkracht vroeg of haar oudere broers haar niet konden helpen. Moeder zei dat ze geen hulp durfde te vragen aan haar broers. Zij plagen haar en houden haar klein. Moeder en dochter barsten in tranen uit. Dit meisje oogt sterk, heeft een attitude van 'kan me niets schelen' en stelt zich boven anderen. Ze blijkt vooral erg bang.

Meisje O wordt klein gehouden en plaatst zichzelf in de slachtofferrol. Haar ouders zijn gescheiden. Moeder is zeer bezorgd en haar tante (met kinderen in een andere groep) ook. Haar broertje (uit groep 5) heeft tegen meisje N gezegd dat het moet stoppen. De vader van meisje O heeft in een onbewaakt moment de hele klas aan gesproken.

De actie van vader viel volkomen verkeerd. Want wat bleek het probleem? Meisje O heeft samen met meisje N geroddeld over andere meisjes in de klas. Meisje N heeft vervolgens meisje O hiermee sociaal klemgezet door aan verschillende meiden te vertellen dat Meisje O over ze roddelt. Door de actie van vader kwam dit naar boven en was het hek van de dam. Meisje N wist zich te verschonen: "Ik roddel niet, dat doet O, ik waarschuwde iedereen." Uiteindelijk heeft meisje O aan de klas verteld dat het haar spijt. Daarnaast heeft dit meisje een depressieve uitstraling en denkt ze slecht over zichzelf.

Meisje P een populair meisje, heeft een vaste hartsvriendin. En is behulpzaam. Kinderen denken dat haar ouders rijk zijn. Dat roept veel jaloezie haat en nijd op.

De meiden die niet jaloers zijn hebben last van de jaloerse klasgenoten.

De Kanjertrainer neemt contact op met de leerkracht.

Aanvullend vertelt de leerkracht: "Er worden veel opmerkingen gemaakt over de aandacht dat het Marokkaanse meisje krijgt. Of dat niet ten koste gaat van het leerrendement van de klas. De ouders van de voormalige hartsvriendinnen (M-begaafd en N-manipulerend) spreken respectloos over elkaars kinderen en opvoeding.

De Kanjertrainer schrijft vervolgens recept voor aanpak meidenvenijn voor.

Recept, doe als volgt:

Algemeen.

Je hebt 16 meiden in de klas. Plaats die in een kring. Tafels aan de kant. Ga met de meiden niet in gesprek 'over het leed dat er allemaal is in de klas'. Aan zulke gesprekken komt geen eind. Bespreek onderstaand plan van aanpak vooraf goed door met de Kanjercoördinator, met de teamleden en de directie. Zodat iedereen precies weet wat je gaat doen. Want is er onduidelijkheid over de aanpak, dan gaan collega's onderling kletsen over de vraag of het toch niet anders aangepakt had moeten worden. De Kanjercoördinator en de directie zijn ook aanwezig. De Kanjercoördinator ontfermt zich over het Marokkaanse meisje, denkt met je mee, en ondersteunt je waar nodig. De directie is aanwezig als 'gezag' en voert de gesprekken met de meiden die ruzie hebben met elkaar.

Je geeft een paar dagen van tevoren aan dat je met de meiden apart gaat zitten om 'al het gedoe' op

te lossen dat er is tussen de meiden. Er wordt grotendeels 'gewoon' les gegeven.

Deel dit in algemene zin mee aan de ouders. Zodat er niet allemaal verhalen op de achtergrond ontstaan. Kerntekst naar ouders:

quote Er is te veel gedoe tussen de meisjes onderling. Het lukt de school niet om al die ruzies - die soms al jarenlang gaande zijn - te ontwarren. Daarom is advies gevraagd bij de Stichting Kanjertraining. Die heeft ons een plan van aanpak gegeven waarmee wij de wirwar aan ruzies tussen de meisjes kunnen ontrafelen en rust terug kunnen brengen in de klas. Een aparte ochtend wordt met de meisjes hieraan besteed. Het lesprogramma gaat ondertussen grotendeels 'gewoon' verder. De jongens krijgen die ochtend afzonderlijk les. *unquote*

Doe als volgt concreet

1. Neem de meiden apart in de klas. De jongens gaan aan het werk in een ander lokaal. Laat ze voldoende werk meenemen, zodat ze niet in de klas hoeven te komen.
2. Meiden in de kring met jou, directie en Kanjercoördinator
3. Check na bij de meiden of ze weten waarom ze nu bij elkaar zitten.

3.2.1 Fase 1

Inleiding:

"Meiden, er is inderdaad veel gedoe tussen jullie. Daar wordt niemand blij van. Vandaag gaan we het oplossen. Maar dan moet je wel meewerken aan die oplossing. Dadelijk ga ik vragen wie zich weleens eenzaam of verdrietig voelt in de klas; buitengesloten of gepest. Steek je vinger omhoog als dat bij jou het geval is. Dan kunnen we het vandaag oplossen. Steek je vandaag niet je vinger op, maar je voelt je wel eenzaam en verdrietig of buitengesloten dan gaan we het morgen niet meer voor je oplossen. Dan heb je jouw kans voor een oplossing voorbij laten gaan!"

Vraag: "Wie voelt zich weleens verdrietig, eenzaam en buitengesloten in de klas?"

Opdracht: "Steek dan nu je vinger omhoog!"

Bij geen vingers: "Nu bestaat de mogelijkheid om het probleem om te lossen. Dus grijp nu je kans. Als je nu niets aan geeft, dan is er kennelijk geen probleem, en wil ik er ook niets meer over horen."

Om dit te checken: Laat alle meiden een verhaaltje schrijven waarin ze opschrijven hoe fijn en blij ze zich voelen op school met daaronder hun handtekening.

Toelichting. De kans is uitermate klein dat geen van de meiden de vinger omhoog steekt.

Maar mocht dat gebeuren, plaats dan de vijf meisjes (L, M, N, O, en P) stuk voor stuk in het midden van de kring en ga door met de volgende stap zoals hieronder beschreven.

- Bij wel vingers:

Dat meisje in het midden zetten en door alle meiden afzonderlijk laten knuffelen (de sessie wordt herhaald bij elk meisje dat de vinger heeft opgestoken).

- let hierbij op of het een bloemetjes-, koelkast-, of diepvriesknuffel is. Dit noteren.

Op deze wijze maakt u onderscheid in warme omhelzing, gereserveerde omhelzing en 'ik ga eigenlijk liever dood dan dat ik je aanraak'-omhelzing.

Vervolgens gaan de meiden aan het werk. Het meisje dat midden in de kring stond en het meisje waarvan ze een diepvriesknuffel kreeg, worden uit de klas gehaald en gaan praten met de directie.

Directie: "Is er soms iets tussen jullie?" De directie laat beide meisjes hun verhaal doen en schrijft dat in steekwoorden op. Als alles is gezegd dan vat de directeur samen in gevoelswoorden. (Jij voelde je boos, jij voelde je verdrietig, omdat... Heb ik dat goed begrepen? Is nu alles gezegd tussen jullie?) De directeur komt - in negen van de tien gevallen - tot de volgende conclusie: "Jullie zijn elkaars type niet! (In het andere geval is de conclusie: "Jullie waren vriendinnen, maar nu niet meer.") We spreken af dat

jullie elkaar met rust laten. Maar jullie zitten op dezelfde school (en in dezelfde klas). Omdat jullie elkaars type niet zijn, en elkaar met rust moeten laten, spreken we af dat jullie je niet bemoeien met elkaars vriendinnen. Jullie hebben vast een gezamenlijke vriendin. Dat betekent dat deze vriendin de ene keer met jou speelt en de andere keer met jou. Je bemoeit je niet met de keuze die deze vriendin maakt. Je laat elkaar en deze vriendin met rust. En je roddelt met deze vriendin niet over elkaar. Daar val je haar niet mee lastig.

Ik schrijf deze afspraak op, en dan zetten jullie allebei je handtekening."

Als de meiden dat hebben gedaan dan zegt de directeur: "O.k. om zeker te weten dat het goed is nu, geven jullie elkaar een knuffel. Als de meiden dat hebben gedaan zegt de directeur: "Nu gaan we naar de klas en geven jullie elkaar in de klas weer een knuffel. Dan kan iedereen zien dat het over is tussen jullie. En vertel ik wat de afspraak is die jullie hebben gemaakt."

De meiden in de klas wordt gevraagd om te beoordelen of het een oprechte knuffel is. Is dat niet het geval, dan knuffel opnieuw.

De ouders van deze twee meisjes worden – voordat de school uit gaat - gebeld met de mededeling dat de problemen tussen hun dochters zijn besproken en zijn opgelost. Er wordt hierna niet meer over gesproken. Mochten er weer problemen zijn, dan worden die na schooltijd besproken.

Deze aanpak wordt herhaald met alle kinderen die elkaar een diepvriesknuffel hebben gegeven.

3.2.2 Fase 2

Kinderen die elkaar een koelkast knuffel gaven ook apart meenemen samen met de directie. De directie trekt na of er iets aan de hand is. Meestal is er niets of nagenoeg niets aan de hand. Meiden elkaar alsnog laten knuffelen en melden aan de klas dat er niets aan de hand is tussen de twee meiden. Knuffel herhalen in het openbaar.

Er hoeft geen actie worden ondernomen naar ouders toe.

N.B. Wees er alert op dat een individueel meisje niet stinkt. Want dat staat een hartelijke knuffel behoorlijk in de weg.

3.2.3 Fase 3

Alle leerlingen komen nu 1 voor 1 in het midden van de kring te staan. U stelt bij elk meisje afzonderlijk deze vraag: "Wie is haar vriendin? Als je van mening bent dat dit meisje jouw vriendin is, dan kom je bij haar staan. Als dat niet het geval is, dan blijf je zitten."

N.B. Het kan voorkomen dat een meisje helemaal geen idee heeft wie wel of geen vriendin is. In zo'n geval is het verstandig een foto te maken van de vriendinnenclub en een cesuur (scheiding) aan te brengen in de klas als volgt: "Deze meiden die om jou heen staan willen met jou omgaan. Deze meiden die zijn blijven zitten, gaan liever met andere meiden kletsen en chillen. Daarmee zijn het geen nare meiden, maar het zijn meiden die jouw vriendin niet zijn. Je doet er verstandig aan ze niet op te zoeken om er vriendschap mee aan te knopen. Laat elkaar met rust."

3.2.4 Fase 4

De kans is groot dat er in de vriendinnengroep rond een meisje twee meisjes zijn die 'elkaars type niet zijn'. Daarom legt u aan elk meisje afzonderlijke de volgende situatie voor: "Stel jij bent jarig en je geeft een feestje waarbij je al jouw vriendinnen die nu om je heen staan uitnodigt. Maar deze meisjes zijn elkaars type niet. Dat hebben we zojuist besproken. Maar allebei zijn het wel jouw vriendinnen. Hoe los je dit dan op?"

Oplossing: "Je nodigt beiden uit, maar zegt erbij dat ze elkaar met rust moeten laten op jouw feestje en dat ze niet mogen roddelen met jou of met anderen over elkaar."

“De volgende situatie kan zich voordoen,” legt u aan de meiden uit. “Het kan dat een van de meiden - die elkaars type niet zijn, maar wel jouw vriendin - tegen jou zegt: “Vind jij dat andere meisje ook zo vervelend?” Wat moet je dan doen?”

Dan zeg je: “Ik weet dat jullie elkaars type niet zijn. Maar ik kan het goed met jou vinden en ook met haar. Ik spreek niet slecht over jou en ook niet over haar. Je moet mij zulke vragen niet stellen. Waar kwam je ook al weer voor? Wat gaan we doen?”

3.2.5 Fase 5

Maak deze opmerking, stel deze vraag: “Bij elk van ons kwamen vriendinnen staan. Maar het kan zijn dat een meisje is blijven zitten waarvan jij dacht dat ze een hartsvriendin van je is.

Dan voel jij je nu verdrietig, teleurgesteld, verbaasd of boos. Is dat bij een van jullie het geval? Als dat zo is, dan moet je nu je vinger op steken. Want nu kunnen we het oplossen.” Wordt er een vinger opgestoken dan neemt de directeur dit meisje en de vermeende hartsvriendin apart en volgt de aanpak zoals besproken in fase 1.

Tussen deze meiden kan het een misverstand zijn. Uitspreken en knuffelen.

Maar het kan ook zijn dat de vermeende hartsvriendin haar klasgenoot ervaart als een stalkster met claimgedrag. Vaak waren het vroeger wel hartsvriendinnen, maar verwijderd een van beiden zich in stilte. Regelmatig komt het voor dat de moeder van de stalkster vriendin wil zijn van de moeder van de vermeende hartsvriendin. Veel moeders hebben immers ontdekt dat vriendschap tussen hun kinderen leidt tot sociale contacten met elkaar. Haar dochter moet daarom vriendschap zien te houden met de dochter van de begeerde moeder. Oplossing voor de stalkster: “Jullie waren vriendinnen, maar nu niet meer. Laat elkaar een poos met rust en zoek andere vriendinnen. Je hebt gezien dat er best meisjes zijn die met jou willen omgaan. Weet je nog wie dat zijn? Richt je op die meisjes en laat haar met rust. Geef elkaar een knuffel en dat herhalen we in de klas. We vertellen dan bovendien dat jullie elkaar met rust laten.”

N.B. in zo’n geval is het verstandig een foto te maken van de meiden die wel aangeven vriendin te willen zijn, zodat het meisje weet op wie zij zich wel en niet kan richten.

Bij het bellen van de ouders van deze meisjes is de kans groot dat de moeder van de vermeende hartsvriendin opgelucht zal reageren. “Oh, gelukkig mijn dochter durft nauwelijks naar school vanwege het claimgedrag van dat meisje!” De moeder van de stalkster zal boos reageren. Zij ziet dat het sociale bruggetje in elkaar stort dat via haar dochter loopt naar de begeerde moeder. Zij zal zeggen: “Waar bemoeit school zich mee. Onze dochter mag toch zeker zelf weten met wie zijzelf wil omgaan?”

U eindigt de sessie met een groepsknuffel

Alle ouders van de betreffende klas krijgen in algemene zin bericht dat de Kanjerles heeft geleid tot het uitspreken van al het (oude) zeer en dat verschillende leerlingen tot de conclusie zijn gekomen dat ze elkaars type niet zijn en elkaar dus met rust laten en niet met elkaar bemoeien. Als zich er een probleem voordoet wordt dit na schooltijd besproken. De ouders van de ‘diepvriesknuffel’ en de ouders van de vermeende hartsvriendinnen worden persoonlijk geïnformeerd.

Hou het kort met de ouders die persoonlijk worden geïnformeerd. Laat u niet verleiden tot uitleg en toelichting. Gedraag u als een ouderwetse kapotte grammofoonplaat en herhaal uw boodschap op verschillende manier. Wees hierin niet origineel en creatief. Kern van de tekst: “Alles is besproken met uw dochter en met de dochter van... De meiden hebben elkaar een knuffel gegeven en uitgesproken dat ze elkaar met rust laten. Vandaag hebben we uitgebreid aandacht hieraan besteed. Dat betekent dat we hierop niet meer terugkomen. Algemene tip aan u: spreek met respect over andermans kind en opvoeding en maakt u zich zorgen dan komt u die delen met de onderwijsgevers. Doet zich weer iets voor met uw dochter in de klas, dan wordt dat na schooltijd besproken en nooit meer onder schooltijd.”

3.2.6 Tenslotte

Stel: de volgende dag hebben er twee meiden ruzie. Ga niet na wat er is gebeurd, maar stel de vraag: "Wil je dat de ruzie stopt, of wil je hiermee doorgaan?"

Als beide meiden zeggen: "Ik wil dat de ruzie stopt," dan even samen op de gang met elkaar laten praten. Bij terugkomst in klas: vragen of ze het hebben opgelost met elkaar. "Ja? Geef elkaar een knuffel."

Wil 1 van de twee niet stoppen: na schooltijd met beide meisjes in gesprek. Blijft er 1 volhouden niet te willen stoppen → ouders erbij → beleid school (klas moet worden beschermd).

U bent weer op het niveau terecht gekomen van basale conflictbeheersing zoals is besproken in het voorgaande bij de Zesde pijler: Kom je naar school om ruzie te WILLEN maken, of...?

Heeft de school het kanjerrecept gevolgd?

Ja volledig.

Meisje M (hoogbegaafd) en meisje O (slachtofferrol), geven elkaar een diepvriesknuffel.

In het gesprek met de directie komt naar boven dat ze elkaars type niet zijn.

Ze zullen zich aan de afspraken houden, geven elkaar een hug en kunnen elkaar zelfs complimenten geven.

Meisje N-manipulerend en meisje O-slachtofferrol geven elkaar eveneens een diepvriesknuffel. Het gesprek tussen meisje N en meisje O is confronterend.

Meisje O geeft aan dat ze eenzaam en verdrietig is. "Ik krijg de schuld, ik heb het gedaan". Meisje N geeft aan dat ze meisje O een zeur vindt. Emoties lopen hoog op en beiden lopen een keer weg. Kost ons veel moeite om ze in gesprek te krijgen.

Uiteindelijk de vraag gesteld: "Wil je dat dit stopt?" Dit werkte, wel een hug, beetje stroef.

Meisje L heeft conflicten met alle meiden. De Kanjercoördinator heeft die stuk voor stuk met de meiden afzonderlijk doorgesproken. Dit gaf haar veel vertrouwen, de kanjercoördinator noteerde alle afspraken en heeft apart met haar alles nabesproken. We hebben vooral aandacht besteed aan; wat voelt de een wat voelt de ander en wat doet dat met je. Hugs gingen goed.

Meisjes M-hoogbegaafd en meisje N-manipulerend (voormalige vriendinnen) geven elkaar eveneens een diepvriesknuffel.

Ze komen tot de conclusie elkaar met rust te laten en niet kwaad over elkaar te spreken.

Meisje P-populair blijkt geen enkele weerstand te ontmoeten in het geven en ontvangen van knuffels van alle meiden.

Informatie naar ouders

De vader van meisje M-hoogbegaafd is niet overtuigd. Hij is van mening dat meisje **N-manipulerend** kan liegen alsof het gedrukt staat. Geeft aan dat meisje L voor meisje N de kooltjes uit het vuur moet halen. Weet dat zijn dochter weinig vriendinnen heeft, anderen wantrouwt. Durft niets te zeggen als ze iets ziet, uit angst om nog meer alleen te staan. De school heeft besproken dat de meiden tot de slotsom kwamen dat ze elkaars type niet zijn en elkaar met rust zullen laten. Als meisje M iets ziet dan komt ze naar de leerkracht en stopt met piekeren in haar uppie.

Met deze vader (en zijn vrouw) worden vervolgesprekken gevoerd. Kern van de gesprekken: Stop met negatief praten over andere kinderen uit de klas en ondersteun het advies van de school dat hun dochter moet leren aan te geven wat er aan de hand is.

Vader van Meisje O-slachtofferschap is blij te horen hoe het een en ander is opgelost. Zal zijn zoontje aanspreken en zeggen dat het klaar is. Vader en moeder van O zijn gescheiden, daarom is vader apart geïnformeerd.

De moeder van Meisje O komt overstuur naar school. De school heeft haar niet tijdig kunnen bereiken. Haar dochter was in tranen thuisgekomen en naar haar kamertje gegaan, voordat de school moeder kon bereiken. "Ik krijg van alles de schuld en de juf zegt dat ik een slecht kind ben." Moeder: "Als het zo doorgaat mag ze niet mee op kamp." De school heeft moeder uitgelegd dat dit een emotionele dag was. Dat haar dochter heel knap en volwassen de gesprekken heeft gevoerd. Het was pittig maar ook duidelijk. Zij is niet het type van meisje N, L en M. Afgesproken is dat ze elkaar met rust zullen laten. Niemand heeft de schuld. Iedereen is zelf verantwoordelijk voor de sfeer in de klas. Uw dochter ook. Met deze moeder zijn eveneens vervolggesprekken gevoerd met de kernboodschap: Nu stoppen met oprakelen en reageren vanuit angst.

Tenslotte: alles nabespreken in het team, zodat er geen misverstand ontstaat over de gevolgde aanpak.

Na vervolggesprekken met de ouders van M-hoogbegaafd en O-slachtofferschap, waarin de school de inhoud van de boodschap niet veranderde, en niet meer luisterde naar de kwaadsprekerijen, toedichtingen en angsten van de ouders M en O, keerde de rust tussen de meiden terug in de klas.

N.B. bij terugkerende ruzies tussen dezelfde jongens als vuistregel hanteren dat de families van de ouders ruzie met elkaar hebben over van alles en nog wat. De ouders moeten dan naar school worden gehaald met het verzoek of ze de onderlinge strijdbijl willen begraven en het goede voorbeeld willen geven in hun gedrag. Op dit moment (2016) is de kans groot dat deze situaties zich zullen voordoen tussen mensen die zich meer Turks dan Nederlands voelen en in Nederland willen afrekenen met Koerden en aanhangers van Fethullah Gülen. Op zulke momenten moet het duidelijk zijn dat de Nederlandse grondwet de maat is, ook voor mensen die zich Turks voelen. De school houdt zich aan de Nederlandse grondwet en doet dit gezaghebbend. Zie het voorgaande.

Bij meiden is dit niet te doen. In bovenstaand voorbeeld lijken de grootste problemen te bestaan tussen meisje M en N. Je zou dan geneigd zijn de ouders van M en N naar school te halen. Maar in werkelijkheid blijken de problemen het grootst bij de ouders van de meisjes M en O. Dat soort onduidelijkheden heb je niet rond jongens.

4. Mediation

Als de Kanjerboeken in de midden- en bovenbouw goed zijn begrepen, dan zijn kinderen in staat zelf conflicten op te lossen. Dit zelfreinigend vermogen is goed aan te vullen met mediation.

In de praktijk zijn er twee hoofdstromen te onderscheiden bij mediation:

1. Bemiddelen door de leiding.

Bijvoorbeeld: de leraar stelt leerlingen voor om hun ruzie samen uit te praten, hij helpt de leerlingen om zelf een oplossing te zoeken die voor beiden aanvaardbaar is.

2. Het leren bemiddelen door de klas.

Alle leerlingen leren conflicten zonder geweld op te lossen. Doordat de klas in een aantal lessen heeft geleerd (o.m. Kanjertrainingen) wat je moet laten en wat je moet doen bij een ruzie, komt het niet meer gauw tot vechten.

4.1 Bemiddelen door de leiding

Stap 1 Signaleren.

Stap 2 Luister en stel vragen (Wat is er aan de hand? Wat is je gevoel?).

Stap 3 Allebei vertellen wat je graag wilt.

Stap 4 Verzin zoveel mogelijk oplossingen en kies daarna de beste.

Stap 5 Regel het verder (Wie, wat, waar, wanneer, hoe?).

Hoe jonger de kinderen, hoe sneller de ruzie zich oplost.

Kleuters lossen een conflict in een paar minuten op onder leiding van een meester of juf. Leerlingen in de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs hebben er een kwartier voor nodig, evenals pubers.

Hieronder een voorbeeld van conflictoplossing:

4.1.1 Stap 1: Signaleer

Juf: Wat kijk je verdrietig, is er iets?

Nina: *(huilt)* Sophie wil niet met me spelen.

Juf: Jij bent dus van streek omdat Sophie niet met je wil spelen. Weet Sophie dat jij met haar wilt spelen?

Nina: Ja, ik vroeg het vanmorgen en ze zei ja. En nu speelt ze met Jennifer.

Juf: Dus Sophie wilde ook met jou spelen en in plaats daarvan speelt ze nu met Jennifer. Hoe voel jij je nu?

Nina: Kwaad.

Juf: Zou je het met Sophie willen uitspreken?

Nina: Ja, maar dat wil ze toch niet.

Juf: Ik zal het met Sophie bespreken. Zou je nu met Sophie willen praten of straks?

Nina: Nu wel.

4.1.2 Stap 2: Luister en stel vragen

- Juf tegen Sophie:** Nina is verdrietig en boos op je en wil met je praten. Zou je mee willen komen?
- Juf tegen Nina:** Vertel maar aan Sophie waar je boos en verdrietig over bent.
- Nina tegen Sophie:** Je hebt beloofd met mij te spelen. En nu speel je met Jennifer.
- Juf tegen Sophie:** Je weet nu waar Nina boos en verdrietig over is. Hoe zit het nou?
- Sophie:** Nou Jennifer vroeg het eerst of ik met haar wilde spelen. Jennifer vroeg het gisteren al.
- Juf:** Dus Jennifer vroeg eerder dan Nina of ze met je mocht spelen. Jennifer vroeg het gisteren en Nina vandaag. Je zei ja tegen allebei. hoe voel jij je nu?
- Sophie:** Vervelend. Want ik wil niet dat Nina kwaad op me is.

4.1.3 Stap 3: Allebei vertellen wat je graag wil

- Juf tegen Sophie en Nina:** Dus jullie willen allebei vriendinnen blijven. Jullie willen allebei met elkaar spelen?
- Sophie:** Ja, ik wil graag met Nina spelen, maar ik speel nu met Jennifer. En Jennifer en Nina hebben vaak ruzie met elkaar, anders kon Nina nu wel mee doen.
- Nina:** Ja, ik wil graag met Sophie spelen. En ik heb snel ruzie met Jennifer. Dus is het beter dat Jennifer en ik niet samenspelen met Sophie.
- Juf:** Dus jullie willen graag samen spelen. Klopt dat?

4.1.4 Stap 4: Alles is goed

- Juf:** Hoe lossen we dit op? Wie heeft een idee?
- Sophie:** Ik kan morgen met Nina spelen?
- Nina:** Ik kan na schooltijd met je spelen?
- Juf:** Zijn er meer ideeën?
- Sophie:** Als we iets voor ons zelf mogen doen in de klas, dan kunnen we iets samen doen misschien. Na schooltijd moet ik naar muziekles.
- Juf:** Zijn er nog meer ideeën? We hebben nu twee ideeën: Nina kan morgen met Sophie spelen, Nina kan ook in de klas met je spelen als je iets voor jezelf mag doen.
- Sophie:** Ik wil morgen met Nina spelen en als het kan vanmiddag ook wel.
- Juf:** Wat vind jij ervan Nina?
- Nina:** Ik vind het een goed idee.
- Juf:** Wat vindt Jennifer ervan?
- Sophie:** Dat weet ik niet precies. Ik denk dat Jennifer het wel goed vindt dat ik morgen met Nina speel en vanmiddag in de klas.

4.1.5 Stap 5: Regel het verder

- Juf:** Wat moeten jullie nu doen?
- Nina:** We moeten het nog bespreken met Jennifer, maar ik denk dat het eigenlijk al is opgelost.
- Sophie:** Maar misschien denkt Jennifer dat ik vanmiddag ook met haar zal spelen. En Jennifer weet niet wat we nu bespreken.
- Juf:** Denken jullie dat jullie het nu verder kunnen oplossen?
- Sophie:** Ja hoor.
- Nina:** Ja.

5. Het leren bemiddelen door de klas

Leerling bemiddeling gaat uit van twee centrale noemers: wederkerigheid en respect. Respect en wederkerigheid vormen de basiswaarden van bemiddeling.

Met de leerlingen worden uitspraken en vooronderstellingen besproken als:

- Als ik jou respecteer, respecteer jij mij dan ook?
- Ik respecteer mijzelf, doe jij dat ook?
- Ik ben medeverantwoordelijk voor een goede sfeer op school. Ben jij dat ook?
- Ik durf mensen te vertrouwen en ben te vertrouwen. Durf jij dat ook, en ben jij ook te vertrouwen?

Wederkerigheid tussen leraren en leerlingen

Bij de start van het project spelen bij de leraren veel vragen, zoals:

- kunnen leerlingen wel moeilijke conflicten aan?
- Krijgen leerlingen die conflicten oplossen (mediator) niet een aparte positie.
- Kunnen kinderen elk conflict oplossen?

Leerkrachten lijken geneigd de leerling bemiddelaars een aparte positie te geven. De redenering is dat leerlingen die goed in staat zijn conflicten van medeleerlingen te hanteren, zelf geen conflicten maken of *goed in staat zijn met hun eigen conflicten om te gaan. Dat is een misverstand.*

De beste leerling bemiddelaars zijn vaak de leerlingen die uitstekend weten hoe je ruzie kunt maken. Wel zijn deze leerlingen goed aanspreekbaar op hun gevoelens, belangen en wensen.

In principe kunnen leerlingen alle conflicten aan die spelen tussen leerlingen. De school moet de grens leggen als er sprake is van wapens, drugs, seksueel misbruik en dergelijke. Veel scholen willen geen bemiddeling door leerlingen als er sprake is geweest van fysiek geweld. Wel is het mogelijk de bemiddelaar te betrekken bij een conflict tussen leerkrachten en leerlingen.

Wederkerigheid tussen leerlingen

De uitgangspunten ten aanzien van de verhouding tussen leerlingen zijn onder meer dat de bemiddelaars de ruziemakende leerlingen accepteren. Zij oordelen niet over hun gedrag en spreken zich daar niet over uit. De ruziemakers op hun beurt accepteren de bemiddelaars als neutraal en vertrouwen erop dat het een en ander vertrouwelijk blijft. Er wordt niet gekletst achter elkaars ruggen om.

De bemiddelaars gaan uit van de eigenwaarde van de deelnemers aan de bemiddeling. Zij proberen het verhaal en de gevoelens van de deelnemers te begrijpen. Zij zijn niet op zoek naar de waarheid van het verhaal. Het doel is elkaars verhaal te horen en een oplossing te zoeken. Dit is echter niet af te dwingen.

Soms zijn jongeren te zeer gekwetst door de ander, zodat zij daar nog niet toe in staat zijn. De bemiddelaars geven de deelnemers de ruimte om met elkaar te bespreken hoe zij in de toekomst met elkaar verder willen. Ze worden in staat gesteld hierover na te denken. De bemiddelaars mengen zich niet in dit proces. Zij stellen uitsluitend vragen. Ook de afspraken staan in het teken van wederkerigheid. Beide deelnemers dragen bij aan de oplossing van het conflict. Afspraken worden getoetst op haalbaarheid en redelijkheid.

5.1 Een voorbeeldcasus

Twee jongens maakten ruzie in het gymnastieklokaal.

5.1.1 Stap 1: Opening

- Bemiddelaar:** Hoi, ik ben Joost en ik ben bemiddelaar. Karel en Michiel, welkom.
- Ik vertel jullie eerst de regels van bemiddelen. Ik ben neutraal, ik ben niet voor Karel of voor Michiel. Alles wat hier gezegd wordt, wordt geheim gehouden.
- Dat betekent dat ik dit met niemand bespreek, uitgezonderd onze coördinator/meester/juf. Jullie mogen om de beurt praten, maar als een van jullie praat moet de ander hem laten uitpraten. Karel ben jij het daar mee eens?
- Karel:** Ja.
- Michiel:** Ja.

5.1.2 Stap 2: Wat zijn de feiten?

- Bemiddelaar:** Karel, kun jij me vertellen wat er is gebeurd?
- Karel:** Michiel en ik hadden ruzie in het gymnastieklokaal. Ik ben kwaad op hem omdat hij mijn mobiel van mij leende gistermiddag. Toen was hij aan het bellen tijdens de les en de leraar heeft hem afgenomen. Nu ben ik mijn mobiel kwijt.
- Bemiddelaar:** Jij bent kwaad op Michiel omdat hij mobiel heeft geleend en je wil het terug?
- Karel:** Ja, het is toch zijn schuld en mijn ouders zijn kwaad.
- Bemiddelaar:** Michiel, kun jij me vertellen wat er gebeurde?
- Michiel:** Nou ja het is waar wat Karel zegt. Ik heb zijn mobiel geleend. Ik wilde hem teruggeven toen de telefoon afging. Ik had hem natuurlijk uit moeten zetten maar dat had ik vergeten. Toen heeft meneer van Rijn hem afgepakt. Ik kon daar niets aan doen.
- Bemiddelaar:** Jij wilde de mobiel teruggeven en toen belde er iemand en toen heeft meneer van Rijn de mobiel afgepakt?
- Michiel:** Ja, en Meneer van Rijn wil hem pas over een maand teruggeven.
- Bemiddelaar:** Karel, wil jij hier nog iets over zeggen?
- Karel:** Ik wil mijn mobiel niet zo langmissen. Ik gebruik hem ook altijd om mijn moeder te bellen als ik klaar ben met sporten. Ze komt me dan halen en Michiel kijkt me niet meer aan, alsof het mijn fout is.
- Bemiddelaar:** Jullie waren goede vrienden?

Karel: Ja.

Bemiddelaar: Jullie waren goede vrienden, nu heb jij je mobiel uitgeleend aan je vriend en je vriend kijkt je niet meer aan?

Karel: Ja precies.

Bemiddelaar: Michiel wil jij hier nog iets over zeggen?

Michiel: Ik wil wel met Karel praten, maar hij kan alleen maar tegen me schelden?

Bemiddelaar: Jij wilt graag dat dit opgelost wordt?

Michiel: Natuurlijk.

5.1.3 Stap 3: Wat zijn de wensen?

Bemiddelaar: Karel, wat zou jij willen dat er gebeurt?

Karel: Ik wil mijn mobiel terug.

Bemiddelaar: Oké, je wilt je mobiel terug en verder nog iets?

Karel: Ja, ik zou wel weer gewoon met Michiel om willen gaan.

Hier is nog even verder over doorgesproken. Het bleek dat ze allebeigraag zouden willen dat de mobiel weer teruggegeven zou worden aan Karel en dat ze weer gewoon vrienden zouden zijn.

5.1.4 Stap 4: Wat nu? Wat is een goed plan?

Bemiddelaar: Jullie willen allebei de mobiel terug en weer gewoon vrienden zijn. Wat zouden jullie kunnen doen? Zouden jullie allebei wat mogelijkheden kunnen bedenken? Ik wil graag dat als Karel iets bedenkt, Michiel daar nog niet op reageert. En ook wanneer Michiel iets bedenkt, dat Karel daar niets over zegt. Straks gaan we kijken wat we echt gaan doen, en dan kun je je mening geven.

Plannetjes die zijn bedacht:

- Beiden gaan naar Meneer Van Rijn om uit te leggen wat er is gebeurd.
- Beiden gaan ze naar de rector om uit te leggen wat er is gebeurd.
- Michiel zorgt ervoor dat Karel een mobiel heeft zolang hij zijn eigen mobiel nog niet terug heeft.
- Karel accepteert de excuses van Michiel en laat het er verder bij zitten.

5.1.5 Stap 5: Wat is het beste plan, om mee te beginnen.

Na enige discussie besluiten de jongens om samen naar meneer Van Rijn te gaan en de situatie met hem te bespreken. Wanneer meneer Van Rijn niet van plan is om de mobiel terug te geven, zorgt Michiel ervoor dat hij zolang van zijn zusje een mobiel leent en die aan Karel geeft totdat hij de mobiel terugkrijgt van meneer Van Rijn.

Tot slot worden in stap 6 afspraken opgeschreven ondertekend.

5.2 Basisregels bij mediation

- Respecteer jezelf en respecteer anderen;
- Respecteer verschillen - we komen allemaal uit een andere wereld;
- Spreek voor jezelf - maak zinnen die beginnen met ik;
- Wees nieuwsgierig - probeer mensen te leren kennen;
- Heb geen oordeel.

Belangrijk:

Eerste regel: Ruzie of een meningsverschil zijn niet erg. Je kunt ervan leren.

Tweede regel: Conflicten zijn normaal in ieders leven, dat is niet zo bijzonder.

Derde regel: Een conflict geeft iedereen de mogelijkheid om te winnen.

De vier uitgangspunten voor een goede oplossing:

1. We praten over problemen en niet over mensen;
2. We willen eigenlijk geen ruzie. Daarom zoeken we naar oplossingen en bestoken we elkaar niet met onze mening over elkaar;
3. We bedenken mogelijkheden en stappen waar we allebei iets aan hebben;
4. We bekijken de keuzes.

Zijn ze eerlijk voor allebei?

Wordt niet een iemand bevooroordeeld? Zijn we het er allebei over eens?

6. Wat gebeurt er precies als je ruzie hebt?

Vraag je het volgende af als je ruzie hebt:

1. Wie hebben er iets mee te maken?
2. Wat zijn je gevoelens
3. Wat zijn volgens jou de gevoelens van de ander?
4. Wat zou je graag willen?
4. Waarom wil je dat graag?
5. Wat denk je dat de ander zou willen?
7. Waarom denk je dat hij/zij dat wil?

Situatie 1

Mark heeft van zijn zus gehoord dat de winkel om de hoek een vakkenvuller zoekt.

Mark wil dat baantje heel graag hebben en vertelt aan Pieter dat de winkel een vakkenvuller zoekt.

Pieter zegt: "Oh wat leuk."

De volgende dag blijkt dat Pieter meteen naar de winkel is gestapt. Mark heeft eerst nog wat rond gelummeld. Pieter is aangenomen.

Mark schreeuwt tegen Pieter: "Ik vind het gemeen dat jij ook hebt geprobeerd om dat baantje te krijgen. Ik wist dat ze iemand zochten, je hebt het van mij gehoord." Pieter schreeuwt terug: "Nou en, ik heb ook recht op een baantje. Had je er maar meteen naar toe moeten gaan!"

Waar hebben ze ruzie over:.....

Ik ben het eens met Mark	Ja	Nee
	☐	☐

Ik ben het eens met Pieter	Ja	Nee
	☐	☐

Hoe is deze ruzie op te lossen?

Situatie 2

Liesbeth is netjes op haar spullen. Haar zus Marieke is dat niet. De fiets van Marieke is zoals gewoonlijk weer eens stuk. Dat komt omdat ze van de stoep op en af fietst, haar fiets tegen een schutting kwakt, niet goed op een standaard zet, kinderen achterop meeneemt enzovoort. Nu heeft Marieke de fiets van Liesbeth meegenomen, omdat die in het schuurtje stond en Liesbeth hem vandaag toch niet nodig zal hebben.

Liesbeth schreeuwt tegen haar zus Marieke:

"Ik wil niet dat je op mijn fiets naar school fietst. Als ik mijn fiets nodig heb is hij er nooit".

Marieke schreeuwt terug: "Jij gebruikt je fiets helemaal nooit.

Waarom zou ik hem dan niet gebruiken? Mijn school is verder dan die van jou."

Waar hebben ze ruzie over:.....

Ik ben het eens met Liesbeth

☐

Ja

☐

Nee

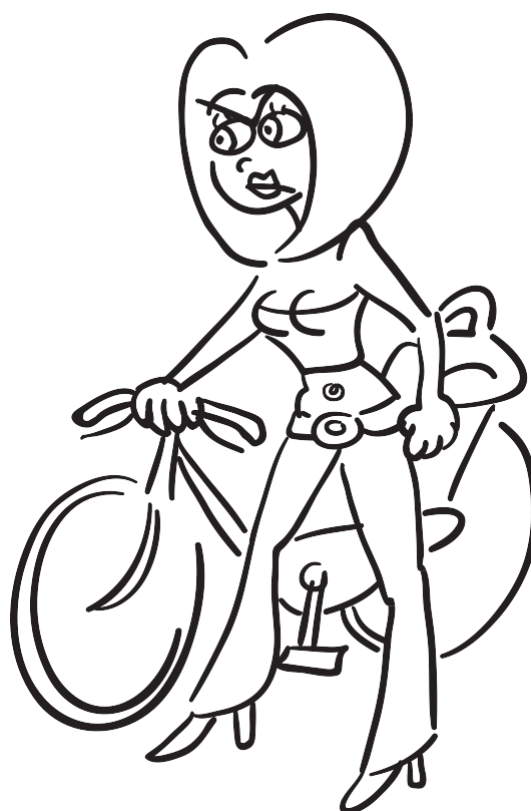
Ik ben het eens met Marieke
Hoe is deze ruzie op te lossen?

☐

Ja

☐

Nee

Situatie3

Astrid houdt erg veel van Jeroen. Maar Jeroen wil een beetje stoer doen met meisjes. Niet dat hij verliefd op ze is of zo, maar hij wil gewoon laten zien dat hij veel meisjes kan krijgen. Astrid vindt dat hij daarmee moet ophouden en voor haar moet kiezen.

Astrid is woedend op haar vriend Jeroen. "Als je nog een keer uitgaat met Esther dan wil ik je nooit meer zien." Jeroen schreeuwt terug: "Esther is gewoon een vriendin. Ik heb helemaal geen verkering met haar."

Waar hebben ze ruzie over:

Ik ben het eens met Astrid

Ja

☐

Nee

☐

Ik ben het eens met Jeroen

Ja

☐

Nee

☐

Hoe is deze ruzie op te lossen?

Situatie 4

Victor is goed in wiskunde en niet zo goed in Engels. Bij Engels kijkt hij wel eens af bij Karin. Victor vindt zichzelf heel goed in wiskunde. Hij wil niet dat andere kinderen bij hem afkijken. Want dan krijgen die bij wiskunde misschien ook hoge cijfers of zelfs betere dan hij.

Victor is kwaad op Karin: "Als je nog een keer om antwoorden vraagt tijdens wiskunderepetitie dan zeg ik het tegen de leraar." Karin roept: "Dat moet jij weten. Ik vertel het ook aan de leraar wanneer jij bij mij afkijkt tijdens de woordenrepetities van Engels."

Waar hebben ze ruzie over:

Ik ben het eens met Victor

Ja

☐

Nee

☐

Ik ben het eens met Karin

Ja

☐

Nee

☐

Hoe is deze ruzie op te lossen?

7. Hoe word ik bemiddelaar?

Bemiddelaars worden veel gevraagd, om ruzies te helpen oplossen. Ook bij volwassen mensen. Als je goed kunt bemiddelen, dan kun je er later een goede baan mee krijgen.

1. De bemiddelaar kiest niet voor de een of de ander;
2. De bemiddelaar kan goed luisteren;
3. Je belangrijkste taak is om erachter te komen hoe de mensen voelen en denken. (Op de laatste bladzij van deze handleiding treft u een overzicht aan van gedachten en gevoelens);
4. De bemiddelaar heeft respect voor de mensen die bij hem/haar aan tafel zitten.
5. De bemiddelaar helpt mensen om naar elkaar te luisteren en samen een oplossing te vinden.

Wat moet je doen als bemiddelaar?

	Verhelderen	Gevoelens benoemen	Samenvatten
Horen en begrijpen	Vraag verder zodat je zeker bent dat je begrijpt wat de ander je vertelt.	Benoem de gevoelens	Benoem de gevoelens
Maak oogcontact		Je voelt je:	Herhaal de feiten
Laat merken dat je luistert	Herhaal de feiten		Wat is het belangrijkste voor de verteller?
(pas de tips toe die je hebt geleerd in de kanjerlessen)			

wat doe je zeker niet:

- onderbreken (tenzij echt nodig);
- (ver)oordelen;
- plagen;
- bekritisieren;
- adviezen geven;
- je eigen ervaringen vertellen.

7.1 Voorbereiding voor bemiddeling

(Tip: oefen in een toneelstukje!)

1. Vraag de leerlingen die ruzie hebben om tegenover elkaar te zitten of allebei aan een kant van de tafel. Niet naast elkaar.
2. Als je met twee bemiddelaars bent, ga dan tegenover elkaar zitten. In ieder geval zo dat je elkaar kunt zien.
3. Neem mee:

- Het verzoek te bemiddelen. De kinderen die ruzie hebben, schreven op een briefje dat ze jouw/jullie bemiddeling willen.
- Pennen en papier
- Een papier waarop je bijvoorbeeld de feiten op een rijtje zet of de verschillende oplossingen die worden genoemd
- Een blaadje waarop je de afspraken kunt zetten.

7.1.1 Stap 1. Opening

1. Verwelkom iedereen, vertel je naam en let op of iedereen elkaar kent.
2. Vertel het uitgangspunt van bemiddeling
"Bemiddeling houdt in dat we met elkaar tot een oplossing komen. We zullen samen proberen uit te vinden wat er is gebeurd, wat belangrijk is voor jullie, en wat we graag willen."
3. Basisregels.
 - Als bemiddelaar ben ik neutraal. Ik kies geen partij
 - Bemiddeling is vertrouwelijk. Wat hier gezegd wordt blijft onder ons.
 - Als iemand aan het woord is wordt hij niet onderbroken door de andere partij.
 - Maar als het onbegrijpelijk is of heellangdradig, dan mag de gespreksleider ingrijpen.
 - Iedereen probeert mee te werken aan de oplossing van het conflict
4. Zijn jullie het hiermee eens?

7.1.2 Stap 2. Wat zijn de feiten?

1. Vraag aan ieder persoonlijk afzonderlijk wat er is gebeurd.
2. Luister, benoem gevoelens, vat samen en stel vragen om precies te weten wat er is gebeurd.
3. Vraag aan ieder of ze nog iets willen zeggen, of dat ze denken dat ze alles hebben gezegd.
4. Luister, benoem gevoelens, vat samen en stel nog vragen als dat nodig is.

Mogelijke vragen

- Vertel me wat er volgens jou is gebeurd?
- Wat voelde je toen dat gebeurde?
- Wat heb je toen gedaan?
- Wat vond je daarvan?
- Hoe lang duurt dit al?
- Hoe gingen jullie vroeger met elkaar om?
- Wat is volgens jou het belangrijkste ?
- Wat heb je nog meer gedaan?

7.1.3 Stap 3. Wat is nodig?

Bij deze stap is het de bedoeling dat je komt te weten wat nodig is om de ruzie op te lossen. wat willen de ruziemakers? Waarom zijn ze bang of kwaad?

Mogelijke vragen

- Wat zou je het liefste willen? waarom?
- Wat zou je willen dat er verandert?
- Wat heb je van de ander nodig om te krijgen wat je wil?
- Hoe zou het voor jou zijn als er geen oplossing komt?
- Stel dat het onmogelijk is dat het precies zo zou gaan als je zou willen. Wat zou je in ieder geval willen dat er verandert?
- Stel dat je in zijn/haar schoenen zou staan, hoe zou jij je dan voelen?
- Waarom denk je dat de ander zo heeft gedaan als hij/zij heeft gedaan?

Luister en vat samen

Als er gezamenlijke belangen zijn, maak die dan duidelijk.

Het kan zijn dat beiden graag willen dat het conflict ophoudt te bestaan. Misschien zelfs weer bevriend willen zijn. Zeg daarom bijvoorbeeld het volgende: Volgens mij willen jullie allebei....

Ik krijg het gevoel dat jullie allebei.....

Het is belangrijk dat je als gespreksleider nagaat of beiden begrijpen wat de ander zegt.

7.1.4 Stap 4. Het vinden van een goede oplossing

Denk na!

1. Het is de bedoeling na te denken over oplossingen waarmee de ruzie is opgelost.
Geef als bemiddelaar de ruziemakers de opdracht alle ideeën te vertellen die een oplossing kunnen brengen.
Het is verboden om te zeggen dat je een idee stom vindt. Verzin zo veel mogelijk.
2. Schrijf alle ideeën op. Wat kan er gedaan worden om jouw probleem op te lossen? Welke andere ideeën kan je nog bedenken? Hoe zou het in de toekomst anders kunnen gaan?

Oefening

(Gebruik onderstaande voorbeelden; neem een eigen ruzie als voorbeeld of een zelf verzonnen conflict.)

Voorbeeld 1

een vriend en hij brengt hem terug met een excuses aan maar heeft geen geld om het laten repareren.

Voorbeeld 2

Je hebt twee maanden geleden tien Euro geleend aan je vriendin. Nu heb je het nodig en je wilt het terug.

Je hebt je fiets uitgeleend aan
kapotte band. Hij biedt zijn
wiel te

7.1.5 Stap 5. Bekijk de verzonnen ideeën en probeer tot een besluit te komen

1. Laat de deelnemers de verschillende ideeën bekijken en vraag hen welke ideeën hun goed lijken om tot een oplossing te komen.
2. Kruis deze ideeën aan op het papier waarop de ideeën staan.
3. Bekijk de omcirkelde ideeën en let op het volgende:
 - is het mogelijk;
 - is het eerlijk;
 - is het duidelijk genoeg;
 - is het voor beide ruziemakers bestemd?

Wat is eerlijk?

- Je lacht de ander niet uit.
- Je neemt jezelf serieus.
- Je speelt niet de baas.
- Je bent te vertrouwen.
- Je helpt, en als dat niet lukt om de een of andere reden, dan zit je elkaar niet dwars.
- Je bent niet zielig.
- Je lost een ruzie aardig op en niet vervelend.

7.1.6 Stap 6. Het opschrijven van de afspraken en het afsluiten van de bemiddeling

- Bekijk de besluiten nog eens met beide deelnemers;
- Schrijf de afspraken op;
- Iedereen ondertekent de gemaakte afspraken;
- Sluit af door iedereen te bedanken.

7.2 Samenvattend

Stap 1 Opening

Welkom...Wij zijn.....en.....Ik geef uitleg!

Bemiddeling houdt in dat jullie samen tot een oplossing komen. We proberen samen uit te vinden wat er is gebeurd en wat voor jullie belangrijk is. Jullie gaan samen ideeën bedenken waarvan jullie vinden dat die goed zijn.

Ik leg regels uit!

- Wij zijn neutraal als bemiddelaars.
- Wij zullen niet doorvertellen wat hier op tafel komt.
- Wanneer iemand aan het woord is wordt hij niet onderbroken door de ander.
- Jullie proberen beiden te werken aan een oplossing?

Zijn jullie het hiermee eens? Ja of Nee?

Stap 2. Ik verzamel feiten en vraag naar gevoelens!

Ik vraag naar feiten.

- Kun jij ons vertellen wat er volgens jou is gebeurd?
- Wat heb je toen gedaan?
- Hoe lang duurt dit al?
- Hoe gingen jullie vroeger met elkaar om?

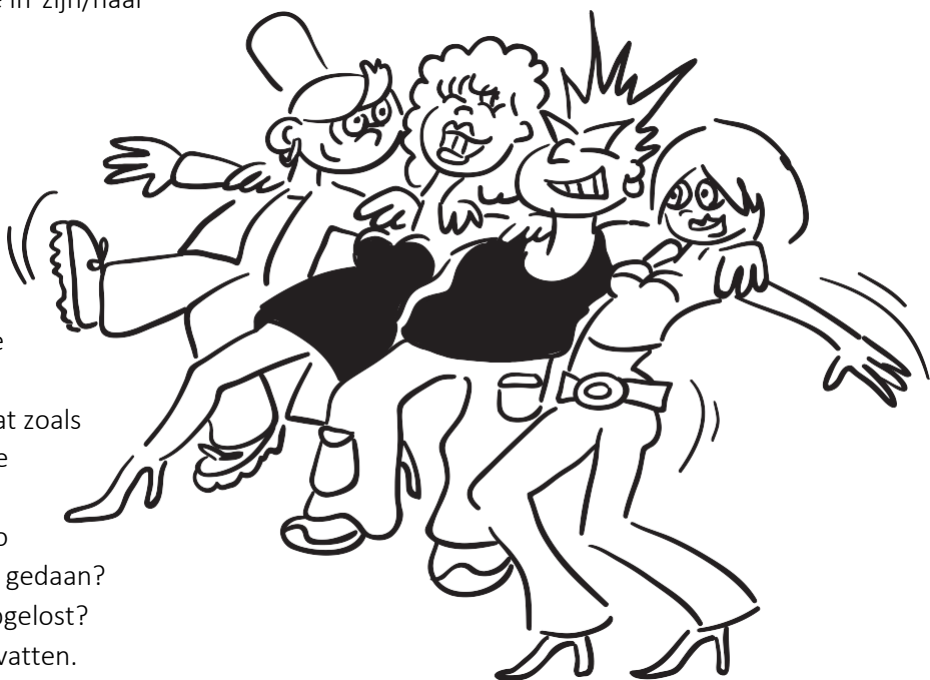
Ik vraag naar gevoelens.

- Gevoelens...
- Hoe voel jij je hierover?
- Hoe zou jij je voelen wanneer je in zijn/haar schoenen zou staan?
- Ik probeer samen te vatten.

Stap 3. Ik ga na wat iedereen zou willen

Ik vraag:

- Wat zou je het liefste willen dat er gebeurt, waarom?
- Wat is voor jou belangrijk dat de ander voor je doet?
- Als het onmogelijk is dat het gaat zoals jij wilt, wat zou je dan het liefste willen?
- Waarom denk je dat de ander zo gehandeld heeft als hij/zij heeft gedaan?
- Waarom wil je dat het wordt opgelost?
- Ik probeer de wensen samen te vatten.

Stap 4. Ik ga na wat een goede oplossing zou kunnen zijn.

Zouden jullie allebei wat ideeën willen geven voor een oplossing

Stap 5. Ik ga na wat een goede oplossing zou kunnen zijn.

Ik laat de kinderen die ruzie met elkaar hebben de ideeën aankruisen die ze goed vinden.

Zijn de ideeën eerlijk, uitvoerbaar, duidelijk?

Doen beide leerlingen iets om het probleem op te lossen?

Stap 6. Ik schrijf de afspraken op en sluit de bemiddeling af

Ik laat de ruziemakers de afspraken zien en vraag ze die te ondertekenen. Ik bedank ze allebei.

8. Algemene opmerkingen

- Voorkom conflicten, zodat straffen niet nodig is
- Straf op een goede manier
- Beloon op een goede manier

8.1 Voorkom conflicten, zodat straffen niet nodig is

Methode 1 en 2 hebben niet de voorkeur, daarmee worden conflicten niet voorkomen, maar gaan sluimeren. Methode 3 is aan te bevelen.

Methode 1: opvoeder drijft zin door.

Tussen opvoeder en kind bestaat een conflict. De opvoeder beslist wat de oplossing is. Als kind de oplossing niet aanvaardt, dan praat de opvoeder op kind in. Als dat niet lukt, dan dwingt de opvoeder de maatregel af. Conflict is voor het oog opgelost, maar blijft doorsudderen.

Methode 2: kind drijft zin door.

Niet de opvoeder heeft de oplossing, maar het kind. Het kind dwingt de ouder/leerkracht op de knieën. De ouder/leerkracht geeft tenslotte toe. Het conflict is ogenschijnlijk opgelost door de toegeeflijkheid van de ouder. De ouders kunnen zichzelf wijs maken dat ze goed hebben gereageerd, omdat aan de eisen van het kind is voldaan. Maar door leeftijdgenoten wordt dit kind ervaren als verwend.

Verwende kinderen hebben geen status. Bij ons thuis zijn gelukkig de ouders de baas zo wordt gedacht.

Methode 3: in gesprek met elkaar

Opvoeder vraagt het kind samen naar een oplossing te zoeken die voor beiden aanvaardbaar is.

- Wat is er precies aan de hand?
- Wat is een mogelijke oplossing?
- Wat zijn de voor- en nadelen van de oplossing? D. Wat is de meest verstandige oplossing?
- Hoe voeren we het uit?
- Hoe is het precies gegaan?

Wat vaak wordt vergeten is de invloed van de WIL bij het ontstaan van ruzie. Het ene kind wil wat van het andere en die wil daarin niet meegaan.

Als leerkracht willen we ook veel.

- We willen dat er wordt gerekend
- We willen dat het stil is
- We willen dat er netjes wordt gewerkt
- We willen dat het gezellig is
- We willen worden gerespecteerd
- We willen.....

Wat wij willen is veel en wat de ander wil is ook veel. Leggen wij elkaar onze wil op, dan hebben we snel een conflict.

8.2 Straf op een goede manier

Er zijn verschillende soorten straf. Een onderscheid is te maken in:

1. Sociale straf (boos gezicht, misprijzen, een standje),
2. Activiteitenstraf (de leerling moet iets vervelends doen, of iets leuks mag niet worden gedaan)
3. Materiele straf. De leerling staat iets fijns af, of krijgt iets niet wat fijn is voor het kind.
4. Fysieke straf. De leerling wordt gestraft, bijvoorbeeld een draai om de oren of een pak op zijn broek.

Het gebruik van straf kan negatief uitpakken. De leerling kan angstig worden, of agressief. De relatie komt onder druk te staan tussen leerkracht en leerling. Straf daarom alleen in het uiterste geval. Let liever op de goede dingen en beloon die.

8.3 Vuistregels

1. Als u vindt dat een leerling straf verdient, dan moet u die ook geven. Ermee dreigen, maar niet uitvoeren, werkt averechts.
2. Voorkom dat u de verkeerde straft. En als u zich vergist, wees dan zo sportief deze vergissing te erkennen. Dat leidt niet tot gezichtsverlies.
3. Straf alleen als er een duidelijk overtreding wordt begaan, en geef de gelegenheid tot een weerwoord. Hou rekening met de straatcultuur en eer. (Zie bij themaboek conflictbeheersing)
4. Als een hele klas moeilijk is, dan kunt zich afvragen of u wel les kunt geven. Richt de aandacht op de vraag: wat doe ik verkeerd?
5. Hoe spaarzamer u met straffen bent, hoe meer indruk het maakt.
6. Zorg dat een time-out (= er uit sturen) geen prettige aangelegenheid is voor de betreffende leerling.
7. Deel nooit een straf uit in een opwelling. Bespreek de straf met de leerling na de les.
8. Boos worden zonder straf uit te delen is ook een goede manier, maar voorkom dat u echt kwaad wordt.
Speel goed toneel en wordt in dat toneelstukje kwaad. Wees kwaad met overtuiging. Dat kunt u oefenen.
9. Straf niet te lang.
10. Straf niet te veel.
11. Straf zo snel mogelijk.
12. Vertel waarom een leerling wordt gestraft en geef aan wat gewenst gedrag is
13. Straf iedere keer zodra duidelijk omschreven probleemgedrag zich voordoet.

(Uit: "Voorgedrag 8," D. Bakker-Beense a. 1995.)

8.4 Afzondering

- Even buiten de groep plaatsen. “Time-out”.
- Laat time-out niet te lang duren.
- Niet in discussie gaan met de leerling, geen boosheid of teleurstelling tonen
- Geef een korte waarschuwing voordat time-out wordt toegepast. Zodat de leerling zich kan hervinden, en niet hoeft te worden afgezonderd.
- De ruimte waarin het kind is afgezonderd, is niet gezellig of op een andere manier aantrekkelijk.
- Duidelijk maken aan leerling wat wel de bedoeling is, wat gewenst gedrag is.
- Bespreek de aanpak met de leerling vooraf.

Uitdoving vindt plaats als het gedrag niet wordt beloond.

De bekendste manier van uitdoving is negeren. Geen aandacht wordt dan gegeven. Maar vervelend gedrag negeren is niet gemakkelijk. Voorbeeld, een leerling maakt steeds herrie in de klas. Als leerkracht treed u hier corrigerend tegen op. Maar die correcties werken tijdelijk en verliezen hun effect. Beter is het om een rustig kind aan te spreken: “Jij bent heel rustig op dit moment, daarom mag jij het zeggen.” U ondersteunt daarmee het gedrag van de rustige kinderen. Als de drukke leerling zich rustig gedraagt, dan belooft u dit gedrag door te zeggen: “Het gaat goed op dit moment. Ik zie dat je goed je best doet!” Bedenk dat probleemgedrag bij uitdoving kan toenemen, totdat de leerling door heeft dat het ongewenste gedrag echt niet meer functioneel is. Daarom is het van groot belang de uitdoving consequent vol te houden.

8.5 Schade herstellen

Kind wordt verantwoordelijk gesteld voor gedrag. Kind betaalt uit eigen spaarpot reparatie of vervanging. Rommel laten opruimen, terugbrengen van gepikte spullen. Leed ongedaan maken. Deze straf werkt goed bij oudere kinderen, omdat die oorzaak en gevolg uit elkaar kunnen halen.

8.6 Lachen, naspelen

Naspelen kan vernederend zijn, maar als het goed wordt gebracht, dan kan het inzicht geven en ziet het kind het belachelijke ervan in. Voorbeeld: een leerkracht komt een klas in waar veel kinderen zitten met petten en mutsen op en jassen aan. Ze zijn er niet op te corrigeren, totdat de leerkracht hetzelfde gedrag vertoont. De leerkracht zet een muts op, trekt bovendien zijn capuchon eroverheen, plaatst de voeten op tafel, zit half naar de klas

toegekeerd, start de les met veel gezucht, kijkt vaak op horloge of het al pauze is, kijkt naar buiten of daar iets is te beleven enz.

De leerlingen uit deze klas vinden dit idioot gedrag van de leerkracht.

9. Bijlage

9.1 Bijlage 1 Emotioneel inbakeren met behulp van “de Puppy-training”

De Kanjertraining heeft een specifieke aanpak ontwikkeld, dat bekend is geworden als een training waarmee kinderen die niets en niemand vertrouwen, emotioneel worden ingebakerd door de leerkracht. Deze aanpak noemt de Kanjertraining ‘de puppy-training’ en wordt met name ingezet bij kinderen die chronisch grensoverschrijdend gedrag vertonen (veel te bang of veel te agressief). Hieronder wordt de aanpak beschreven.

1e vuistregel: Chronisch grensoverschrijdend gedrag van kinderen valt – zo is vooralsnog de opvatting van de Kanjertraining - regelmatig samen met hechtingsproblematiek (dat zich uit in verlatings- en/of bindingsangsten). Het zijn kinderen die niets en niemand vertrouwen en om die reden zich terugtrekken/verstillen en/of verbaal en fysiek van zich af meppen. Immers: niemand is te vertrouwen. Het kind vertoont ernstig internaliserend of externaliserend gedrag of een mengeling daarvan.

2e vuistregel: Voor kinderen die chronisch grensoverschrijdend gedrag vertonen, is herstel van ‘basic trust’ noodzakelijk. Dat is in de schoolse situatie mogelijk aan de hand van een betrouwbare leerkracht. Een betrouwbare leerkracht definieert de Kanjertraining als een leerkracht die niet handelt vanuit gevoelens van angst/onmacht en gevoelens van irritatie ergernis en bovendien geen cynicus is. Deze leerkracht begrijpt en voelt aan dat deze leerling zich niet wil misdragen, maar dat het geen andere wereld kent dan die van angst en/of agressie. Bij deze kinderen moet de leerkracht zich niet willen verdiepen in vormen van straf en beloning, maar in veiligheid en begrenzing.

3e vuistregel: Rust, Reinheid, Regelmaat, Begrenzing/emotionele inbakering. “Kom maar bij juf, doe je duim maar in je mond, houd de rok van de juf maar vast. Bij juf is het veilig, warm en droog.” En bij agressieve kinderen: “Juf is voor jou als jouw moeder, jouw tante en jouw oma.”

4e vuistregel: Betrek ouders erbij.

5e vuistregel: de kinderen zijn emotioneel niet ouder dan een paar maanden. Ook al zijn het grote kinderen met grote verhalen.

Zijdelings De kans is groot dat zich het volgende voordoet in de opvoeding.

Eerste situatie: De jongen, of het meisje ontwikkelt zich bangelijk als beide opvoeders opvoeden vanuit angst en wantrouwen en niet leven vanuit vertrouwen. De angstige ouders eisen totale bescherming van hun kind tegen alle mogelijke gevaren. De ervaring van de Kanjertraining is dat het kind zich dan bangelijk ontwikkelt. Er is kennelijk een goede balans nodig tussen loslaten en begrenzen. De navelstreng zit vast aan zowel moeder als vader. In ieder geval lukt het een van de opvoeders niet om een nuchtere tegenhanger te zijn van de ‘te angstige ouder’. Daardoor lukt het de ouders niet hun angsten te beheersen en zien ze allemaal leeuwen en beren op het levenspad van hun kind.

Tweede situatie: De kans is groot dat jongens zich agressief ontwikkelen en meisjes zorgwekkend lief en/of depressief als er sprake is van veel agressie in de opvoeding en/of onvoorspelbaar gedrag van de ouders. Opvallend is de hoge status van moeder. De verklaring kan zijn dat moeder er op een of andere manier altijd is voor het kind, terwijl vader ‘ergens of nergens’ is. U pikt deze leerlingen er direct uit als u een opmerking maakt over hun moeder.” En dat kan zomaar tot een steekpartij leiden. <http://www.nu.nl/binnenland/3902207/verdachte-steekpartij-voorburch-werd-acht-jaar-lang-gepest.html> De dader die zich als slachtoffer presenteert werd aangesproken over zijn moeder. (Het is trouwens een treffend voorbeeld van het feit dat ouderschap en slachtofferschap in de wereld van wantrouwen volledig door elkaar heen lopen).

Concrete aanpak bij chronisch agressief gedrag

1. **Ouders uitnodigen.** De kans is groot dat alleen moeder komt. Vader is 'ergens'.

2. **Zorg delen.** Aangeven als leerkracht dat er teveel gedoe is rond haar kind. Zoals: Er komen klachten van andere ouders. Kinderen durven niet meer naar school vanwege uw kind. En ikzelf (=leerkracht) moet uw kind te vaak corrigeren. Daar wordt uw kind niet blijer van en ik ook niet.

3. **Recept voorschrijven** (emotionele inbakering). Daarom volg ik deze aanpak met uw kind. **Gericht op de ouders:** "Uw kind komt vanaf vandaag dicht bij mij zitten. Veilig bij mij. Zodat ik uw kind direct een schouderklopje kan geven, een knipoog. Zo kan ik er bovenop zitten als er iets gebeurt rond uw kind. Uw kind blijft ook in de vrije situaties zoals in de pauze bij mij." **Gericht op het kind:** "Op school ben ik voor jou als jouw moeder. Ik ben jouw moeder niet, want jouw echte moeder zit naast je. Maar onthoud: op school ben ik voor jou als jouw moeder. De andere juf is voor jou als jouw tante (of als jouw oma, afhankelijk van de leeftijd). Naar mij en de andere juf ga je daarom luisteren. Als het pauze is, dan gaan de anderen naar buiten, maar jij blijft bij mij. Dan gaan we samen een kopje thee halen en dan lopen we samen op het plein. Dan babbelen we gezellig met elkaar. Zodat we elkaar goed leren kennen en begrijpen. Want ik wil helemaal niet boos op je worden. En dat hoeft ik dan niet. Ook in de middagpauze (als die er is op uw school) blijf je bij mij. Wij eten dus samen ons broodje."

Punten van aandacht.

U blijft dit net zo lang doen totdat het kind zich aan u heeft gehecht en u heeft geaccepteerd 'als de moeder van de school.'

Als u dit doet, dan moet u bedenken dat u jarenlang voor dit kind 'de moeder' (de tante of de oma) van de school blijft. Het een en ander betekent dat u het kind blijvend volgt en dat het kind blijvend met verhalen bij u komt. Zoals een kind dat doet met de eigen moeder, tante en oma.

Als de leerling naar een andere klas gaat dan vertelt u het kind dat het naar een andere klas gaat met een andere juf. Die juf is voor jou als jouw tante (of als jouw oma). Bedenk dat er een oneindig aantal tantes kunnen zijn, maar slechts 1 moeder, en een beperkt aantal oma's).

Als u deze emotionele inbakeringstraining toepast, dan overlegt u dat ook met uw collegae. Het is namelijk een zeer belastende opdracht. U hebt de hele dag geen minuut voor uzelf. Dat betekent dat u bij het uitvoeren van deze oefening (tijdelijk) vrijgesteld moet worden van andere taken zoals deelname aan de M.R., organisatie van de sportdag...

Deze aanpak duurt bij de meeste kinderen niet langer dan een week. Bij een enkel kind kan het langer duren. De ervaring van de Kanjertrainers is, dat in het regulier basisonderwijs het maximum ligt bij zes weken. In die zes weken heeft het kind zich gehecht aan u. Als dat niet het geval is, dan is de kans groot dat er zich idiote situaties voordoen in de thuissituatie. U moet daarom aan de bel trekken als het kind zich na zes weken nog niet heeft gehecht aan u. In het speciaal onderwijs doen deze situaties zich overigens wel voor. Daar kan het voorkomen dat een kind een jaar lang met een leerkracht deze aanpak volgt. Met uiteindelijk een gunstig resultaat.

Is deze aanpak vernederend voor het kind? Nee, niet als u de moeder erbij betreft en duidelijk laat merken dat u zich volledig inzet voor het welzijn van haar kind. Moeder en kind voelen aan en begrijpen dat u niet doet aan een vorm van "kindbestrijding". Past u dit toe als ordemaatregel, dan wordt dezelfde aanpak wel als vernederend ervaren door moeder en kind.

Hoe reageren de andere kinderen? Die worden jaloers. Dat betekent dat u bij het afronden van de

puppy-training nog een aantal weken zoet bent met kinderen die ook zo'n persoonlijke band met u willen opbouwen. U spreekt bij die kinderen overigens niet in termen van 'moeder', 'tante' en 'oma'.

Afbouwen van de puppy-training. Dat gaat niet plotsklaps. Dat volgt feitelijk in korte tijd de ontwikkeling van een jong kind. Eerst houdt u het bij u. Dan mag het kind het hoekje om kruipen/lopen, u bent even uit het zicht. Vervolgens mag het kind naar buiten, maar mama zit erbij. Vervolgens mag het kind alleen naar buiten, maar mama is in de buurt. Op die manier weekt u het kind weer van u los. Vertaald naar de situatie op school: “Denk je dat je zonder gedoe je jas kunt pakken van de gang? Denk je dat je kunt mee voetballen als ik erbij sta? Denk je dat je nu weer alleen op het plein kunt spelen? Zodra er iets is, dan kom je naar mij toe.”

Algemeen punt van aandacht. De Kanjertraining heeft veel ervaring met kinderen die moeite hebben zich te gedragen. Keer op keer blijkt dat veel probleemgedrag is te herleiden naar hechtingsproblematiek. Om die reden is de Kanjertraining een pleitbezorger voor het in stand houden van groepssamenstellingen. De kinderen zullen het 8 jaar lang met elkaar moeten uithouden.

Vraag leerkracht: *Op onze school hebben wij een groep 5 met 36 leerlingen en een groep 4 met 19 leerlingen. Wij willen die grote groep opsplitsen. Dat betekent dat we een combinatieklas hebben met 27 leerlingen en een homogene groep met 28 leerlingen. Wat vindt u van die herverdeling?*

Kanjerttraining: Laat de groepen intact. De leerkracht met 19 leerlingen krijgt het volgend schooljaar meer taken binnen de school te verrichten, dan de leerkracht met 36 leerlingen. Ook op die manier kunt u de werkdruk van de leerkracht eerlijk verdelen. Daarnaast pleit de Kanjertraining voor meer full-time leerkrachten voor de klas. Vanwege het frequent voorkomen van hechtingsproblematiek is het niet verstandig om de klip klap een andere leerkracht voor de groep te zetten. Het is vragen om onrust in de groepen.

Vraag van leerkracht: *We hebben een heel moeilijke groep. Die willen we om die reden splitsen.*

Kanjerttraining: Niet doen. De kinderen moeten leren elkaar te respecteren of ze willen of niet. Als u gaat splitsen dan leert u de kinderen onverschillig gedrag aan. “Ik hoef mij niet betrokken te voelen op jou, want volgend jaar zit ik in een klas zonder jou.” Kinderen die elkaar dwars zitten, hebben veel van elkaar te leren.

Concrete aanpak bij chronisch angstige kinderen

1. **Ouders uitnodigen.** De kans is groot dat zowel moeder als vader komen. En dat zowel vader als moeder zich laten bepalen door angstige gevoelens voor hetgeen er allemaal zou kunnen gebeuren met hun kind op school.
2. **Zorg delen.** Aangeven als leerkracht dat de ouders zich veel zorgen maken over het welzijn van hun kind op school. Bijvoorbeeld: “U bent bang dat uw kind vandaag wordt gepest, niet wordt uitgenodigd voor een verjaardag, een opdracht niet zal begrijpen...?”
3. **Recept voorschrijven** (emotionele inbaking). Daarom volg ik deze aanpak met uw kind. **Gericht op de ouders:** “Uw kind komt vanaf vandaag dicht bij mij zitten. Veilig bij mij. Zodat ik goed in de gaten kan houden wat er met uw kind gebeurt. Zo kan ik direct ingrijpen als zich iets voordoet en daarmee de veiligheid van uw kind garanderen. Uw kind blijft ook in de vrije situaties zoals in de pauze bij mij.” **Gericht op het kind:** “Op school blijf je bij mij in de buurt. In de pauze gaan de anderen naar buiten, maar jij blijft bij mij. Dan gaan we samen een kopje thee halen en lopen we samen op het plein. We babbelen gezellig met elkaar. Zo leren we elkaar goed kennen en begrijpen.

We gaan samen ontdekken met wie je zou kunnen spelen, en hoe je dat kunt aanpakken. Ook in de middagpauze (als die er is op school) blijf je bij mij. Wij eten dus samen ons broodje.” We doen het net zo lang totdat jij je plekje hebt gevonden in de klas en je weer met plezier naar school gaat.”

Aanvullend laat u deze leerling 's morgens en 's middags smileys inkleuren. Deze aanpak spreekt u door met de I.B'er en directie.

's Morgens: met welk gevoel kom jij naar school? Als het kind een niet-blij smiley aankruist, dan bespreekt de I.B'er of de directeur direct met de ouders en het kind wat er aan de hand is. Bedenk dat het kind het niet-blij gevoel van huis uit mee krijgt. Ouders zullen zeggen: "Ons kind heeft een niet-blij gevoel, omdat het bang is naar school te gaan." Het kind mag pas de klas in, nadat het heeft aangegeven zich rustig te voelen.

Aan het eind van de dag weer de smiley laten kleuren. Kleurt het kind een blij smiley in, dan vraagt de leerkracht: "Wat vond je zo goed gaan vandaag?" Kleurt het kind een niet-blij smiley in, dan vraagt de leerkracht: "Wat vond je niet goed gaan vandaag?" Bedenk dat u die dag niets is ontgaan rond dit kind, want het was dicht bij u. Laat het kind naar huis gaan als het aan geeft met een goed gevoel weg te gaan.

's Morgens herhaalt zich de vraag: Met welk gevoel kom jij naar school? Ouders kunnen blijven zeggen dat het kind bang is voor school. Maar u krijgt steeds meer grip op de situatie. Immers het kind is steeds bij u. En het kind geeft aan een fijne dag te hebben gehad op school. Op die manier maakt u voor de ouders inzichtelijk wat er precies gebeurt op school en bouwt u ondertussen een goed contact op met deze leerling.

Deze aanpak is sluitend. Maar met deze aanpak moet u erop bedacht zijn dat u kunt stuiten op ouders die u niet in dank afnemen dat u het probleem weet op te lossen. U doet naar hun idee hiermee geen recht aan hun angstgevoelens. De kans is groot dat deze ouders met veel bombarie hun kind van school halen.

Toevoeging: Hechting en het opbouwen van betrouwbare relaties. Is het zelfbeeld van een kind negatief, dan kan het zich niet voorstellen dat er kinderen zijn die echt bevriend willen zijn. Ontstaan er desondanks vriendschappen, dan is de angst groot in de steek gelaten te worden (verlatingsangst). Om die pijn te vermijden, gaat deze leerling liever geen echte relaties aan, of is het claimend. Vertrouwt een leerling de klasgenoten niet, dan zal deze leerling in vriendschappen klasgenoten op een afstand houden = bindingsangst. U kunt bij uzelf nagaan hoe het bij u zit door uzelf twee vragen te stellen namelijk:

1. Hoe bang bent u dat u in de steek wordt gelaten
2. Voelt u zich op uw gemak in uw relaties/vriendschappen.

9.2 Bijlage 2 Gezag

Gezag is een klemmend probleem in onze samenleving. Gezag is de afgelopen decennia (van 1960 tot op de dag van vandaag 2016) effectief uitgekleed. Er is geen respect meer voor gezagsdragers. Jongens vallen een conductrice aan die om een kaartje vraagt, ambulancemedewerkers worden gemolesteerd, politici worden verguisd... Spugen, schoppen en slaan, aangevuld met verbale arrogantie. Universitair geschoolde ouders, die geen enkel respect hebben voor leerkrachten met een HBO-opleiding.

Verklaring. In de vorige eeuw (1900 tot 2000) zijn in Europa twee wereldoorlogen uitgevochten.

Europeanen zien zichzelf als beschaafd en hoog ontwikkeld.

Hoe kan het dat in zo'n hoogstaande beschaving de mensheid zichzelf te lijf gaat.

Dat stemt tot nadenken en leidt tot de vraag:

Zijn wij wel zo hoogontwikkeld en beschaafd?

Waarom lukt het ons niet om een harmonieuze samenleving tot stand te brengen?

Fundamentele vragen werden gesteld over het wezen van de westerse samenleving.

Wie bepaalt wat, met welk doel, met welke legitimatie, met welke uitkomsten? Wat denken wij, hoe handelen wij. Kloppen onze normen en waarden wel?

Met betrekking tot de uitkomsten was het snel duidelijk: de westerse samenleving is verrot en leidt tot wereldoorlogen, massamoorden, kolonisatie, onderwerpen van culturen die worden beoordeeld als minder beschaafd, uitbuiting van grondstoffen en een verdeling van de wereld in machtsblokken, met wetenschappelijke kennis die de mensheid in staat stelt zichzelf van de aardbodem weg te vagen.

Conclusie: een cultuur die zoveel ellende veroorzaakt, mag niet als voorbeeld worden genomen, een nieuwe weg moet worden ingeslagen.

Gevolg: dekolonisatie, ontzuiling, ontkerkelijking, weg met de macho's met hun stoerdoenerij, weg met onze cultuur, weg met het onderwijs, weg met opvoeding. Leer je eigen verantwoordelijkheid te nemen: weg met het gezag (als reactie op "Befehl, ist Befehl"). Vrouwen aan de macht. Respect voor andere culturen.

Maar nu het gezag zo volledig weg is, stelt de Kanjertraining vast dat de wetten van de jungle en de straat regeren in scholen en in openbare gelegenheden. Het is gedaan met uw veiligheid en uw vrijheid van meningsuiting. We zijn van de regen in de drup beland.

Gezag moeten we daarom opnieuw uitvinden. De Kanjertraining hanteert hierin de vuistregel dat het gezag van het fatsoen moet worden ontdekt. We kunnen beginnen met een aantal vuistregels zoals Evelien Tonkens die uitsprak in haar inaugurale reden. (29 april 2016 zie bijlage)

1. Begrijp gezag als een rollenspel. Burgerschap is regeren en geregeerd worden. De kunst is het om deze rollen soepel en veelvuldig af te wisselen. Het ene moment doe je je mond open en het andere moment luister je.
2. Erken dat aan het gezag tegenstrijdige eisen worden gesteld. Iedereen moet gelijk worden behandeld, maar wij eisen voor onszelf speciale behandeling omdat we uniek zijn.
3. Gezagsdragers hoeven niet beter, slimmer, of hoger opgeleid te zijn dan wijzelf, of rijker of sterker. Gezag is een afspraak, teneinde communicatie soepel te laten verlopen. Een scheidsrechter is misschien niet de allerbeste op dat moment, wel degene die bereid was zijn zaterdag op te offeren.
4. Ken gezag toe, alvorens je het betwist. Fileer als ouder daarom de leerkracht niet.
5. Betwist gezag, maar wees selectief in de wijze en het moment waarop je de persoon tegen spreekt. Wat is het goede moment en wat is een respectvolle toon?
6. Wees gezagsdragers dankbaar. Gezag uitoefenen is niet leuk. De voorzitter van een

woningvereniging doet het meestal 'omdat iemand het moet doen'. Je hoeft het niet volledig eens te zijn met een gezagsdragers, maar je steunt hen wel.

In het terugzetten van gezag heeft de Kanjertraining aanvullend als vuistregels:

- Alles wat de ouder of de leerkracht doet is goed, zolang deze 'gezagsdrager' handelt vanuit vertrouwen en zich niet laat bepalen door gevoelens van ergernis/irritatie, angst/onmacht en cynisme, luiheid en onverschilligheid jegens kinderen, collegae en ouders.
- De leerkracht/ouder durft in gesprek te gaan met de kinderen over het eigen functioneren. "Gaaf het goed in de klas? Hebben jullie tips ter verbetering?"
- De kinderen gaan met elkaar het gesprek aan over elkaars functioneren en doen dat middels het pettenkwadrant.

9.3 Bijlage 3 Hoe geef je kritiek in de Kanjertraining?

Inleiding

De Kanjertraining gaat fundamenteel over het opbouwen van vertrouwen tussen mensen. Dat leren kinderen primair in het gezin van oorsprong. Daar ontstaat vertrouwen tussen ouders en hun kind(eren). Het gezin van oorsprong is in de ogen van de Kanjertraining de belangrijkste plek voor de ontwikkeling van 'basic trust'. Dat is de plek waar kinderen leren het leven te vertrouwen zoals het zich voordoet. Daar leren jonge kinderen vol vertrouwen rond te stappen in hun (nog kleine) wereld. Bij het groter worden breidt deze wereld zich uit en verbreden zich de relationele netwerken van het kind. Het kind ontdekt dat het mag zijn zoals het is enerzijds, maar dat het is verbonden met het leven in de breedste zin van het woord anderzijds. Het ontdekt dat verdriet en vreugde delen belangrijk is. Het ontdekt dat er een relatie bestaat tussen de emoties van de ander en de eigen emoties. Het kind leert op die manier betrokkenheid. Concreet voorgesteld: een 2-jarig kind ziet dat mama zich bezeerd heeft aan haar hand. Verschillende keren vraagt het kind bezorgd: "Mama pijn?"

Uiteindelijk leert het kind te beseffen dat de ontwikkeling van een groot ego, een dikke nek of een grote bek – samen te vatten in de tekst: "Me, Myself and I - feitelijk geestelijke armoede is. In de wereld van 'de dikke nek en de grote bek' gaat het om winnen of verliezen dat zich uitdrukt in macht, eer en status. De mens moet een kampioen zijn, beroemd, maatschappelijk succesvol een soort uebermensch.

Maar wat als je geen maatschappelijk geslaagd persoon bent of zult worden... Hebben we dan wat aan jou? Je bent immers een minkukel, een loser, een sukkel... Het is om die reden dat veel mensen die in het denkraam van 'de dikke nek en de grote bek' stappen, depressieve gevoelens ontwikkelen. "Ik ben iemand die er niet toe doet. Ik ben niet belangrijk. Ik kan niets, heb niets, weet niets, snap niks. Ik ben niet mooi en aantrekkelijk. Wat heb ik te zoeken in dit aardse bestaan?"

Veel jonge kinderen stuiten vervolgens op vragen zoals: "Mag ik er wel zijn. Wat is mijn bestaansrecht. Doe ik er wel toe?"

De Kanjertraining ontmoet veel van deze kinderen en leert kinderen de vraag te veranderen in: "Voor **wie** is het goed dat ik er ben". Ons bestaansrecht gaat uiteindelijk niet om de vraag of je een kampioen bent in het een of ander, maar om de vraag of er mensen zijn die van jou houden. Ons bestaansrecht blijkt relationeel te zijn. Het is de Ander die ons doet leven.

Als dit besef duidelijk is, dan is het klip en klaar dat je ten diepste je eigen bestaansrecht aantast als je de Ander vernedert om je eigen ego op te krikken.

In de menselijke communicatie gaat het regelmatig mis. Herstel is mogelijk omdat de meeste mensen het goed bedoelen en te vertrouwen willen zijn.

Echter... de kans is groot dat kinderen die zich in hun sociale contacten primair laten leiden door macht, eer en status zich onuitstaanbaar ontwikkelen in de klas (veel pesterijen, agressie, clownesk gedrag, en ontwikkeling van slachtofferschap, dat zich uit in miepen, piepen, zeuren, en zaniken. Het komt vaak voor dat één leerling van zijn klasgenoten de tip krijgen zich minder pesterig te gedragen, minder slachtofferig en minder clownesk. Het zijn in grote lijnen de gedragingen uit de wereld van wantrouwen. Zo'n leerling is enerzijds te typeren als dader. Maar als hij een koekje van eigen deeg krijgt, dan presenteert hij zich als slachtoffer. Is er vervelend gedoe om hem heen, dan vindt hij dat fantastisch en probeert hij de boel op te stoken met grappige en vervelende opmerkingen. Het is belangrijk dat zo'n kind wordt geholpen het gedrag te veranderen in positieve zin. Het opvallende is dat deze kinderen het eigen gedrag afwijst. We hebben daar talloze voorbeelden van. Het aardige is dat het ook uit onderzoek naar voren komt. Tirza van Noorden: Quote ... *Kinderen die pesten of gepest worden, ervaren minder empathie voor kinderen die betrokken zijn bij pestgedrag dan voor kinderen die niet pesten of gepest worden.* Unquote

Om die reden wordt kinderen geleerd hoe ze op een helpende manier met elkaar in gesprek kunnen

gaan over hun gedrag. Dat is de kern van het geven van commentaar/feedback/kritiek. Op die manier wordt leerlingen een bruggetje geboden zodat zij leren te leven vanuit vertrouwen.

Want daar gaat de Kanjertraining over.

We geven u deze uitgebreide inleiding omdat veel opvoeders van mening zijn dat kinderen vooral geen kritiek moeten krijgen, omdat dan het zelfvertrouwen wordt aangetast. Het tegendeel is het geval. Door op een positieve manier kritiek te geven, leren kinderen dichter bij zichzelf te komen. De meeste kinderen willen immers 'gewoon' kind zijn. Dat is ook wat de meeste ouders beweren: "Zo is mijn kind niet echt!" Precies..., uw kind is niet echt zo. Daarom is het een goede zaak uw kind te bevestigen in zijn of haar positieve gedrag en aan te spreken waar het mis gaat. En de leeftijdgenoten kunnen dat het allerbeste duidelijk maken.

In de Kanjertraining leren kinderen op jonge leeftijd aan te geven wat ze wel en niet prettig vinden in het gedrag van een medeleerling. (Zie ook pagina 22 van dit deel. En de tekst op het Kanjerdiploma: 'Ik luister naar kritiek. Ik zeg wat ik voel en wat ik denk'.) Zo ontwikkelen kinderen een realistisch zelfbeeld en beïnvloeden kinderen elkaar onderling op een positieve manier.

Als we het hebben over het geven van kritiek, dan is het belangrijk dat opvoeders daarin het goede voorbeeld geven. Om die reden komt het thema kritiek geven ook in de basistraining - zoals de Kanjertraining die geeft - aan de orde. Dat gebeurt aan de hand van de volgende stelling: **'Als ik me irriteer aan het gedrag van m'n collega, dan zeg ik daar wat van'.**

De meeste leerkrachten geven aan dat ze dit lastig vinden. Niet alleen in de vorm van een compliment (jouw bijdrage hier op school is ...) maar ook in het geven van kritiek op een collega. Durven leerkrachten dit wel, dan vergroot het de samenwerking, het onderling vertrouwen en het plezier in les geven.

Met leerkrachten wordt ook de stelling besproken:

'Ik durf/wil van mijn team/klas horen hoe ze mij beleven'.

Hoewel veel leerkrachten dit spannend vinden, zijn de meesten benieuwd hoe ze worden ervaren door hun collega's en zijn ze benieuwd naar de mening van kinderen over hun manier van lesgeven.

Zoals aangegeven leert de Kanjertraining aan kinderen op een rustige manier te vertellen hoe ze het gedrag van een klasgenoot ervaren. Zo vertellen kinderen elkaar:

- * **Top:** "Ga zo door". Vervolgens wordt verteld waarmee moet worden doorgegaan. (Je bent gezellig, jij maakt leuke grapjes, je kunt mooi tekenen, je bent behulpzaam...)
- * **Tip:** "Zou je iets willen veranderen?" (= wens: ik vind ik het fijn als je ... of ik wens je toe dat ...)

Het spreekt voor zichzelf dat het niet de bedoeling is dat kinderen elkaar afbranden of anderszins kleineren. Het mooie is dat kinderen uitermate netjes hun kritiekpunten formuleren en heel nauwkeurig en precies onder woorden weten te brengen waar de schoen wringt.

Ondanks dit ervaringsfeit wordt door de Kanjertraining voor alle zekerheid wel de begrippen **top, tip, trap** uitgelegd. Een 'trap' is een kleinerende, vernederende opmerking.

Kinderen leren dat het er niet om gaat of je iemand wel/niet aardig vindt, maar hoe ze het gedrag van hun klasgenoot ervaren. Kinderen willen hieraan graag meedoen en zijn boos als ze niet aan de beurt komen. Kinderen zijn overigens niet verplicht hieraan mee te doen. Het is de bedoeling dat het kind zelf controle houdt. Zie verder pagina 22 tot en met 24 hoe kinderen leren met kritiek om te gaan in het basisonderwijs.

De Kanjertraining heeft een doorlopende leerlijn ontwikkeld waarbij kinderen van jongs af aan leren op een rustige, nette manier te zeggen wat ze vinden van het gedrag van een ander. Hieronder een overzicht van de verschillende werkvormen die vervolgens worden toegelicht.

Naam oefening:	Beschrijving	Voor wie
Petten op de knieën	Kind vertelt over zichzelf	Tot en met groep 4
Tips/tops	Kind vraagt feedback	Alle groepen
Verftekening maken	Kind geeft met vier kleuren verf aan hoe het zich gedraagt in de klas c.q. hoe het zichzelf ziet in de klas. Kleuren zijn rood, geel, wit en zwart.	Vanaf groep 2
Dichtbij/veraf	Lkr vraagt feedback	Vanaf groep 4
Maak jouw plan	Groep onderzoek kwaliteiten en valkuilen en ieder kind maakt een eigen plan	Vanaf groep 3
Diermetafoor	'Ik zie mezelf als .. die.. en ..	Vanaf groep 3
Pettenkwadrant voor jezelf	Kind legt neer hoe het zichzelf ziet	Alleen groep 5
Trappetjes, boogbruggen, bergen	Kind visualiseert, vertelt over zichzelf	Vanaf groep 6
Pettenkwadrant	Kind vraagt feedback van klasgenoten	Vanaf groep 6 Ouders informeren en foto's opsturen
Stoeloefening	Kind vraagt feedback van klasgenoten	Vanaf groep 5 door Kanjertrainer stichting Kanjertraining.

Petten op de knieën: tot en met groep 4

Laat de petten rondgaan. De witte pet ligt onderop, op de knie. Vervolgens legt het kind er één of meerdere petten bovenop. Bijvoorbeeld: onderop de witte pet. Daarboven een gele en een zwarte. De leerling legt uit waarom het deze petten bij elkaar pakt. In dit geval zou de toelichting kunnen zijn: "Ik ben te vertrouwen, maar soms een beetje bang, maar ook wel stoer." U laat als leerkracht op die manier de petten rondgaan.

U kunt de volgende toevoeging geven.

Leg de witte pet in het midden van de klas en laat een van de andere petten rondgaan.

"Wie doet wel eens te brutaal" (zwart)

"Wie doet wel eens overdreven grappig/uitlachen?" (rood)

"Wie doet wel eens te verlegen of bangig" (geel)?

Tips en tops aan elkaar geven alle groepen**Tip en top**

Voor kinderen/ jongeren die graag willen weten ze worden ervaren door klasgenoten kunt u vragen of ze tips en tops willen horen. Bij de kleuters neemt u het kind op schoot of laat u het kind naast u zitten. Zo geeft u het kind een gevoel van veiligheid.

Tip en top voor een bepaalde situatie

Leg kinderen een situatie voor en vraag of ze een tip hebben voor een kind die dat meemaakt. Een voorbeeld staat in de Handleiding Max en het dorpje blz.85: Er zijn kinderen die zelden/nooit worden uitgenodigd voor een feestje. Heeft een van jullie een tip voor dit jongetje of meisje, wanneer zou je dit kind wel uitnodigen.

Een tip en drie complimenten. (zie groep 5, les 9).**Dichtbij of veraf staan ten opzichte van de eigen leerkracht** vanaf groep 4

Sta als leerkracht in het midden van de klas. U bent benieuwd hoe de kinderen over u denken. U wilt daar naar luisteren en u wilt ervan leren. "Durf eerlijk te zijn tegen mij."

Vinden de leerlingen uw manier van lesgeven prettig, dan komen ze dichtbij u staan.

Bij twijfel staan ze verder weg; bij veel twijfel staan ze nog verder. Een goede uitleg treft u aan bij de digibordpagina's in hoofdstuk 12 (vanaf 7^e pagina).

U geeft aan dat u zult luisteren, niet gaat huilen, boos worden of zielig doen.

Bij het uitvoeren van de opdracht kunt u besluiten na te vragen waar kinderen zullen gaan staan als u naar de tips luistert.

Het kan verstandig zijn dat u met een kind even apart zit om te bespreken hoe de relatie tussen u en de leerling kan verbeteren. Het gaat er dan om de relatie op te schonen, op te ruimen, luisteren, afspraken maken

Maak jouw plan: vanaf groep 3

Klassikaal wordt besproken wat de kwaliteiten zijn van de gekleurde petten. De witte pet staat voor vertrouwen. Wanneer is iemand te vertrouwen. Hoe kun je merken of iemand is te vertrouwen? Als je iemand bent die is te vertrouwen, dan zeggen we: je doet als de witte pet.

Daarna bespreekt u met de kinderen wat er moet gebeuren als de witte pet ontbreekt bij de gele, rode en zwarte pet weg is (zie pag. 29 twee gedragswerelden. Wereld van vertrouwen en wantrouwen. Zie ook het "Kanjerverboek bestemd voor ouders en leerkrachten" en het Kanjerboek "conflictbeheersing in het onderwijs").

Verzamel de tips die de kinderen bedenken en schrijf ze op.

Neem de tips een voor een door. Als een kind denkt: **dat is voor mij een goeie tip**, dan staat die leerling op.

Laat vervolgens de leerlingen voor zichzelf de belangrijkste tip uitzoeken. De leerling zoekt een maatje

en maakt een plannetje. Waar ga ik op letten. Wat is een goed plan?

Bespreek als leerkracht met de verschillende kinderen de 'gedragsplannen' die ze hebben bedacht. U kunt dat onder vier ogen doen, maar ook klassikaal.

Diermetafoor vanaf groep 3 tot en met groep 6

In de middenbouw bij het thema 'Vertellen en Vragen stellen' denken kinderen na over zichzelf aan de hand van een metafoor. 'Ik voel me als een ... (dier), die ... en ...

De kinderen maken deze zin langer en maken er een tekening bij.

Zonder dat de leerlingen het weten, 'verklappen' zij hoe zij zich werkelijk voelen.

Voorbeeld:

Kind: Ik wil een schildpad zijn, die een sterk schild heeft en daarmee stenen kan tegenhouden.

Leerkracht: Waarom zou jij een schild willen hebben waarmee jij stenen kunt tegen houden?

Leerling: Als ik van huis naar school ga, dan zijn er onderweg kinderen die met stenen naar mij gooien.

Maar als ik een schild heb, dan kan ik die stenen tegen houden. Daarom wil ik een schildpad zijn.

Pettenkwadrant voor jezelf

Groep 5. Zie pagina 23 van dit deel

Pettenkwadrant

Vanaf groep 6. Zie pagina 23 van dit deel

Trappetjes, hoogbruggen, bergen.

Vanaf groep 6. Uitleg in Kanjerwerkboeken deel 1, 2 en 3

Stoeloefening

De stoeloefening wordt alleen gedaan bij een crisisinterventie door een trainer die werkzaam is bij de stichting Kanjertraining. Daarom hier geen verdere uitleg.

Sociale versterkers	Algemene versterkers	Materiele versterkers	Ruilversterkers
Goed zo!	Plantjes water geven Melk uitdelen	Een mooi plaatje	Een mooi plaatje
Prachtig gedaan	Naast de leerkracht zitten bij vertellen/voorlezen Boodschap naar andere klassen brengen	Stempeltjes	Stickers
Wat kun jij mooi...	Als eerste met nieuw materiaal werken Verhaaltje uitkiezen	Stempelkussen	Cijfer
Wat heb jij fijn opgeruimd	Liedje uitkiezen Plakpotjes, kwasten s choonmaken	Iets te drinken, water, melk, chocolademelk, thee	Stempeltjes Turfjes op het bord,
Knuffelen	Ander werk doen als taak af is Boodschap doen in de school	Puzzel	kaart of schrift
Pluimpje geven	Laatste kwartier voorlezen Tekenen	Stripboek/ kleurboek	Plaksterretjes
Knipoog	Handarbeid Gezellige middag	Kleurpotlood	Kleine etiketten
Aai over de bol	Voorleeshalfuurtje Iets aan de klas mogen vertellen	Viltstift	Ketting rijgen met kralen
Kanjer van de dag (de week of de maand)	Naast vriendje zitten Samen uitstapje maken	Ballon	Fiches
	Onderwijsgevende helpen Muziek maken	Stukje krijt	
	Iets moois voor de klas, gang of hal maken Feestje in de klas	Klei	Scoobidoo's
	Bord schoonvegen Na schooltijd helpen	Medaille	
	Viskom schoonmaken Speelplaats vegen	Kralen	
	Onderwijsgevende helpen na schooltijd Voor jezelf lezen	Pen	
	Geen huiswerk Film draaien	Schrift	
	Extra gymles Mogen schrijven met de pen van de meester of juf	Gum	
	Tas dragen van de meester of juf Eerder naar buiten	Potlood	
	Koffie rondbrengen Deurwacht	Oud schoolboek/ spelletje	
	Met briefje rondgaan Aan de tafel van meester of juf zitten	Verf	
	Met kleurpen schrijven Spelen in de gymzaal	Penseel	
	Naar de speeltuin gaan Op de stoel van de meester of juf zitten	Resten handen-arbeidmateriaal	
	Onderwerp voor groepsdiscussie kiezen Mogen praten over iets dat je leuk vindt zoals voetbalwedstrijd, t.v.-serie		
	Een klasgenoot helpen Spelletje mogen uitkiezen		

9.4 Bijlag 4 Versterkers/beloningen.

Door te belonen kunt u gewenst gedrag versterken.

9.5 Bijlage 5 Voorkom conflicten, zodat straffen niet nodig is

Situatie 1: Opvoeder drijft zin door.

Tussen opvoeder en kind bestaat een conflict. De opvoeder beslist wat de oplossing is. Als kind de oplossing niet aanvaardt, dan praat de opvoeder op kind in. Als dat niet lukt, dan dwingt de opvoeder de maatregel af.

Opvatting van de Kanjertraining: op het eerste gezicht lijkt het conflict opgelost. Maar het zal blijven door sudderen.

Situatie 2: Kind drijft zin door.

Het kind dwingt de ouder/leerkracht op de knieën. De ouder/leerkracht geeft tenslotte toe. Het conflict is ogenschijnlijk opgelost door de toegeeflijkheid van de ouder. De ouders kunnen zichzelf wijs maken dat ze goed hebben gereageerd, omdat er geen conflict is ontstaan. Maar door leeftijdgenoten wordt dit kind ervaren als verwend/drammerig/bazig en de ouder als slap.

Verwende/drammerige/bazige kinderen hebben geen status en slappe ouders ook niet. Bij ons thuis zijn mijn ouders gelukkig wel de baas denken veel kinderen en ikzelf ben niet zo'n verwende bazige drammer.

De opvatting van de Kanjertraining is dat een aantal ouders te toegeeflijk is uit angst geen goede ouder te zijn. Om die reden durft de ouder geen duidelijke grenzen te handhaven.

Situatie 3: in gesprek met elkaar

Opvoeder vraagt het kind samen naar een oplossing te zoeken.

- Wat is er precies aan de hand?
- Wat is een mogelijke oplossing?
- Wat zijn de voor- en nadelen van de oplossing?
Wat is de meest verstandige oplossing?
- Hoe voeren we het uit?
- Hoe is het precies gegaan?

De Kanjertraining vindt dit de beste manier van probleemoplossing.

Straf op een goede manier

- Als u vindt dat een leerling straf verdient, dan moet u die ook geven. ermee dreigen, maar niet uitvoeren, werkt averechts.
- Voorkom dat u de verkeerde straft. En als u zich vergist, wees dan zo sportief deze vergissing te erkennen. Dat leidt niet tot gezichtsverlies.
- Straf alleen als er een duidelijk overtreding wordt begaan, en geef de gelegenheid tot een weerwoord. Hou rekening met de straatcultuur en eer. U moet dan kort en duidelijk zijn enerzijds en anderzijds de benzinepompen afsluiten. Het een en ander is u uitgelegd in het voorgaande.
- Als een hele klas moeilijk is, dan kunt zich afvragen of u wel les kunt geven. Richt de aandacht op de vraag: wat doe ik verkeerd?
- Hoe spaarzamer u met straffen bent, hoe meer indruk het maakt.
- Deel nooit een straf uit in een opwelling. Bespreek de straf met de leerling na de les.

- Boos worden zonder straf uit te delen is ook een goede manier, maar voorkom dat u echt kwaad wordt.
Speel goed toneel, speel situaties na.
Wordt niet echt maar wel overtuigd boos. Wees daarin een goede toneelspeler. Dat kunt u oefenen.
- Straf niet te lang.
- Straf niet te veel.
- Straf zo snel mogelijk.
- Vertel waarom een leerling wordt gestraft en geef aan wat gewenst gedrag is
- Straf iedere keer zodra duidelijk omschreven probleemgedrag zich voordoet.

(Uit: "Voorgedrag een 8," D.Bakker-Beense e.a. 1995.)

Afzondering

- Even buiten de groep plaatsen. "Time-out".
- Laat time-out niet te lang duren.
- Niet in discussie gaan met de leerling, geen boosheid of teleurstelling tonen
- Geef een korte waarschuwing voordat time-out wordt toegepast. Zodat de leerling zich kan hervinden, en niet hoeft te worden afgezonderd.
- De ruimte waarin het kind is afgezonderd, is niet gezellig of op een andere manier aantrekkelijk.
- Duidelijk maken aan leerling wat wel de bedoeling is, wat gewenst gedrag is.
- Bespreek de aanpak met de leerling vooraf.

Uitdoving vindt plaats als het gedrag niet wordt beloond.

De bekendste manier van uitdoving is negeren. Geen aandacht wordt dan gegeven. Maar vervelend gedrag negeren is niet gemakkelijk. Bedenk dat probleemgedrag bij uitdoving kan toenemen, totdat de leerling door heeft dat het ongewenste gedrag echt niet meer functioneel is. Daarom is het van groot belang de uitdoving consequent vol te houden.

Schade herstellen

Kind wordt verantwoordelijk gesteld voor gedrag. Kind betaalt uit eigen spaarpot reparatie of vervanging. Rommel laten opruimen, terugbrengen van gepikte spullen. Leed ongedaan maken. Deze straf werkt goed bij oudere kinderen, omdat die oorzaak en gevolg uit elkaar kunnen halen.

Lachen, naspelen

Naspelen kan vernederend zijn, maar als het goed wordt gebracht, dan kan het inzichtgeven en ziet het kind het belachelijke ervan in. Voorbeeld: een leerkracht komt een klas in waar veel kinderen zitten met petten en mutsen op en jassen aan. Ze zijn er niet op te corrigeren, totdat de leerkracht hetzelfde gedrag vertoont. De leerkracht zet een muts op, trekt bovendien zijn capuchon eroverheen, plaatst de voeten op tafel, zit half naar de klas gekeerd, start de les met veel gezucht, kijkt vaak op horloge of het al pauze is, kijkt naar buiten of daar iets is te beleven enz.

De leerlingen uit deze klas vinden dit idioot gedrag van de leerkracht.

